

**Uchwała Nr/2020
Rady Gminy Zarzecze
z dnia ... grudnia 2020r.**

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze na lata 2021-2030

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.), oraz art. 16b, art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876)

Rada Gminy Zarzecze uchwała, co następuje

§ 1

Przyjmuje się dokument „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze na lata 2021-2030” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zarzecze

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020r. poz. 1876)

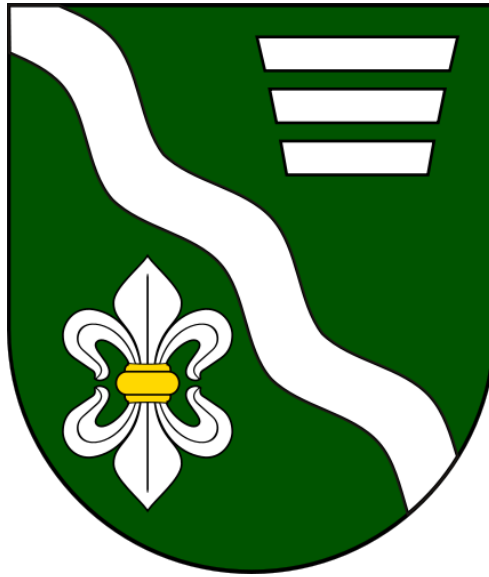
1. Gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej.
2. Strategia, o której mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:
 - 1) diagnozę sytuacji społecznej;
 - 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
 - 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Natomiast zgodnie z art. 17 ust 1 pkt 1 w/w ustawy o pomocy społecznej - Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Uchwałą Nr XXI/158/2012 Rady Gminy Zarzecze z dnia 28 grudnia 2012r. została przyjęta Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze na lata 2013-2020.

W związku z powyższym został opracowany przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu nowy dokument na kolejne lata tj. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze na lata 2021-2030.

Anna Krzeszowska-Gwóźdź

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE ZARZECZE
NA LATA 2021-2030**

Zarzecze, 2020

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
WSTĘP.....	4
I. Charakterystyka Gminy Zarzecze	5
1. Ogólna charakterystyka gminy Zarzecze	5
2. Demografia.....	10
3. Zasoby gminy Zarzecze.....	15
II. Zadania realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu	34
1. Pomoc Społeczna	34
1.1. Diagnoza problemów społecznych.....	34
1.2. Dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczu o udzielanej pomocy dla mieszkańców Gminy Zarzecze.....	48
1.1.1. Domy Pomocy Społecznej	55
1.1.2. Środowiskowy Domy Samopomocy z filią w Łapajówce (ŚDS).....	56
1.1.3. Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłki stałe, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek dla opiekuna	57
1.1.4. Usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze	57
1.1.5. Świadczenia rodzinne.....	61
1.1.6. Świadczenia opiekuńcze – zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	63
1.1.7. Zasiłek dla opiekuna.....	65
1.1.8. Składki emerytalno-rentowe.....	66
1.1.9. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka.....	67
1.1.10. Świadczenie rodzicielskie	68
1.1.11. Świadczenie wychowawcze - Program 500+	69
1.1.12. Program Dobry Start.....	70
1.1.13. Fundusz Alimentacyjny	72
1.1.14. Świadczenie „Za życiem”.....	73
1.1.15. Pomoc materialna dla uczniów.....	74
1.1.16. Karta Dużej Rodziny	75
1.1.17. Dodatki mieszkaniowe i zryczałtowany dodatek energetyczny	77
2. Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej.....	79
3. Przemoc w rodzinie	82
4. Programy realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu.....	86
4.1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	86
4.2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla gminy Zarzecze	87

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

4.3. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.....	88
4.4. Gminny Program Wspierania Rodziny.....	89
5. Projekty realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w latach 2018 – 2019.....	90
5.1. Liderzy Kooperacji.....	90
5.2. Projekt pt. „Dzieci i młodzież z terenu gminy Zarzecze przeciwko zjawiskom agresji i patologii”.....	91
5.3. Projekt pt. „Dowiedz się i działaj – profilaktyka dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Zarzecze”.....	91
5.4. Projekt pt. „Ekonomia społeczna w twórczości artystycznej osób chorych, niepełnosprawnych”.....	92
6. Punkt Interwencji Kryzysowej.....	93
7. Dodatkowa działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu.....	94
8. Projekty realizowane na terenie gminy Zarzecze przez organizacje pozarządowe współpracujące z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w latach 2019 – 2020.....	96
III. Analiza SWOT.....	98
1. Analiza SWOT.....	98
1.1. Analiza SWOT w obszarze rodziny.....	99
1.2. Analiza SWOT w obszarze bezrobocia.....	101
1.3. Analiza SWOT w obszarze przemocy.....	102
1.4. Analiza SWOT w obszarze ludzi starszych.....	103
1.5. Analiza SWOT w obszarze niepełnosprawności.....	104
1.6. Analiza SWOT w obszarze uzależnień.....	105
1.7. Analiza SWOT w obszarze ubóstwa i bezdomności.....	106
IV. Prognoza problemów społecznych.....	107
Obszar I – Rodzina.....	107
Obszar II – Bezrobocie.....	109
Obszar III – Przemoc.....	110
Obszar IV – Osoby starsze.....	110
Obszar V – Niepełnosprawność.....	111
Obszar VI – Uzależnienie od alkoholu.....	112
Obszar VII – Ubóstwo i bezdomność.....	112
V. Cele operacyjne.....	114
VI. Sposób realizacji i źródła finansowania.....	124
VII. Monitoring i ewaluacja.....	125
VIII. Podstawy prawne opracowania strategii.....	126

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Zarzecze na lata 2021-2030 jest dokumentem określającym kierunki działania wobec problemów społecznych występujących na obszarze gminy Zarzecze. Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z art. 17 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem trudnym i długofalowym, dlatego niezbędne jest strategiczne podejście na poziomie lokalnym do zagadnień z zakresu polityki społecznej.

W swoim założeniu strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowić ma kompleksowy program działań podejmowanych przez samorząd gminy w celu poprawy warunków życia społeczności lokalnej, wzrostu zatrudnienia oraz sprzyjaniu równości szans i rozwoju pomocy społecznej. Dokument ten definiuje kluczowe problemy społeczne mieszkańców gminy Zarzecze i wskazuje kierunki działań na rzecz niwelowania niekorzystnych zjawisk społecznych poprzez konkretne zadania i projekty. Strategia stanowi również niezbędny dokument w aplikowaniu o środki finansowe pochodzące z Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery integracji społecznej.

Podsumowując, celem niniejszej strategii jest wprowadzenie skutecznych rozwiązań zmierzających do poprawy życia społeczności lokalnej, a także odpowiednie planowanie strategiczne dążące do rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych w gminie. Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie, tworzy też warunki do lepszej koordynacji działań podejmowanych przez różne środowiska i organizacje dążąc do rozwiązywania problemów społecznych. Dzięki strategii podejmowane działania będą bardziej skuteczne nie tylko w aspekcie realizacji wyznaczonych celów, ale również w aspekcie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

I. Charakterystyka Gminy Zarzecze

1. Ogólna charakterystyka gminy Zarzecze

Gmina Zarzecze położona jest na Pogórzu Rzeszowskim, 10 km na południowy - wschód od Przeworska. Administracyjnie wchodzi w skład powiatu przeworskiego i województwa podkarpackiego. Położenie gminy jest korzystne – gmina Zarzecze położona jest w pobliżu większych ośrodków miejskich (Przeworska i Jarosławia) oraz niedaleko granicy państwa. Gmina Zarzecze graniczy od zachodu z gminą Kańczuga, od północy z gminą Przeworsk, od wschodu z gminą Pawłosiów od południowego wschodu z gminą Roźwienica, a od południa z gminą Pruchnik.

Rys. 1 Usytuowanie gminy Zarzecze na tle powiatu przeworskiego.

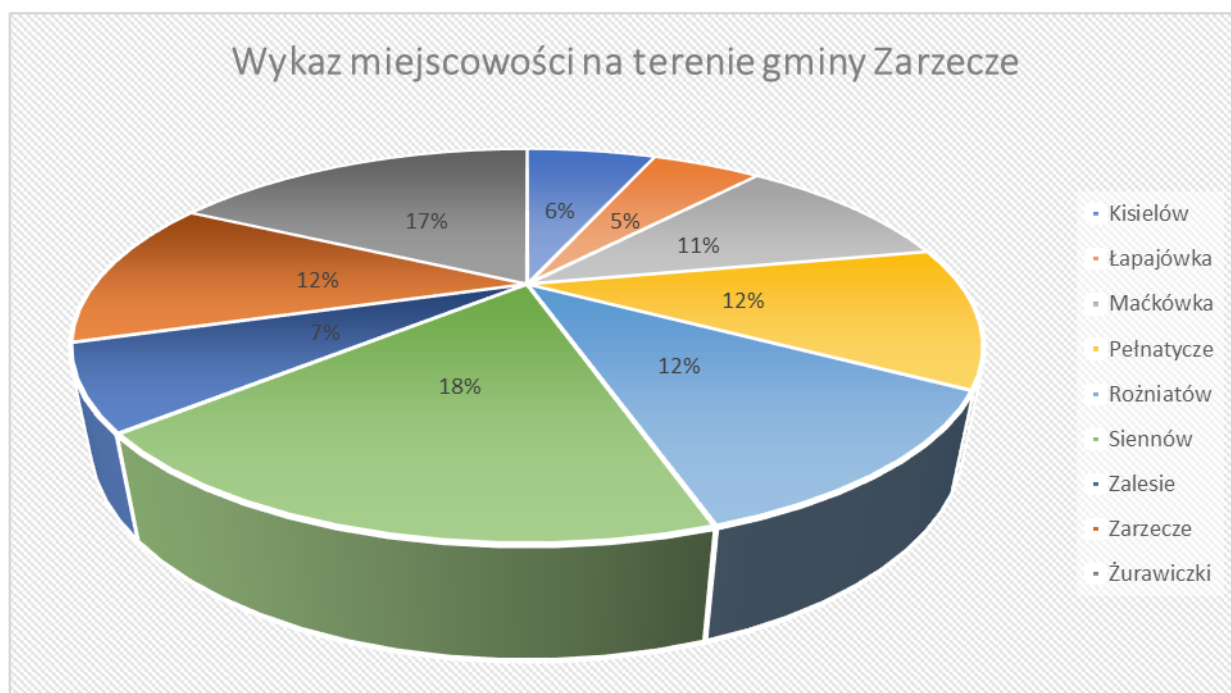
Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Gmina Zarzecze jest gminą wiejską o powierzchni 4918 ha, czyli 49,18 km². W środkowej części gminy usytuowana jest wioska Zarzecze, która odgrywa rolę centrum dla

okolicznych wsi. Mają tam siedzibę władze gminy, obiekty administracji, filie banków i największy zakład produkcyjny, w którym zatrudnienie znajduje znaczna część mieszkańców gminy Zarzecze.

W skład gminy wchodzi 9 miejscowości wiejskich, które administracyjnie stanowią 10 sołectw. Są to: Kisielów, Łapajówka, Maćkówka, Pełnatycze, Roźniatów, Siennów, Zalesie, Zarzecze, Żurawiczki.

Wykres 1. Miejscowości na terenie gminy Zarzecze

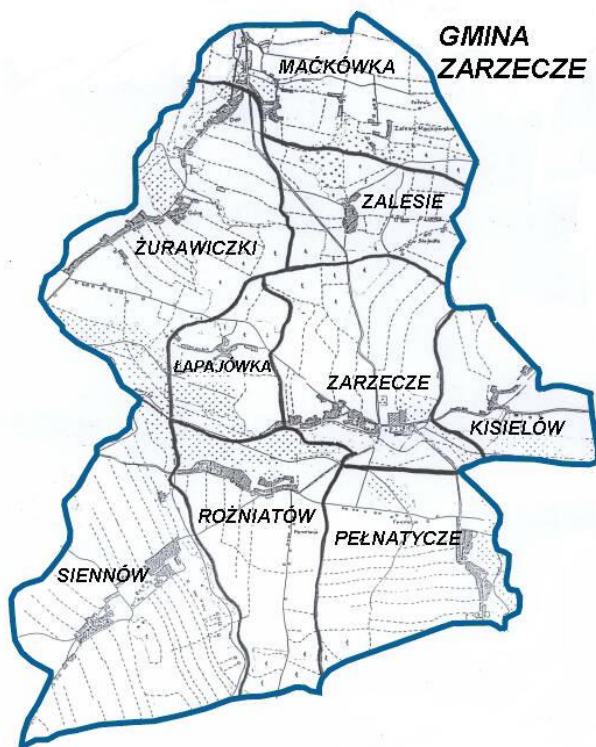

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych umieszczonych na powyższym wykresie wynika, że największą powierzchnię wśród sołectw gminy Zarzecze zajmuje miejscowość Siennów, najmniejszą zaś Łapajówka.

Z kolei rysunek poniżej przedstawia mapę gminy Zarzecze.

Rys 2. Mapa Gminy Zarzecze

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Wszystkie wioski gminy są miejscowościami typowo rolniczymi. W większości gospodarstw w gminie Zarzecze produkcja rolna ma wciąż charakter wielokierunkowy i mało wyspecjalizowany. Głównymi kierunkami upraw są: zboża, buraki cukrowe, ziemniaki. W miejscowości Siennów występują tradycje sadownicze. W produkcji zwierzęcej prowadzony jest głównie chów bydła i trzody chlewnej.

Tabela 1. Rodzaje gruntu w ha

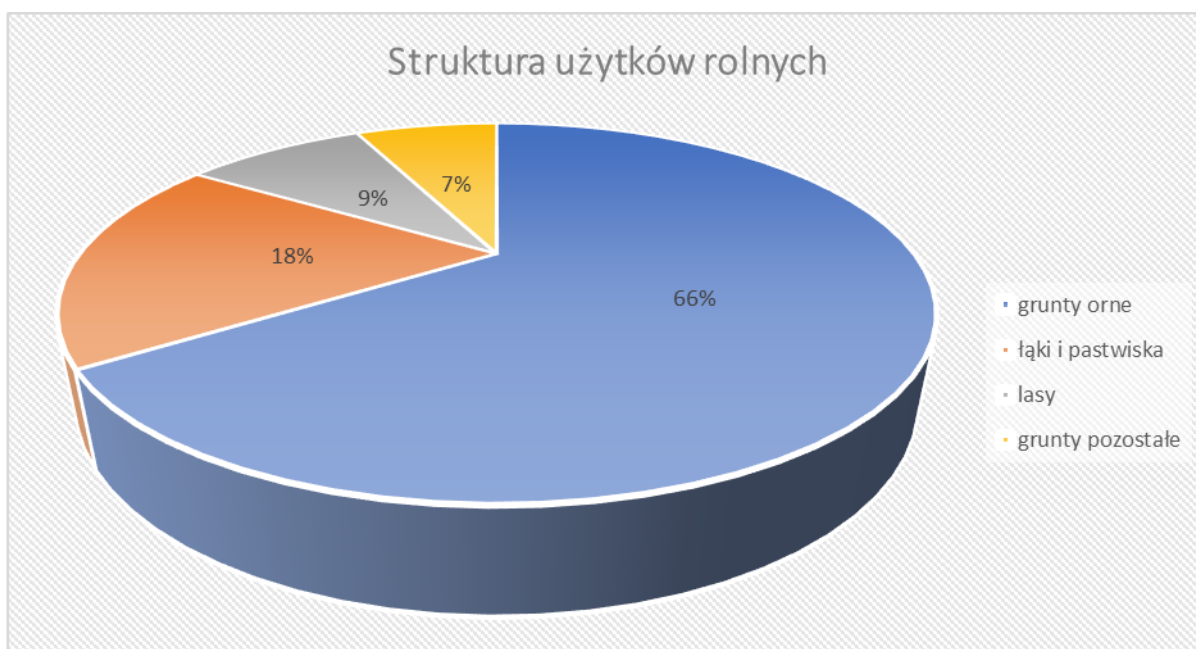
Rodzaj gruntu	Ilość w ha
grunty orne	3 225
łąki i pastwiska	910
lasy	435
grunty pozostałe	348
Razem	4 918

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze (stan na dzień 30.09.2020r.)

Jak możemy zauważyć w tabeli nr 2 znajdującej się powyżej oraz na wykresie nr 2 znajdującym się poniżej łączna powierzchnia gruntów na terenie gminy Zarzecze wynosi 4918 ha, z czego największą część stanowią grunty orne 3 225 ha, łąki i pastwiska zajmują 910 ha, lasy 435 ha, natomiast grunty pozostałe to 348 ha.

Strukturę użytków rolnych w układzie procentowym przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Struktura użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne (stan na dzień 30.09.2020r.)

Na terenie gminy funkcjonują 1249 gospodarstw rolnych o powierzchni pow. 1 ha oraz 437 gospodarstw o pon. do 1 ha (nieruchomości rolne). Świadczy to o dużym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych, ponieważ w gminie dominują gospodarstwa małe (do 5 ha), które stanowią 67% wszystkich gospodarstw na terenie gminy.

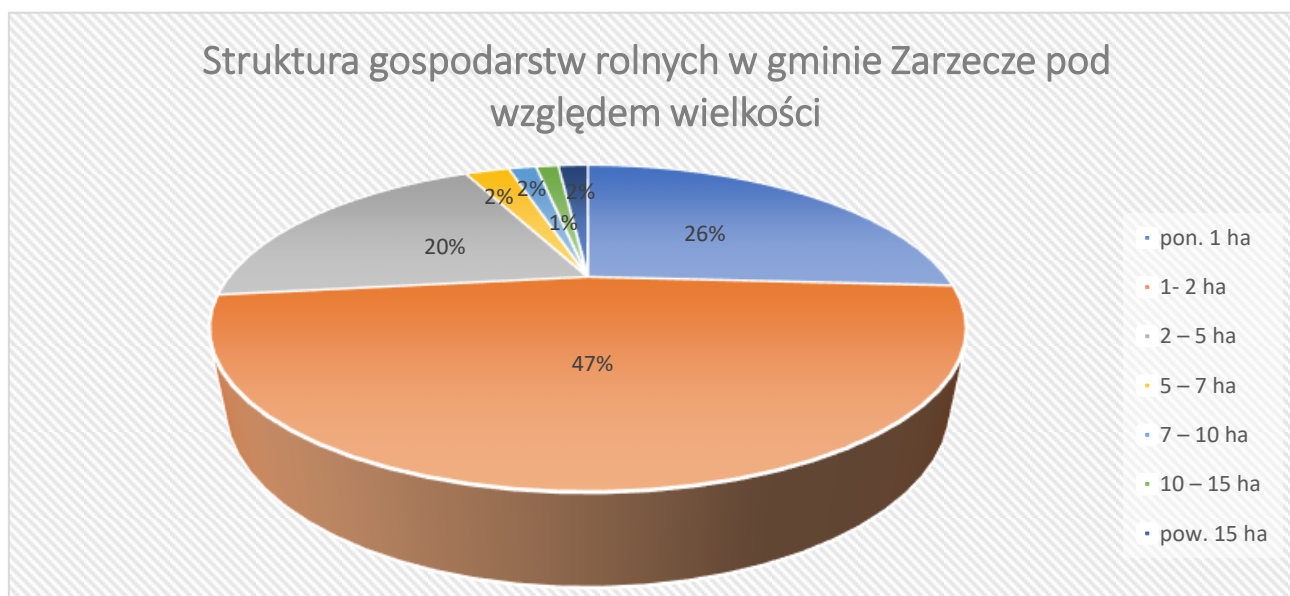
Tabela 2. Rodzaje gruntu w ha

Wielkość gospodarstwa	Ilość gospodarstw
pon. 1 ha	437
1- 2 ha	796
2 – 5 ha	332
5 – 7 ha	43
7 – 10 ha	27
10 – 15 ha	22
pow. 15 ha	29

Źródło: Opracowanie własne (stan na dzień 30.09.2020r.)

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie kształtuje się na poziomie ok. 3 ha. Na terenie gminy Zarzecze zlokalizowanych jest zaledwie 29 gospodarstw, których powierzchnia wynosi ponad 15 ha.

Wykres 3. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Zarzecze pod względem wielkości

Źródło: Opracowanie własne (stan na dzień 30.09.2020r.)

Powyżej na wykresie nr 3 zaprezentowano strukturę gospodarstw rolnych ze względu na wielkość gospodarstw. Z przedstawionych danych wynika, że najczęściej bo 47% gospodarstw to gospodarstwa o wielkości od 1 do 2 ha, natomiast najmniej bo tylko 1% stanowią gospodarstwa między 10-15 ha.

2. Demografia

Liczba ludności wpływa na gospodarkę w różny sposób. Przejawia się to w odmienności dróg rozwoju oraz rodzajów wytwarzanych i wymienianych dóbr w krajach oraz regionach o rzadkim i gęstym zaludnieniu, o niedoborach i nadwyżkach zasobów pracy. Jedną z głównych składowych kształtujących procesy rozwojowe w gminie są jej mieszkańcy. Na ich liczebność decydujący wpływ mają zarówno ruch naturalny jak i migracje związane głównie z poszukiwaniem pracy, a pośrednio polityką społeczno-gospodarczą władz gminnych.

Tabela 3. Liczba mieszkańców Gminy Zarzecze (wg stanu na dzień 31.12.2019 r.)

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW
1.	ZARZECZE	1581
2.	SIENNÓW	1048
3.	ŻURAWICZKI	1247
4.	MAĆKÓWKA	885
5.	PEŁNATYCZE	706
6.	ROŻNIATÓW	651
7.	ZALESIE	412
8.	KISIELÓW	430
9.	ŁAPAJÓWKA	268
10.	RAZEM	7228

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

Tabela powyżej przedstawia ilość mieszkańców gminy Zarzecze z podziałem, na poszczególne miejscowości. Jak możemy zauważyć, najbardziej zaludnioną miejscowością jest Zarzecze, z kolei najmniej zaludnioną jest Łapajówka.

Wykres 4. Liczba mieszkańców gminy Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne.

Powyższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców wg stanu na dzień 31.12.2019 roku. Zgodnie z danymi w nim zawartymi w miejscowości Zarzecze zamieszkuje 1581 mieszkańców, co stanowi 21,87%, ogólnej liczby mieszkańców.

Poniższa tabela z kolei przedstawia liczbę mieszkańców gminy Zarzecze na przestrzeni trzech ostatnich lat, tj. lata 2017 – 2019 z podziałem na płeć.

Tabela 4. Ludność Gminy Zarzecze w latach 2017-2019

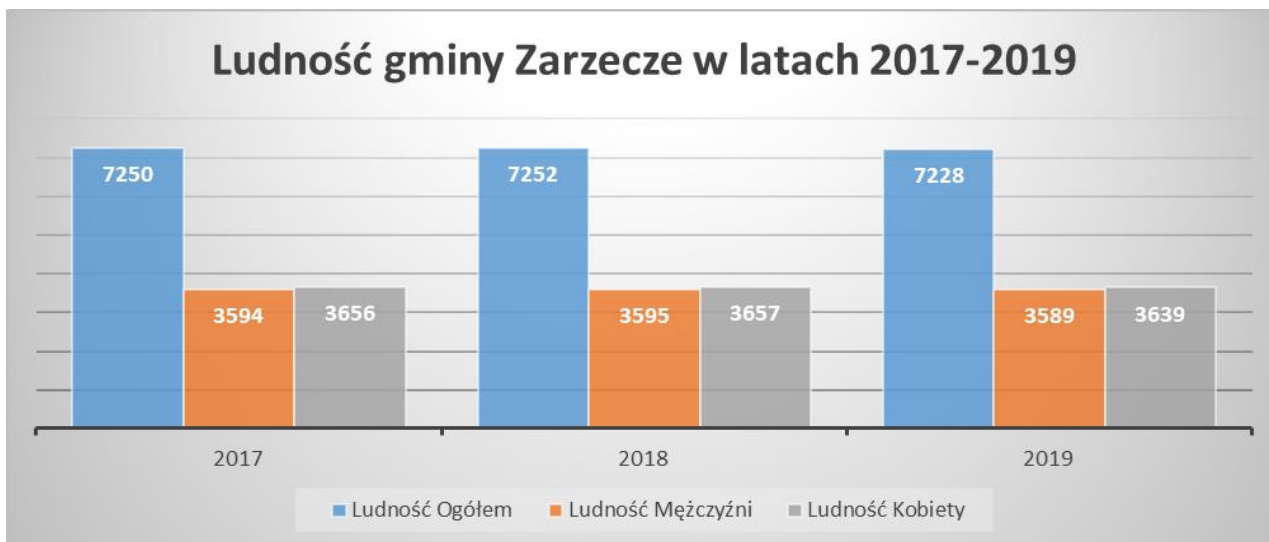
Lata	Ludność		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2017	7250	3594	3656
2018	7252	3595	3657
2019	7228	3589	3639

Źródło: sprawozdanie ewidencja ludności Urzędu Gminy

Z danych zawartych w tabeli powyżej oraz na poniższym wykresie wynika, że liczba ludności w latach 2017-2018 utrzymywała się na zbliżonym poziomie, zaś w roku 2019 zmniejszyła się. W roku 2019 ogólna liczba mieszkańców wyniosła 7228, z czego 50,3%

stanowiły kobiety, a 49,7% mężczyźni. Ogólna liczba mieszkańców w roku 2019 w stosunku do roku 2018 zmniejszyła się o 24 osoby, co stanowi spadek o 0,33%.

Wykres 5. Ludność Gminy Zarzecze w latach 2017 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

Na stan i strukturę ludności wpływ ma wiele czynników, z których możemy wymienić dwa wiodące tj. przyrost naturalny i saldo migracji.

Tabela 5. Struktura przyrostu naturalnego i saldo migracji na terenie Gminy Zarzecze w latach 2017-2019

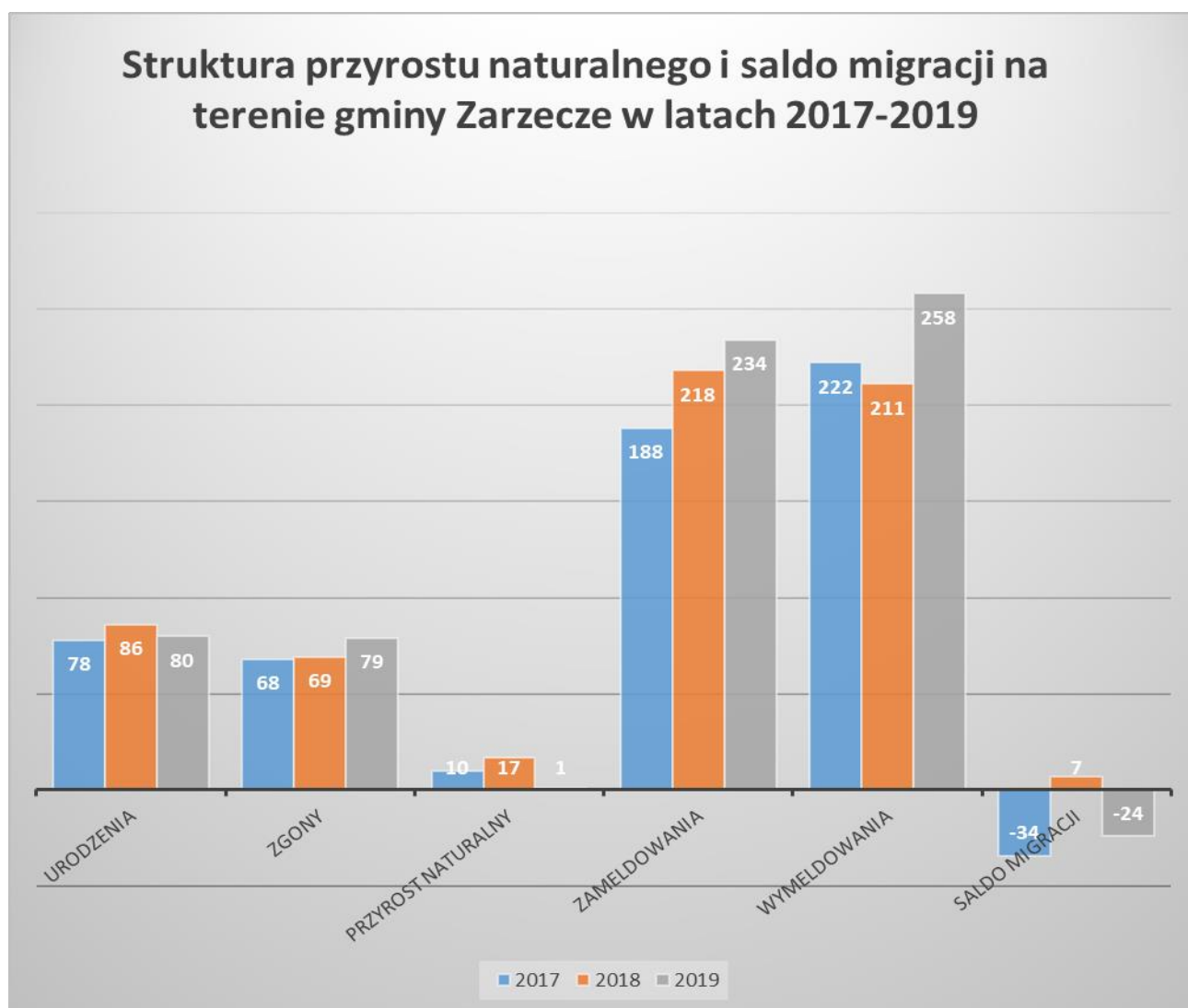
Lata	2017	2018	2019
Urodzenia	78	86	80
Zgony	68	69	79
Przyrost naturalny	+10	+17	+1
Zameldowania	188	218	234
Wymeldowania	222	211	258
Saldo migracji	-34	+7	-24

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Zarzecze

Struktura ludności według płci i wieku daje podstawę do określenia wielu społeczno-ekonomicznych konsekwencji na dzień dzisiejszy, jak i na najbliższą oraz dalszą przyszłość. Określenie zapotrzebowania na miejsca w szkołach, nowe miejsca pracy, czy też oszacowanie przyszłej liczby małżeństw, są przykładami zagadnień pojawiających się w związku z tą strukturą.

Dla lepszego zobrazowania struktury ludności przyrostu naturalnego oraz salda migracji na terenie gminy Zarzecze przedstawione powyżej dane w tabelce umieszczono również na wykresie nr 6 znajdującym się poniżej.

Wykres 6. Struktura przyrostu naturalnego i saldo migracji na terenie gminy Zarzecze w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

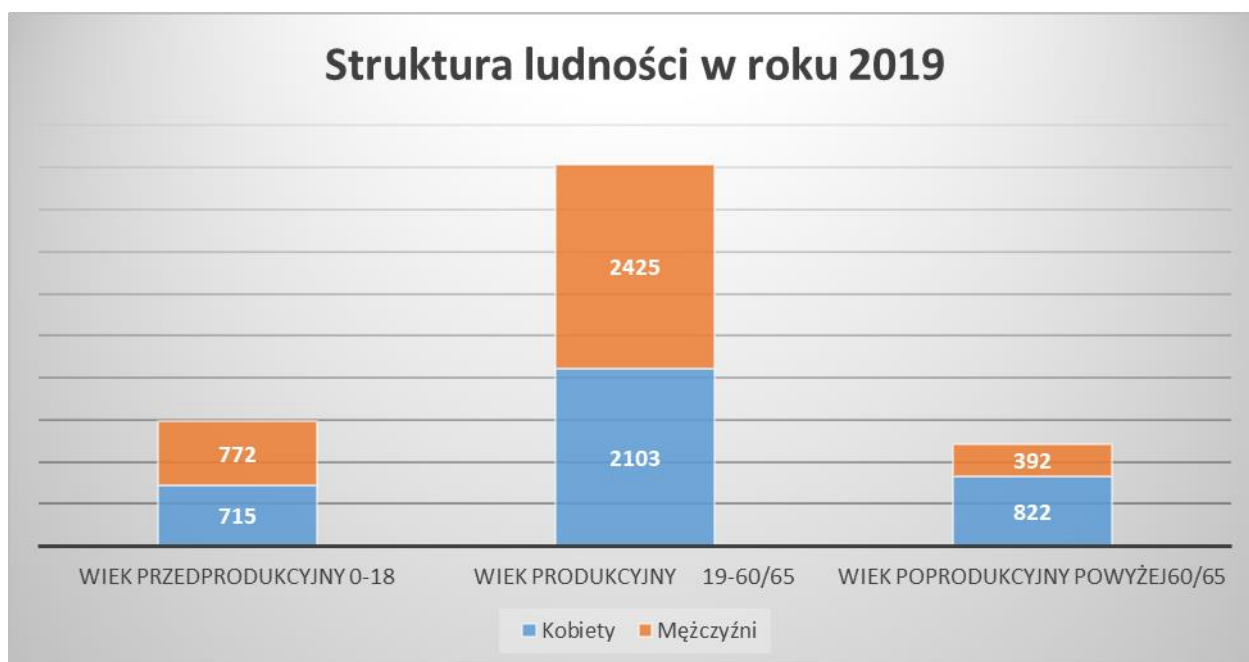
Tabela 6. Struktura ludności w latach 2017-2019

Grupa wiekowa	Gmina Zarzecze		
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Rok 2017			
Wiek przedprodukcyjny 0-18	1488	724	764
Wiek produkcyjny 19-60/65	4586	2138	2448
Wiek poprodukcyjny powyżej 60/65	1176	794	382
Rok 2018			
Wiek przedprodukcyjny 0-18	1496	721	775
Wiek produkcyjny 19-60/65	4547	2123	2424
Wiek poprodukcyjny powyżej 60/65	1209	813	396
Rok 2019			
Wiek przedprodukcyjny 0-18	1487	715	772
Wiek produkcyjny 19-60/65	4528	2103	2425
Wiek poprodukcyjny powyżej 60/65	1214	822	392

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Zarzecze

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli nr 7 oraz w formie graficznej na wykresie poniżej wynika, że w 2019 roku było 1487 osób w wieku przedprodukcyjnym i stanowiły one 20,5% ogółu, osób w wieku produkcyjnym było 4528, czyli 62,6%, a w wieku poprodukcyjnym 1214, co stanowiło 16,9% ogółu.

Wykres 7. Struktura ludności w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne.

Jak można również zauważyć, niewielką przewagę wśród mieszkańców gminy Zarzecze zarówno w przedziale wieku przedprodukcyjnym jak i w wieku produkcyjnym stanowią mężczyźni, jednakże w wieku poprodukcyjnym znaczną przewagę stanowią kobiety – 822 kobiet w stosunku do 392 mężczyzn.

3. Zasoby gminy Zarzecze

Gmina Zarzecze jest w posiadaniu wielu zasobów, wśród których na szczególną uwagę zasługują:

➤ **Podmioty gospodarcze zlokalizowane na terenie gminy Zarzecze.**

Głównym zakładem produkcyjnym w gminie Zarzecze jest Zakład Produkcyjny REPLAS RECYCLING Sp. z o.o. czołowy producent własnych granulatów gumowych z odpadów gumy twardej i tworzyw sztucznych, które wykorzystuje się do produkcji m.in. oponek i kółek do kontenerów i koszy na śmieci, czyli elementów wspierających proces selektywnej zbiórki i segregacji odpadów. Z kolei Zakład Produkcyjny REPLAS RECYCLING Sp. z o.o. zajmuje się „recyklingiem uszlachetniającym”, który przywraca tworzywom

sztucznym ich utracone właściwości reologiczne i mechaniczne. Uzyskane w ten sposób regranulaty niczym nie ustępują stosowanym przez przetwórców oryginałom.

Kolejnym zakładem produkcyjnym na terenie gminy Zarzecze jest Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe i Usług Wielobranżowych BAMAL Sp. z o.o., które prowadzi działalność w branżach: piekarniczo-cukierniczej (szeroki asortyment pieczywa i wyrobów cukierniczych), produkcji mąk pszennych, usług młynarskich oraz ślusarsko kowalskich. BAMAL posiada sieć sklepów firmowych i patronackich, zaopatruje w wyroby cukiernicze i piekarnicze nie tylko lokalne rynki, ale również odbiorców na skalę kraju.

Na terenie gminy rozwija się również handel i usługi. F.H.U. "PŁOTEX" oraz Centrum Budowlano-Ogrodnicze "PŁOTEX" specjalizują się w dostarczaniu i montażu wysokiej jakości systemów ogrodzeń oraz automatyki do bram, a także oferują szeroką gamę materiałów budowlanych i asortyment ogrodniczy.

W miejscowości Zarzecze znajdują się trzy pawilony handlowe znanych sieci: Delikatesy Centrum, Aljan, Piotruś Pan oraz funkcjonują dwie apteki.

Bazę noclegową i gastronomiczną, obsługę uroczystości rodzinnych i spotkań okolicznościowych zapewnia Dom Bankietowy „Magnolia” umiejscowiony w Kisielowie.

W maju 2020 roku w zabytkowej Oficynie na terenie zabytkowego zespołu pałacowo – parkowego w Zarzeczcu rozpoczęła swoją działalność gminna „Restauracja Pałacowa”. Restauracja zajmuje się organizacją przyjęć okolicznościowych takich jak komunie, chrzciny, imieniny, itp. Odwiedzający zespół pałacowo – parkowy w Zarzeczcu mogą także spożywać posiłki pod zabytkową pergolą z pięknym widokiem na park.

Na terenie gminy działa również, pizzeria „CudaWianki”, która oferuje szybkie dania typu fast food a także, domowe obiady w bardzo atrakcyjnych cenach.

Na szczególną uwagę zasługują działalności gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne. Dzięki przedsiębiorczości mieszkańców gmina Zarzecze może pochwalić się m.in. stacją paliw Orlen i dwiema myjniami samochodowymi.

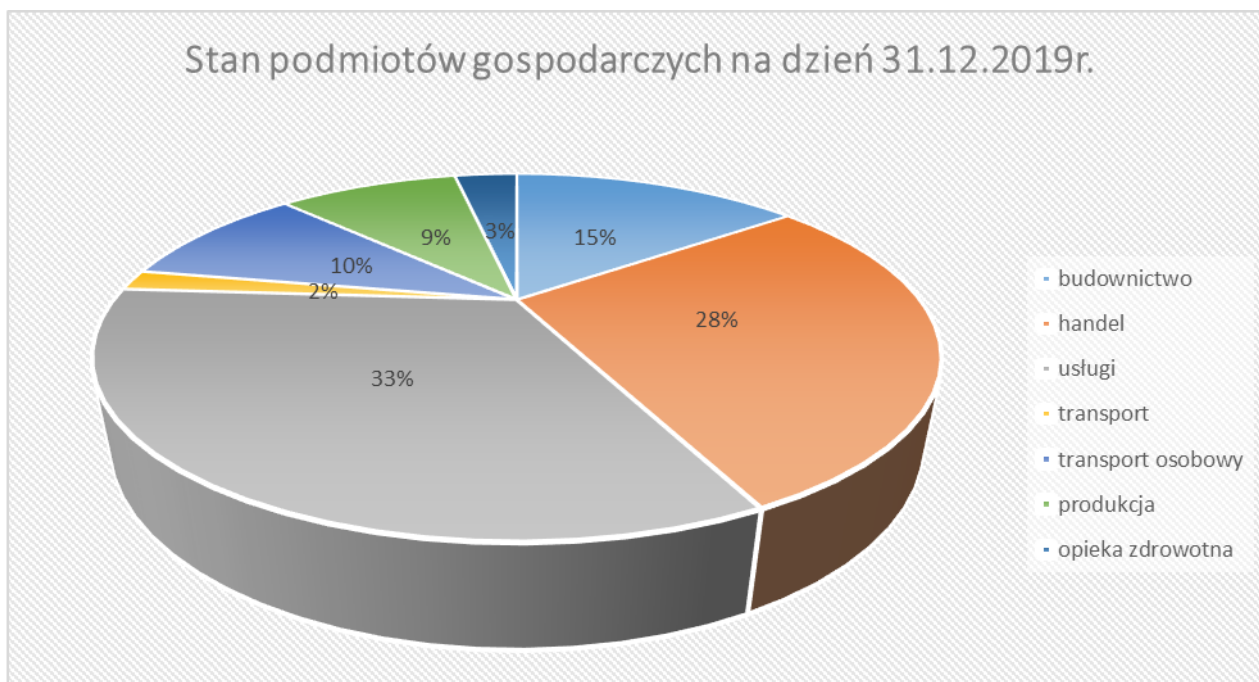
Poniższa tabela obrazuje stan podmiotów gospodarczych w gminie Zarzecze na dzień 31.12.2019 roku. Wynika z niej, że na terenie gminy Zarzecze zarejestrowanych ogółem było 217 podmiotów gospodarczych. Najwięcej – 72 to podmioty z branży usługowej, stanowiące 33% wszystkich podmiotów, następnie 61 podmiotów zarejestrowano w branży handlowej – 28% podmiotów, najmniej zaś stanowi transport – 4 podmioty gospodarcze, czyli 2% z ogółu.

Tabela 7. Stan podmiotów gospodarczych na dzień 31.12.2019 r.

Branża	Ilość
budownictwo	32
handel	61
usługi	72
transport	4
transport osobowy	21
produkcja	20
opieka zdrowotna	7
Razem	217

Źródło: Urząd gminy Zarzecze

Wykres 8. Stan podmiotów gospodarczych na dzień 31.12.2019 r.

Źródło: Opracowanie własne.

➤ **Centrum Kultury w Zarzeczcu**

Na terenie gminy Zarzeczce funkcjonuje Centrum Kultury, które powstało na mocy uchwały Rady Gminy z dnia 28 marca 2007 roku. Zgodnie ze Statutem instytucja prowadzi działalność polegającą na organizowaniu, upowszechnianiu, ochronie oraz koordynowaniu działalności kulturalnej na terenie gminy. Siedzibą Centrum Kultury jest zabytkowy pałac Rodu Dzieduszyckich. Pałac zbudowany był w latach 1807 – 1819 i ma unikalną architekturę – łączy klasycyzm z preromantyzmem. Walory rezydencji podnosi rozległy park romantyczny z cennymi okazami sędziwych dębów czy platanem klonolistnym, jednym z największych w Europie. Od 2011 roku w miesiącach letnich można spacerować po odrestaurowanych alejkach, podziwiać staw z wyspą, piękne klomby oraz relaksować się przy fontannach. Piękny pałac w stylu „empire” tętni życiem przez cały rok. Okazałe pomieszczenia pałacowe są miejscem spotkań ciekawych i niepowtarzalnych osobliwości ze świata kultury, oświaty czy polityki. Organizowane są tu sesje Rady Gminy, szkolenia, konferencje, zebrania, kursy, pokazy. Do ważniejszych wydarzeń należy organizowanie: Dnia Gminy Zarzeczce, Festynu pod Platanem – Regionalnego Przeglądu Grup Śpiewaczych. Rokrocznie organizowany jest: konkurs kolęd i pastorałek, warsztaty dla zespołu mażorettek, konkursy plastyczne, konkursy z okazji świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy, konkursy fotograficzne, a także bal karnawałowy dla dzieci, zajęcia taneczne i plastyczne.

➤ **Gminna Biblioteka Publiczna w Zarzeczcu**

Gminna Biblioteka Publiczna im. Prymasa Tysiąclecia ks. Kardynała Wyszyńskiego w Zarzeczcu w swej podstawowej działalności zaspokaja potrzeby edukacyjne, kulturalne i informacyjne mieszkańców Gminy Zarzeczce, jak również promuje wartościowe wykorzystywanie czasu przez czytelników. Każdego roku Biblioteka przeznaczona kwotę na zakup nowości wydawniczych. Przy zakupie tym pod uwagę brane są sugestie czytelników, aby zaspokoić ich potrzeby. Poza podstawowymi zadaniami wynikającymi z działalności Biblioteki, nawiązywana jest współpraca z oddziałami przedszkolnymi oraz z Zespołem Szkół im. Jana Pawła II w Zarzeczcu. W Bibliotece mieści się kącik edukacyjny przygotowany specjalnie dla najmłodszych czytelników. Dzieci mogą tutaj kolorować, pisać, układać puzzle czy grać w gry, podczas gdy rodzice wybierają książki do czytania dla siebie. Gminna Biblioteka poszerza swoją działalność o różne formy, m.in. poprzez współpracę z Instytutem Książki, zajęcia dla dzieci i młodzieży czy spotkania z autorami. Promocja czytelnictwa w Bibliotece odbywa się przez przyłączanie do Ogólnopolskich akcji jak Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek, Ogólnopolski Tydzień Bibliotek czy Tydzień Czytania

Dzieciom. Przeprowadzane są lekcje biblioteczne dla uczniów szkół, organizowane są zajęcia głośnego czytania dla przedszkolaków oraz organizowane są konkursy.

➤ **Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zarzeczcu**

Na terenie gminy Zarzecze od 1 grudnia 2011 roku funkcjonuje Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zarzeczcu, który jest jednostką budżetową gminy. Przedmiotem działań w/w jednostki jest zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji. Siedzibą Gminnego Ośrodka Sportu i rekreacji w Zarzeczcu jest Hala Sportowa. W skład bazy materialnej ośrodka wchodzi:

- Hala Sportowa z siłownią, salka rehabilitacyjna oraz odnową biologiczną,
- Kompleks boisk „moje Boisko Orlik 2012”,
- Stadion piłkarsko- lekkoatletyczny.

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zarzeczcu organizuje wiele imprez sportowych, m.in: Amatorską Ligę Piłki Halowej, Ligę Orlika, Ligę Piłki Plażowej, turniej „Old Boy’s”, turniej siatkówki plażowej, turnieje piłki nożnej szkoły podstawowej oraz przedszkolaków, wakacyjne oraz zimowe obozy sportowe, mistrzostwa w tenisie stołowym, rajdy rowerowe, biegi, półkolonie, ferie z GOSiR-em, wakacje na sportowo z GOSiR-em.

Dzięki działalności GOSiR na terenie gminy Zarzecze wyznaczono również trasy rowerowe. Koncepcja Gminnych Tras Rowerowych powstała w maju 2020 roku, wtedy to rozpoczęły się prace związane z oznaczaniem tras na terenie gminy Zarzecze. Tabliczki kierunkowe oraz informacyjne zostały zamontowane na znakach drogowych w charakterystycznych miejscach, za zgodą nadleśnictwa zostały również namalowane oznaczenia na drzewach w terenach leśnych. Gminne Trasy Rowerowe oznaczone zostały odpowiednio kolorami żółtym, czerwonym, niebieskim oraz zielonym o łącznej długości 80km, z czego każda z czterech tras liczy około 20km.

W Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Zarzeczcu znajdują się także Gminna Wypożyczalnia Rowerów, która rozpoczęła swoją działalność 1 lipca 2020 roku. Wypożyczalnia służy mieszkańcom Gminy Zarzecze oraz osobom przyjezdnym udostępniając rowery do aktywnego spędzania czasu wolnego. W ofercie wypożyczalni znajduje się dziesięć rowerów z przeznaczeniem dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Zarówno Gminne Trasy Rowerowe jak i Gminna Wypożyczalnia Rowerów cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców naszej Gminy oraz sąsiednich miejscowości, dlatego zaplanowano w przyszłości

zakup kolejnych rowerów, aby mogły służyć jeszcze większej liczbie osób spędzających aktywnie czas wolny.

➤ **Trasy do marszu nordyckiego**

Propozycją dla aktywnych mieszkańców gminy Zarzecze jest Nordic Walking Park „Zarzecki”. Na terenie gminy Zarzecze wytyczone i oznaczone zostały trzy trasy do marszu nordyckiego o łącznej długości 33 km. Dostosowane są do możliwości odbiorców o różnym stopniu wytrenowania: od rekreacji przez fitness po poziom sportowy. Wszystkie trasy mają certyfikaty Polskiej Federacji Nordic Walking. Oznacza to, że są dopuszczone do organizowania zawodów sportowych. Szlaki wyposażone są w cztery rodzaje tablic w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej.

➤ **Instytucje i organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Zarzecze**

Do ważnych zasobów gminy Zarzecze należą instytucje i organizacje pozarządowe działające z wieloletnią tradycją tj. jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej OSP, kluby LZS i KGW. Na terenie Gminy Zarzecze funkcjonuje 9 oddziałów jednostek ochotniczej straży pożarnej, po jednej w każdym z sołectw. Ich szczegółowe zadania oraz organizację określa własny statut.

W tabeli nr 9 poniżej znajdują się wyszczególnione dane dotyczące liczby zdarzeń w poszczególnych miejscowościach, wymagających interwencji straży pożarnych w latach 2017-2019.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

Tabela 8. Liczba zdarzeń w poszczególnych miejscowościach, wymagających interwencji straży pożarnych w latach 2017-2019 (P- pożary, MZ- miejscowe zagrożenia t. j. wypadki, uszkodzenia budynków, powalone drzewa, powódzie itp.)

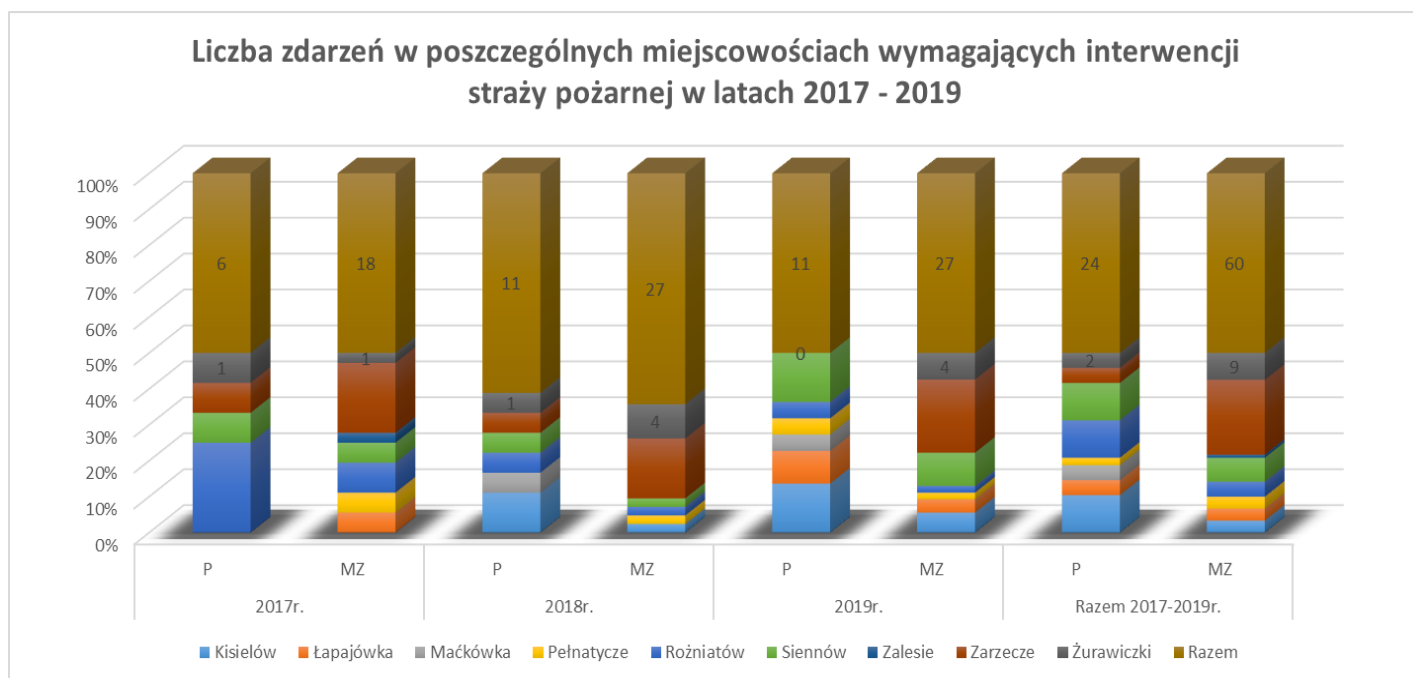
Lp.	Miejscowość	2017r.		2018r.		2019r.		Razem 2017-2019r.	
		P	MZ	P	MZ	P	MZ	P	MZ
1	Kisielów	0	0	2	1	3	3	5	4
2	Łapajówka	0	2	0	0	2	2	2	4
3	Maćkówka	0	0	1	0	1	0	2	0
4	Pelnatycze	0	2	0	1	1	1	1	4
5	Roźniatów	3	3	1	1	1	1	5	5
6	Siennów	1	2	1	1	3	5	5	8
7	Zalesie	0	1	0	0	0	0	0	1
8	Zarzecze	1	7	1	7	0	11	2	25
9	Żurawiczki	1	1	1	4	0	4	2	9
	Razem	6	18	11	27	11	27	24	60

Źródło: Urząd Gminy Zarzecze

W roku 2019 OSP 11 razy interweniowała do pożaru, 27 razy do innych miejscowych zagrożeń takich jak: wypadki, uszkodzenia budynków, powalone drzewa, powódzie.

W latach 2017 – 2019 OSP ogólnie interweniowała w 24 przypadkach, natomiast do miejscowych zagrożeń w 60 przypadkach. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera tabela powyżej oraz wykres wraz z graficznym przedstawieniem poniżej.

Wykres 9. Liczba zdarzeń w poszczególnych miejscowościach, wymagających interwencji straży pożarnej w latach 2017-2019 (P- pożary, MZ- miejscowe zagrożenia t. j. wypadki, uszkodzenia budynków, powalone drzewa, powódzie itp.)

Źródło: Opracowanie własne.

➤ **Ośrodki zdrowia na terenie gminy Zarzecze**

Na terenie gminy Zarzecze funkcjonują 3 ośrodki zdrowia, które znajdują się w miejscowości Zarzecze, Żurawiczki oraz Siennów. Ośrodek Zdrowia w Zarzeczu w swojej ofercie posiada gabinet internistyczny, pediatryczny, stomatologiczny oraz gabinet rehabilitacji. Z kolei Ośrodek Zdrowia w Żurawiczkach posiada gabinet lekarza rodzinnego. W ośrodkach zdrowia pracują pielęgniarki zabiegowe, środowiskowe, położna. Tabela poniżej zawiera informację dotyczące ilości porad udzielonych przez lekarzy rodzinnych Ośrodków Zdrowia w Zarzeczu oraz Żurawiczkach.

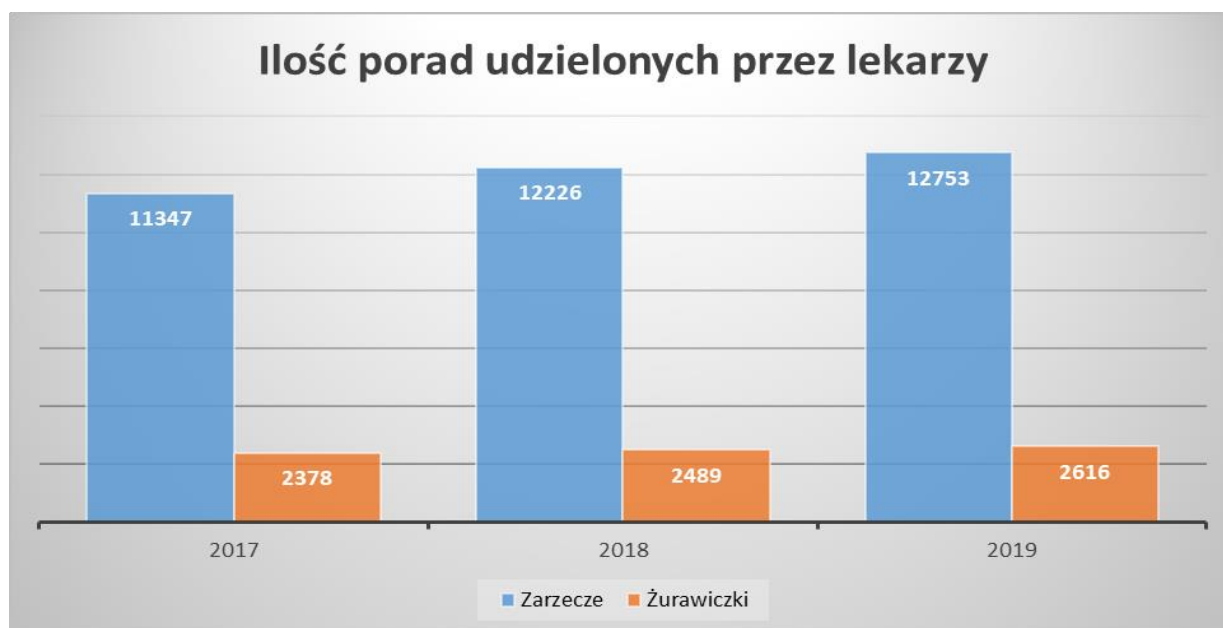
Tabela 9. Ilość porad udzielonych przez lekarzy

Ośrodek Zdrowia	Ilość porad udzielonych przez lekarzy		
	2017	2018	2019
Zarzecze	11347	12226	12753
Żurawiczki	2378	2489	2616

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatkowo powyższe dane przedstawiono graficznie na poniższym wykresie.

Wykres 10. Ilość porad udzielanych przez lekarzy.

Źródło: Opracowanie własne.

Według danych uzyskanych z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Przeworsku – Poradni POZ Zarzecze u mieszkańców gminy Zarzecze najczęściej diagnozowaną jednostką chorobową są choroby układu krążenia.

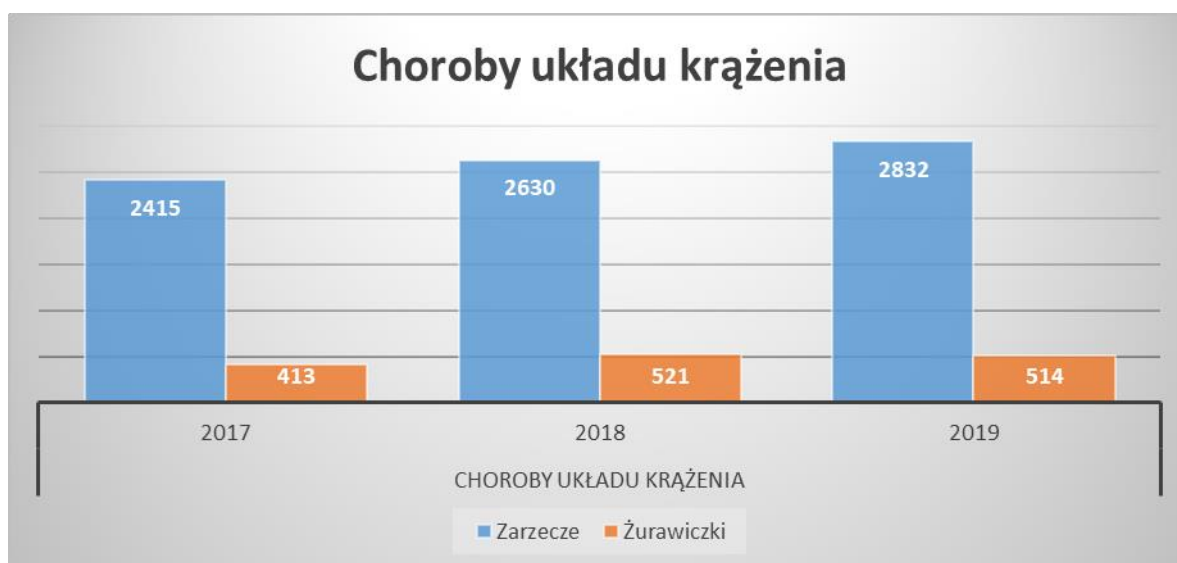
Tabela 10. Liczba osób u których zdiagnozowano choroby układu krążenia

Ośrodek Zdrowia	Choroby układu krążenia		
	2017	2018	2019
Zarzecze	2415	2630	2832
Żurawiczki	413	521	514

Źródło: POZ Zarzecze

Zaprezentowane w tabeli nr 11 danej dodatkowo przedstawiono w formie graficznej na wykresie nr 11 znajdującym się poniżej.

Wykres 11. Choroby układu krążenia

Źródło: Opracowanie własne.

➤ **Środowiskowy Dom Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce (ŚDS)**

Niewątpliwym zasobem gminy Zarzecze jest działający na jej terenie Środowiskowy Dom Samopomocy w Zalesiu, który swoją działalność rozpoczął w grudniu 2013 roku. W grudniu 2014 roku otwarta została natomiast filia w Łapajówce. Środowiskowy Dom Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce przeznaczony jest dla 53 osób zaburzonych psychicznie tj. przewlekłe psychicznie chorych, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, jeżeli jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne oraz osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych, z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych. Budynek główny w Zalesiu przewidziany jest dla 28 osób, filia w Łapajówce zaś dla 25 osób.

Podstawowym celem działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce jest:

- rehabilitacja przywracająca uczestnikom sprawność fizyczną,
- nawiązanie pozytywnych kontaktów ze światem zewnętrznym, integrację osoby z zaburzeniami psychicznymi ze społecznością, poprawę funkcjonowania w rodzinie;
- aktywizację uczestników, rozwijanie inwencji, motywowanie do działania i rozwoju, rozbudzanie i podtrzymywanie zdolności, zainteresowań;
- zwiększanie umiejętności manualnych, percepcyjnych i ruchowych;

- podnoszenie poziomu aktywności fizycznej, psychicznej oraz twórczej;
- nabywanie umiejętności zdrowego stylu życia oraz umiejętności niezbędnych w procesie leczenia;
- podnoszenie kompetencji w zakresie życia z problemami zdrowotnymi, aktywizacji zawodowej, umiejętności społecznych i interpersonalnych;
- udział w różnych formach terapii;
- poprawę samooceny;
- kreowanie postaw samorządności i zaangażowanie uczestników w pracę na rzecz domu.

Do podstawowych zadań Środowiskowego Domu Samopomocy natomiast należą:

- zapewnienie uczestnikom dziennego pobytu opieki oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych i zdrowotnych;
- zapewnienie oparcia społecznego osobom z zaburzeniami psychicznymi,
- umożliwienie udziału w zajęciach terapeutycznych,
- rozwijanie zainteresowań, umożliwienie rozwoju kulturalnego i osobowościowego uczestników;
- działania służące integracji uczestników Domu ze społeczeństwem;
- dbanie o higieniczne i bezpieczne warunki pobytu;
- prowadzenie specjalistycznej pracy socjalnej i terapeutycznej rozwijającej samodzielność osób niepełnosprawnych;
- prowadzenie poradnictwa psychologicznego;
- umożliwienie spożycia gorącego posiłku w trakcie pobytu w Domu, w ramach treningu kulinarnego;
- zapewnienie transportu do ośrodka i do miejsca zamieszkania.

Na potrzeby ŚDS działa 4 pracownie w Zalesiu: pracownia komputerowo-poligraficzna, pracownia rzemiosł różnych, pracownia gospodarstwa domowego oraz grupa ogrodniczo – porządkowa.

Natomiast w budynku filii w Łapajówce działają 4 pracownie: pracownia rzemiosł różnych, pracownia kulturalno-społeczna, pracownia gospodarstwa domowego, pracownia ogrodniczo-stolarska.

➤ **Oświata**

Ważnym zapleczem gminy Zarzecze jest oświata. Na jej obszarze funkcjonuje:

- 4 szkoły podstawowe;

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

- 1 szkoła średnia;
- 6 punktów przedszkolnych;
- 1 żłobek.

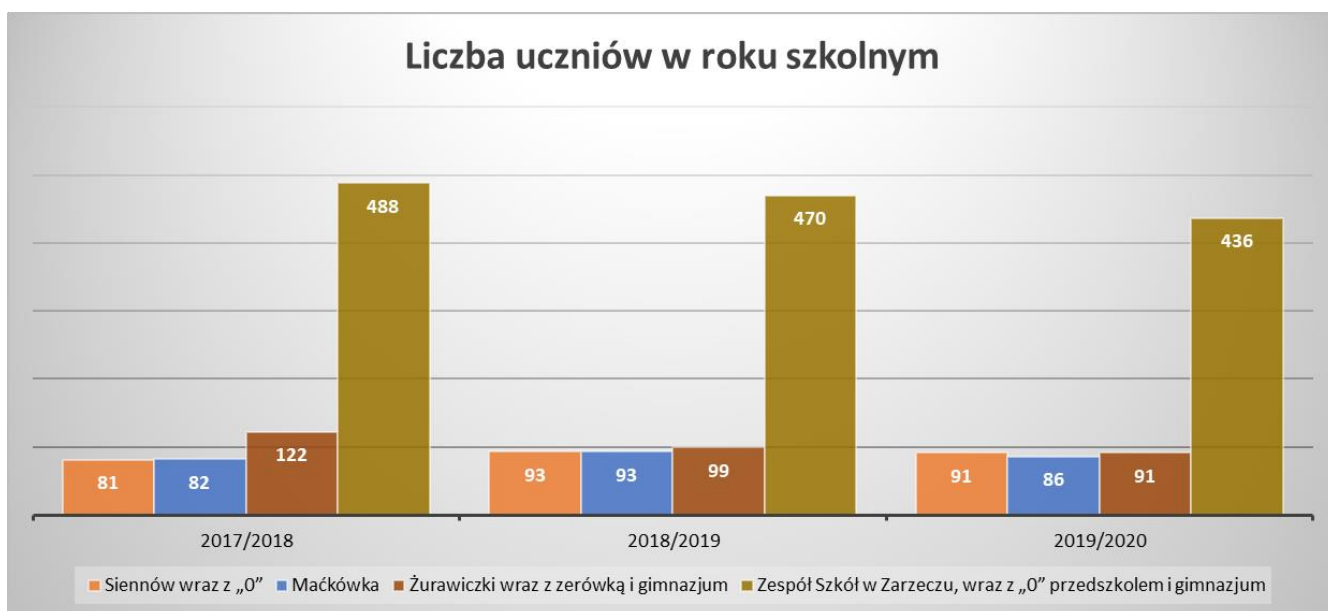
Tabela 11. Liczba uczniów w latach 2017 – 2020

L.p.	Szkoła podstawowa	Liczba uczniów w roku szkolnym:		
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
1.	Siennów wraz z „0”	81	93	91
2.	Maćkówka	82	93	86
3.	Żurawiczki wraz z zerówką i gimnazjum	122	99	91
4.	Zespół Szkół w Zarzeczcu, wraz z „0” przedszkolem i gimnazjum	488	470	436
Razem		773	755	704

Źródło: Zespół Obsługi Szkół i Jednostek Budżetowych w Zarzeczcu

Tabela powyżej przedstawia liczbę uczniów w analizowanym okresie 2017-2020. Z danych zawartych w tabeli wynika, że obecnie zaobserwować możemy tendencję spadkową dzieci w wieku szkolnym. W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów wyniosła 704. W stosunku do roku szkolnego 2018/2019 liczba ta zmniejszyła się o 6,75 % (tj. 51 uczniów). Zaprezentowane w tabeli nr 12 dane zostały również przedstawione na wykresie poniżej.

Wykres 12. Liczba uczniów w latach 2017 – 2020

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie gminy Zarzecze w analizowanym okresie, tj. w latach 2017-2020 funkcjonowało 6 punktów przedszkolnych.

Tabela 12. Liczba dzieci w latach 2017 – 2020 według miejscowości

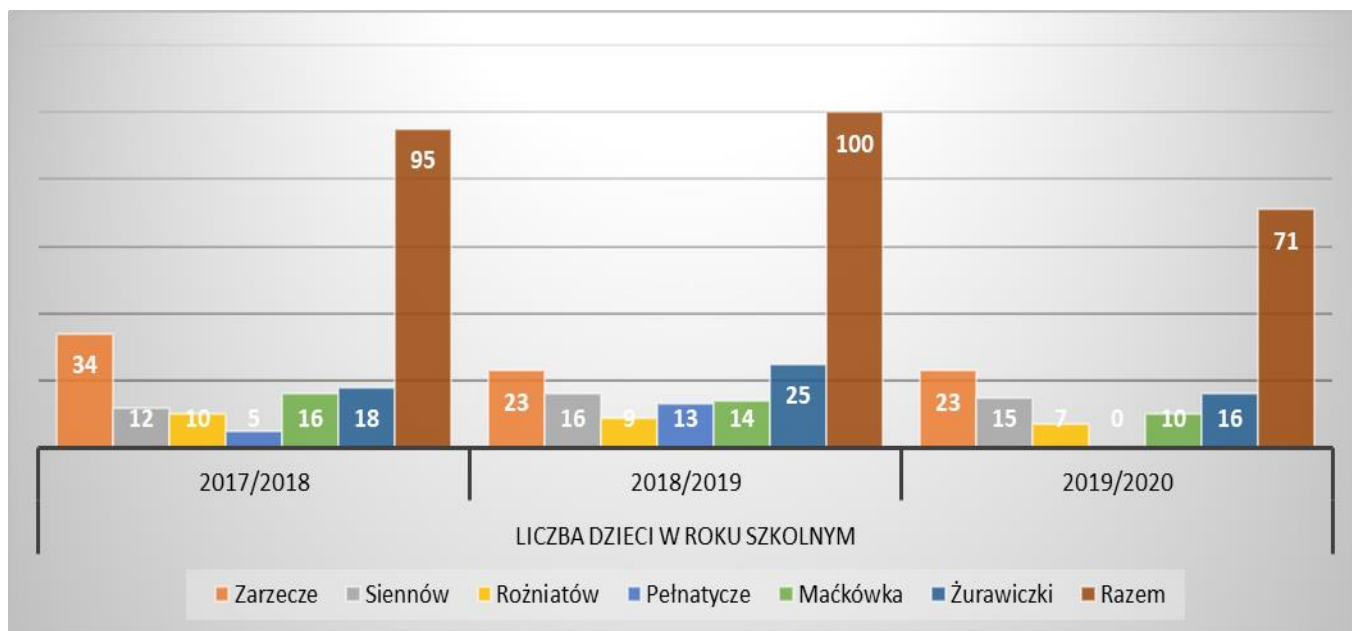
L.p.	Punkt przedszkolny	Liczba dzieci w roku szkolnym		
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
1.	Zarzecze	34	23	23
2.	Siennów	12	16	15
3.	Roźniatów	10	9	7
4.	Pelnatycze	5	13	0
5.	Maćkówka	16	14	10
6.	Żurawiczki	18	25	16
	Razem	95	100	71

Źródło: Zespół Obsługi Szkół i Jednostek Budżetowych w Zarzeczcu

Z przeanalizowanych danych umieszczonych w powyższej tabeli oraz na poniższym wykresie wynika, że w roku szkolnym 2019/2020 liczba dzieci uczęszczających do punktów

przedszkolnych wyniosła 71 dzieci. W stosunku do roku szkolnego 2018/2019 nastąpił spadek liczby dzieci o 29%.

Wykres 13. Liczba dzieci w latach 2017 – 2020 według miejscowości

Źródło: Opracowanie własne.

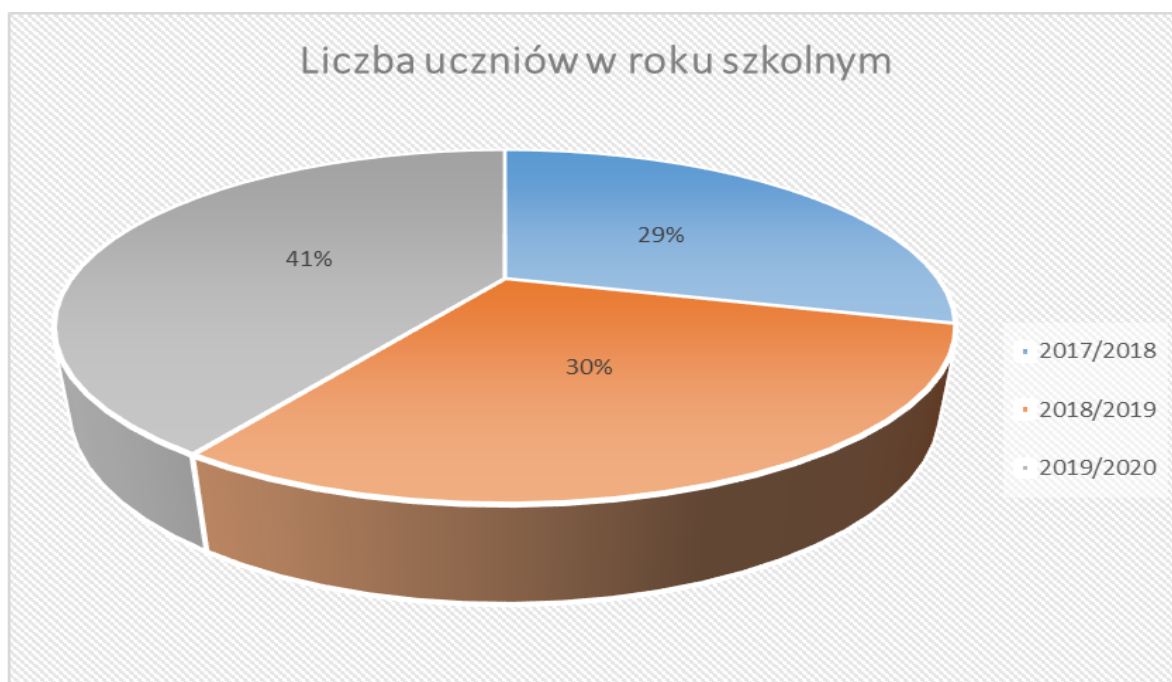
Tabela 13. Liczba dzieci w latach 2017 – 2020

L.p.	Zespół Szkół im. Wincentego Witosa w Zarzeczcu	Liczba uczniów w roku szkolnym:		
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
1.	Technikum	124	129	173

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych zawartych w tabeli powyżej wynika, że w roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów Zespołu Szkół im. Wincentego Witosa w Zarzeczcu wyniosła 173 co stanowiło wzrost o 44 uczniów w stosunku do roku szkolnego 2018/2019 czyli o 11%.

Wykres 14. Liczba dzieci w latach 2017 – 2020

Źródło: Opracowanie własne.

➤ **Przedszkola w Zarzeczu**

Od 1 września 2014 roku na terenie gminy Zarzecze funkcjonuje całodzienne Przedszkole w Zarzeczu prowadzone przez Gminę Zarzecze, do którego uczęszczają dzieci w wieku od 2,5 do 5 lat. Przedszkole jest czynne od 6:30 do 16:30. Udział dzieci na zajęciach w ramach realizacji podstawy programowej jest bezpłatny (5 godzin). Bezpośredni nadzór nad działalnością przedszkola pełni dyrektor Zespołu Szkół w Zarzeczu.

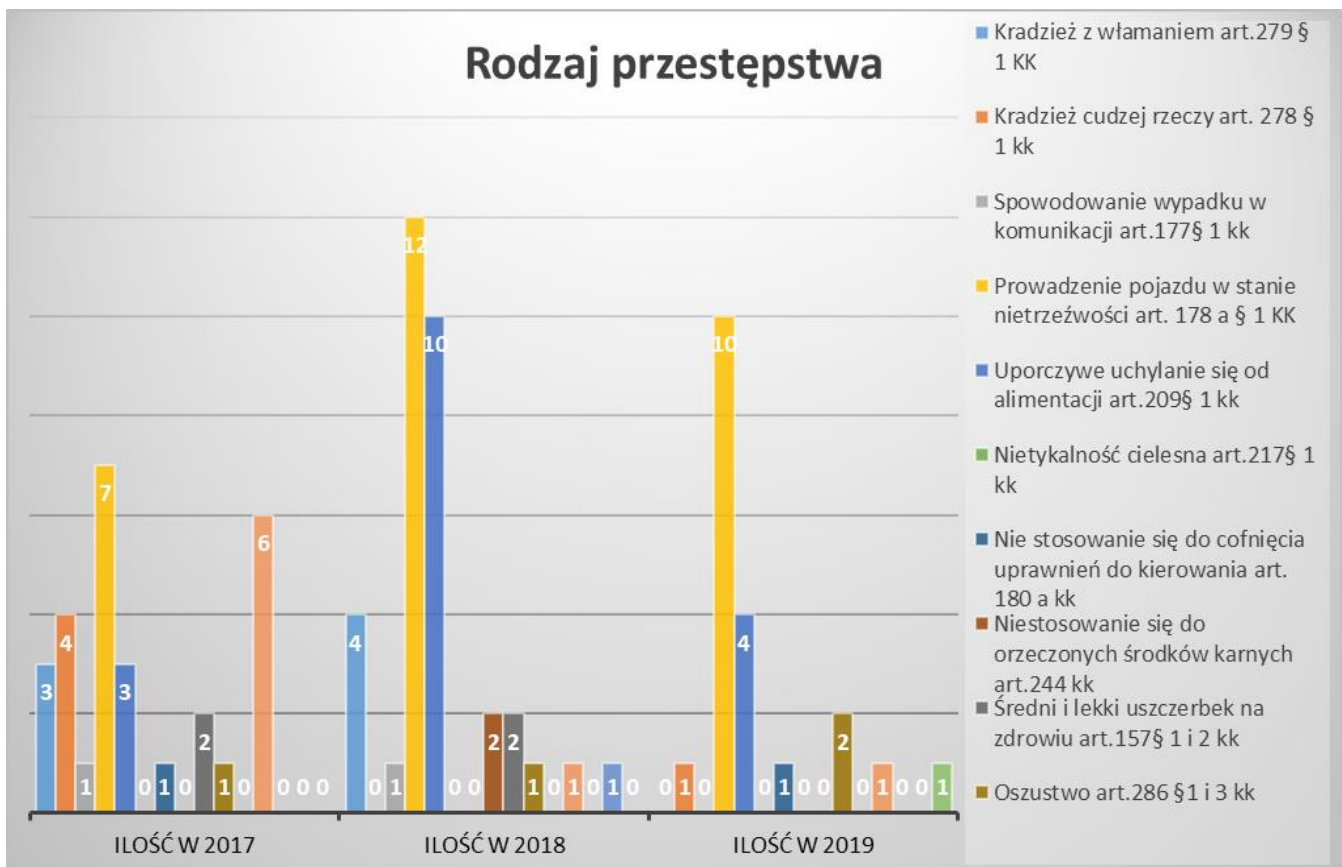
➤ **Publiczny Żłobek w Zarzeczu**

Od 1 września 2018 roku w Zarzeczu rozpoczął swoją działalność Publiczny Żłobek, który zapewnia opiekę 16 dzieciom w wieku od 1 roku do 3 lat. Żłobek został utworzony w ramach Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2018. Żłobek cieszy się dużym zainteresowaniem na terenie gminy Zarzecze.

➤ **Policja**

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Zarzecze czuwa Komenda Powiatowa Policji w Przeworsku, a bezpośrednie czynności policyjne wykonują funkcjonariusze Komisariatu Policji w Kańczudze.

Wykres 15. Rodzaj przestępstw na terenie gminy Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując dane dotyczące przestępstw zawarte na wykresie powyżej, należy stwierdzić, że w badanym okresie największą liczbę przestępstw zanotowano z art. 178 a § 1 KK tj. prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości. Jak można zauważyć z przedstawionych na wykresie danych, ten rodzaj przestępstwa był również najczęściej popełniany w latach poprzednich.

Szczegółowe dane dotyczące rodzaju popełnionych przestępstw na terenie gminy Zarzecze w latach 2017-2019 znajdują się w tabeli nr 15 umieszczonej poniżej.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

Tabela 14. Rodzaj przestępstw na terenie gminy Zarzecze

Lp.	Rodzaj przestępstwa	Ilość w 2017	Ilość w 2018	Ilość w 2019
1.	Kradzież z włamaniem art. 279 § 1 KK	3	4	0
2.	Kradzież cudzej rzeczy art. 278 § 1 kk	4	0	1
3.	Spowodowanie wypadku w komunikacji art. 177 § 1 kk	1	1	0
4.	Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości art. 178 a § 1 KK	7	12	10
5.	Uporczywe uchylanie się od alimentacji art. 209 § 1 kk	3	10	4
6.	Nietykalność cielesna art. 217 § 1 kk	0	0	0
7.	Nie stosowanie się do cofnięcia uprawnień do kierowania art. 180 a kk	1	0	1
8.	Niestosowanie się do orzeczonych środków karnych art. 244 kk	0	2	0
9.	Średni i lekki uszczerbek na zdrowiu art. 157 § 1 i 2 kk	2	2	0
10.	Oszustwo art. 286 § 1 i 3 kk	1	1	2
11.	Groźby karalne art. 190 § 1 kk	0	0	0
12.	Znęcanie się art. 207 § 1 kk	6	1	1
13.	Zniszczenie mienia ruchomego art. 288 § kk	0	0	0
14.	Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii art. 56 ust. 3 i art. 63 ust. 1	0	1	0
15.	Wprowadzenie w błąd instytucji użyteczności publicznej 244 a kk	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne.

Z kolei szczegółowe dane dotyczące rodzaju wykroczeń popełnionych na terenie gminy Zarzecze w latach 2017-2019 znajdują się w tabeli nr 16 umieszczonej poniżej.

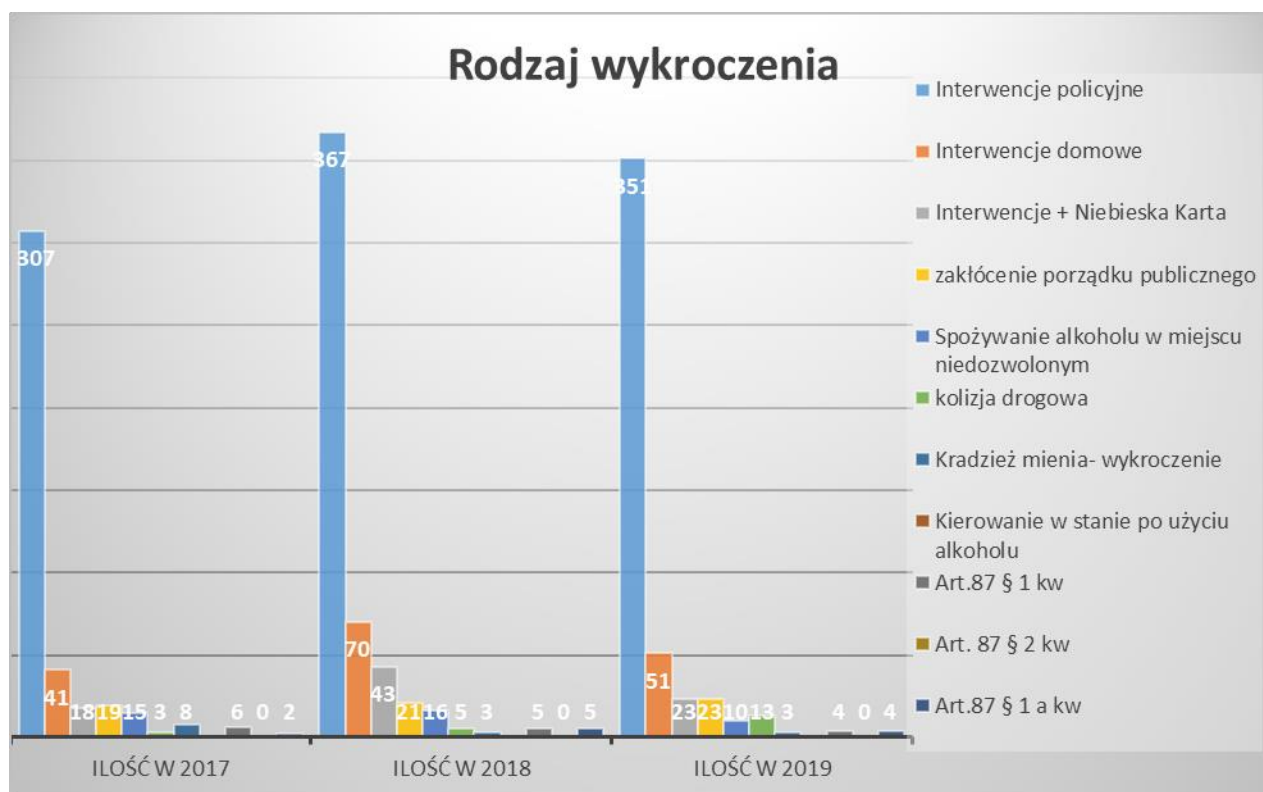
Tabela 15. Rodzaj wykroczeń na terenie gminy Zarzecze

Lp.	Rodzaj wykroczenia	Ilość w 2017	Ilość w 2018	Ilość w 2019
1.	Interwencje policyjne	307	367	351
2.	Interwencje domowe	41	70	51
3.	Interwencje + Niebieska Karta	18	43	23
4.	zakłócenie porządku publicznego	19	21	23
5.	Spożywanie alkoholu w miejscu niedozwolonym	15	16	10
6.	kolizja drogowa	3	5	13
7.	Kradzież mienia-wykroczenie	8	3	3
8.	Kierowanie w stanie po użyciu alkoholu			
	Art.87 § 1 kw	6	5	4
	Art. 87 § 2 kw	0	0	0
	Art.87 § 1 a kw	2	5	4

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w powyższej tabeli oraz na wykresie poniżej, najczęstszymi wykroczeniami w 2019 roku są interwencje domowe, które zanotowano w 51 przypadkach, są to interwencje, które również w latach poprzednich należały do najczęstszych wykroczeń zanotowanych przez Komisariat Policji w Kańczudze.

Wykres 16. Rodzaj wykroczeń na terenie gminy Zarzecze

Źródło: Opracowanie własne.

Dokonując analizy danych, warto również zwrócić uwagę, na to, że w stosunku do roku 2018, w którym odnotowano 70 wykroczeń w postaci interwencji domowych, w roku 2019 nastąpił spadek do 51 takich wykroczeń. Zmniejszyła się również liczba interwencji z założeniem procedury Niebieskiej Karty z 43 w roku 2018 do 23 w roku 2019.

II. Zadania realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu

1. Pomoc Społeczna

1.1. Diagnoza problemów społecznych

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, poprzez pomoc w usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo szczególnie osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu.

Ustawa o pomocy społecznej wymienia przesłanki materialno-prawne udzielania świadczeń z pomocy społecznej są nimi: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Na terenie gminy Zarzeczce zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu.

Tabela 16. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej

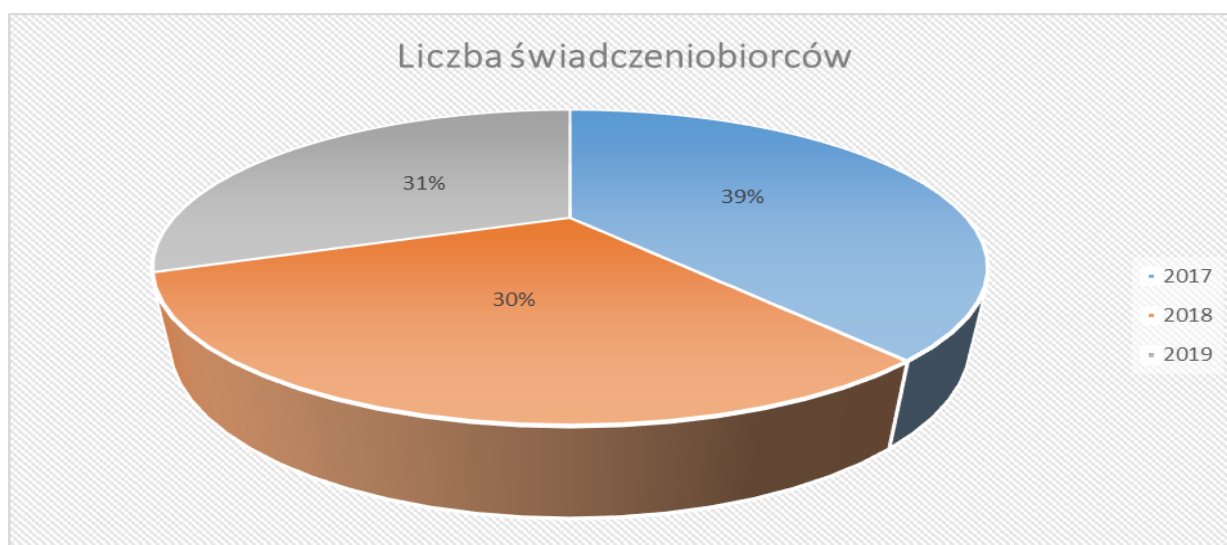
Liczba świadczeniobiorców w gminie Zarzeczce			
Lata:	2017	2018	2019
	239	188	188

Źródło: Opracowanie własne.

Jak przedstawia tabela powyżej liczba świadczeniobiorców korzystających ze wsparcia z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczu na podstawie wydanych decyzji administracyjnych w 2019 roku wyniosła 188 osób, co stanowiło 2,6% wszystkich mieszkańców gminy. W roku 2018 łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia była na tym samym poziomie. Liczba ta jest spadkowa w stosunku do liczby świadczeniobiorców w roku 2017 o 51 osób.

Powyższe dane przedstawione zostały również w formie graficznej na wykresie umieszczonym poniżej.

Wykres 17. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin i liczbę osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w analizowanym okresie 2017-2019 można zaobserwować spadek liczby w/w grupy.

Tabela 17. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej

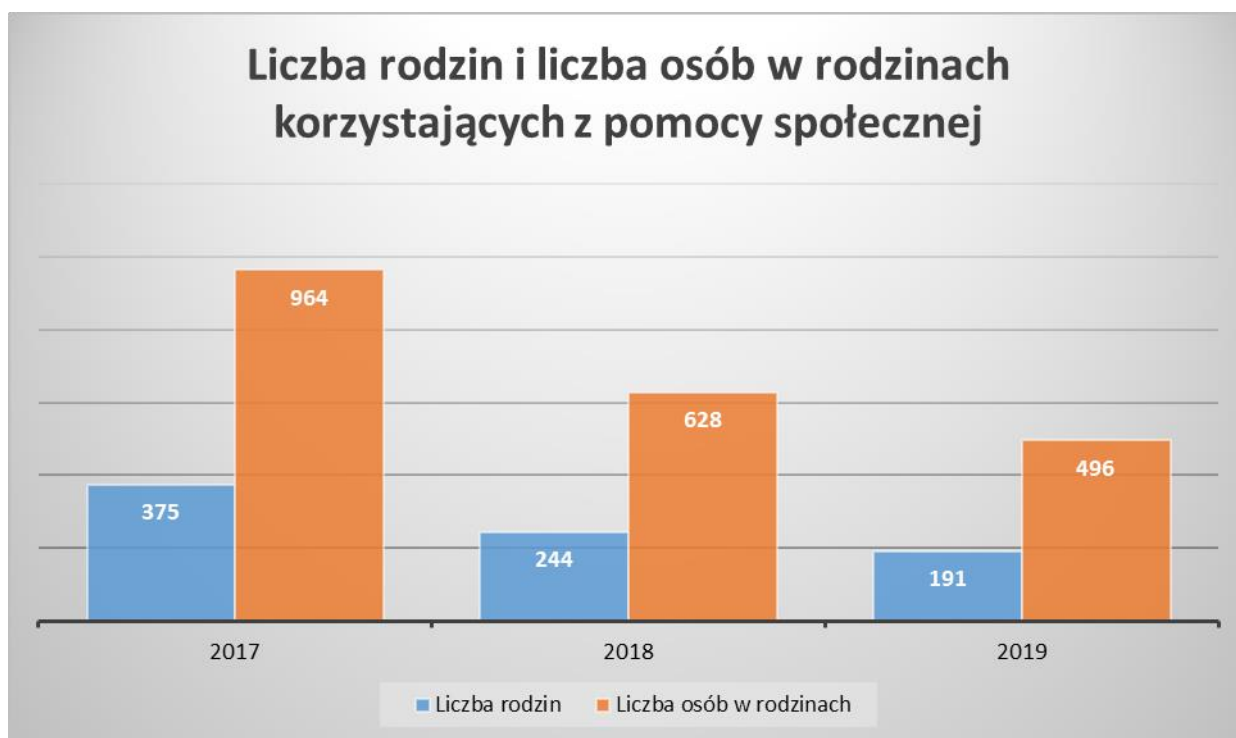
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	375	964
2018	244	628
2019	191	496

Źródło: Opracowanie własne.

W roku 2019 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wyniosła 191, w stosunku do roku 2018 liczba ta zmniejszyła się o 53 rodziny, co stanowi spadek o 21,7% w stosunku do roku 2018.

Szczegółowe dane w formie graficznej zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 18. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

W gminie Zarzecze najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a tym samym powodami oraz przesłankami ubiegania się o pomoc społeczną, w analizowanym okresie były:

- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- ubóstwo,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Szczegółowe dane dotyczące powodów udzielania pomocy i wsparcia znajdują się w tabeli umieszczonej poniżej oraz na wykresie, który również znajduje się poniżej.

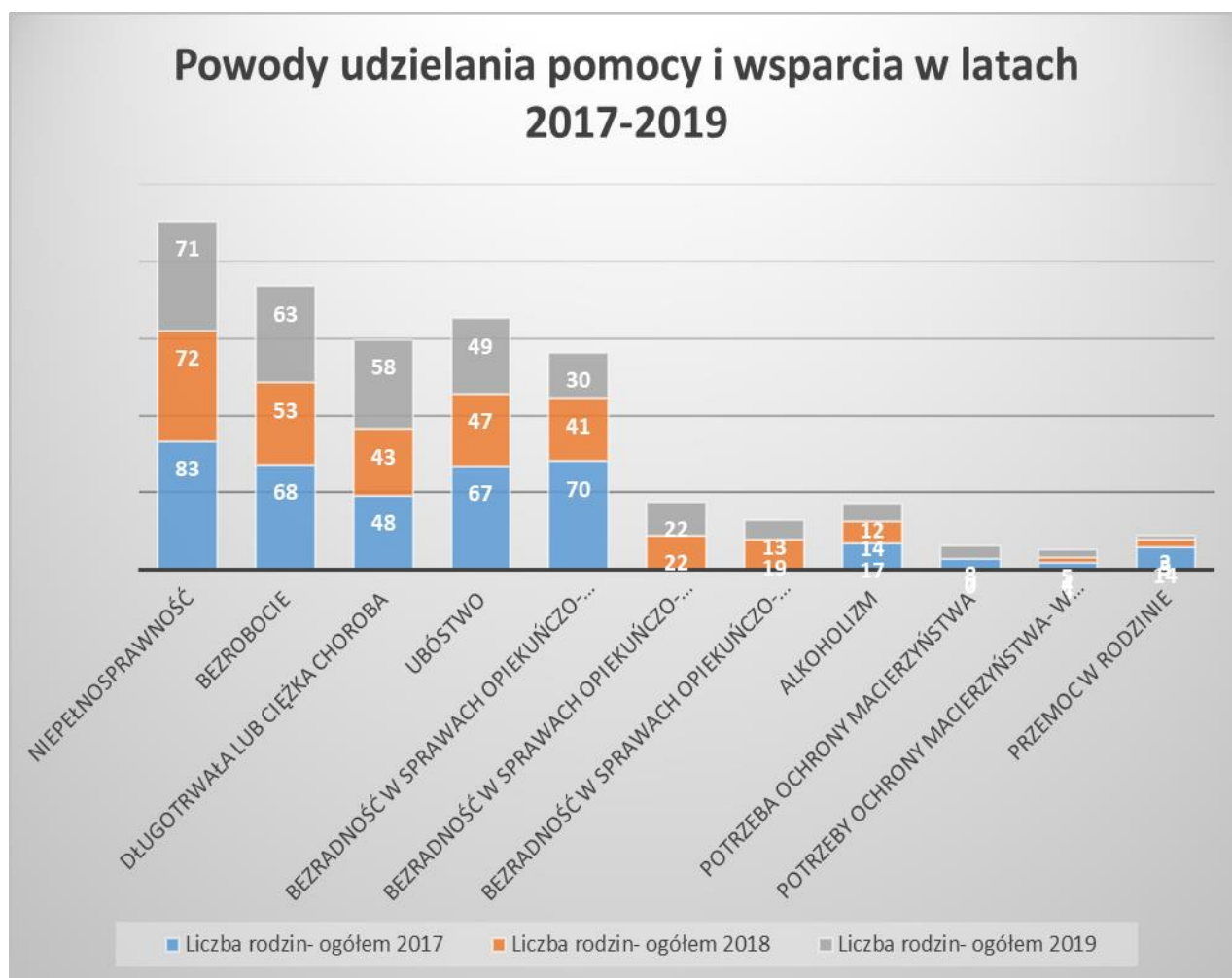
Tabela 18. Powody udzielania pomocy i wsparcia w latach 2017-2019

Liczba rodzin- ogółem			
Powody udzielenia pomocy i wsparcia	2017	2018	2019
Niepelnosprawność	83	72	71
Bezrobocie	68	53	63
Długotrwała lub ciężka choroba	48	43	58
Ubóstwo	67	47	49
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem	70	41	30
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem- w tym rodziny wielodzietne	-	22	22
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego- ogółem- w tym rodziny niepełne	-	19	13
alkoholizm	17	14	12
Potrzeba ochrony macierzyństwa	7	-	8
Potrzeby ochrony macierzyństwa- w tym: wielodzietność	4	4	5
Przemoc w rodzinie	14	5	3

Źródło: Opracowanie własne.

Z zaprezentowanych danych wynika, że najczęstszą przesłanką udzielania pomocy i wsparcia w analizowanym okresie jest niepełnosprawność, najrzadszymi zaś przemoc w rodzinie i potrzeba ochrony macierzyństwa.

Wykres 19. Powody udzielania pomocy i wsparcia w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Wymienione powyżej czynniki, występujące przez dłuższy okres czasu mogą przyczynić się do wykluczenia społecznego, dlatego tak ważne jest, dokonywanie szczegółowej analizy problemów w tym zakresie.

➤ **Powody udzielania pomocy - niepełnosprawność**

W roku 2019 najczęstszym powodem udzielania pomocy była niepełnosprawność. Osoby niepełnosprawne, według przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych. Niepełnosprawność potwierdzana jest orzeczeniem wydawanym przez organ do tego uprawniony (ZUS, KRUS, Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności).

Niepełnosprawność dotyka ludzi w każdym wieku, powodowana jest chorobami, nieszczęśliwymi wypadkami czy innymi dysfunkcjami fizycznymi lub psychicznymi.

Ustawa o pomocy społecznej wskazuje, że zadania w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych należy w znacznej części do zadań powiatu i realizowane powinny być we współpracy z właściwymi terytorialnie gminami.

Gmina realizuje swoje zadania na rzecz osób niepełnosprawnych (pomoc finansową i usługową) poprzez działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu.

Tabela 19. Rodziny niepełnosprawne objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu

Lata:	2017	2018	2019
Ogólna liczba rodzin	375	244	191
W tym rodziny z osobą niepełnosprawną	83	72	71

Źródło: sprawozdanie GOPS w Zarzeczcu

Jak wynika z danych zawartych w tabeli w analizowanym okresie w latach 2017-2019 liczba rodzin z osobą niepełnosprawną znajduje się na tym samym poziomie. W roku 2019 liczba ta wyniosła 71 osób co stanowiło 37,17% ogólnej liczby rodzin objętych pomocą Ośrodka.

Wykres 20. Rodziny niepełnosprawne objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu

Źródło: Opracowanie własne.

Osoby niepełnosprawne objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej najczęściej korzystają z pomocy w formie: finansowej (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i celowe) i usługowej (usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne w miejscu zamieszkania).

Osoby te oraz rodziny z osobą niepełnosprawną otrzymują również pomoc z systemu świadczeń rodzinnych w formie: dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego oraz świadczenia opiekuńcze w formie zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego, zasiłku dla opiekuna.

➤ **Powody udzielania pomocy – bezrobocie**

Drugim najważniejszym powodem przyznawania świadczeń z pomocy społecznej było bezrobocie. Dotknęło ono 71 rodzin, co stanowiło 37,17% ogółu rodzin objętych pomocą w roku 2019.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczynia się do zubożenia materialnego i w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego,
- uzależnienie od korzystania z systemu pomocy społecznej.

Na dzień 31.12.2019 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przeworsku zarejestrowanych było 372 osoby bezrobotne z terenu Gminy Zarzecze. Bezrobotnych kobiet było 199, co stanowi 53,49% grupy bezrobotnych mieszkańców Gminy.

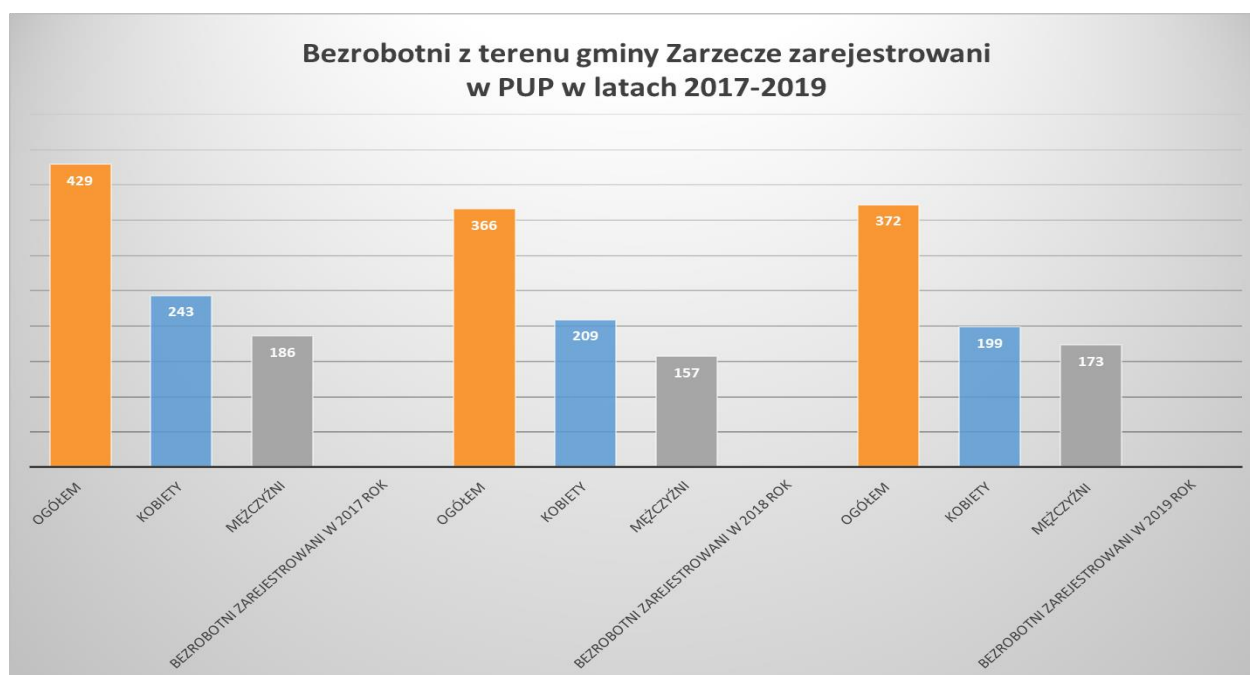
Z danych zawartych w tabeli oraz wykresu poniżej wynika także, że niewielka liczba osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przeworsku jest uprawniona do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Liczba uprawnionych do pobierania zasiłku dla bezrobotnych w roku 2019 wyniosła 60 osób, co stanowiła 16,13 % ogólnej liczby osób bezrobotnych.

Tabela 20. Bezrobotni z terenu Gminy Zarzecze zarejestrowani w PUP w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2017 rok			
Bezrobotni zarejestrowani	429	243	186
W tym z prawem do zasiłku	65	30	35
2018 rok			
Bezrobotni zarejestrowani	366	209	157
W tym z prawem do zasiłku	57	30	27
2019 rok			
Bezrobotni zarejestrowani	372	199	173
W tym z prawem do zasiłku	60	30	30

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 21. Bezrobotni z terenu Gminy Zarzecze zarejestrowani w PUP w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

W analizowanym okresie, tj. w latach 2017-2019 można zauważyć, że liczba ta sukcesywnie maleje. Na koniec roku 2017 zarejestrowanych osób bezrobotnych z terenu gminy Zarzecze było 429, natomiast na koniec roku 2019 liczba ta wyniosła 372 co stanowi spadek o 57 osób, tj. 13,29%.

Analizując problem bezrobocia należy wziąć pod uwagę również wiek, wykształcenie i staż pracy.

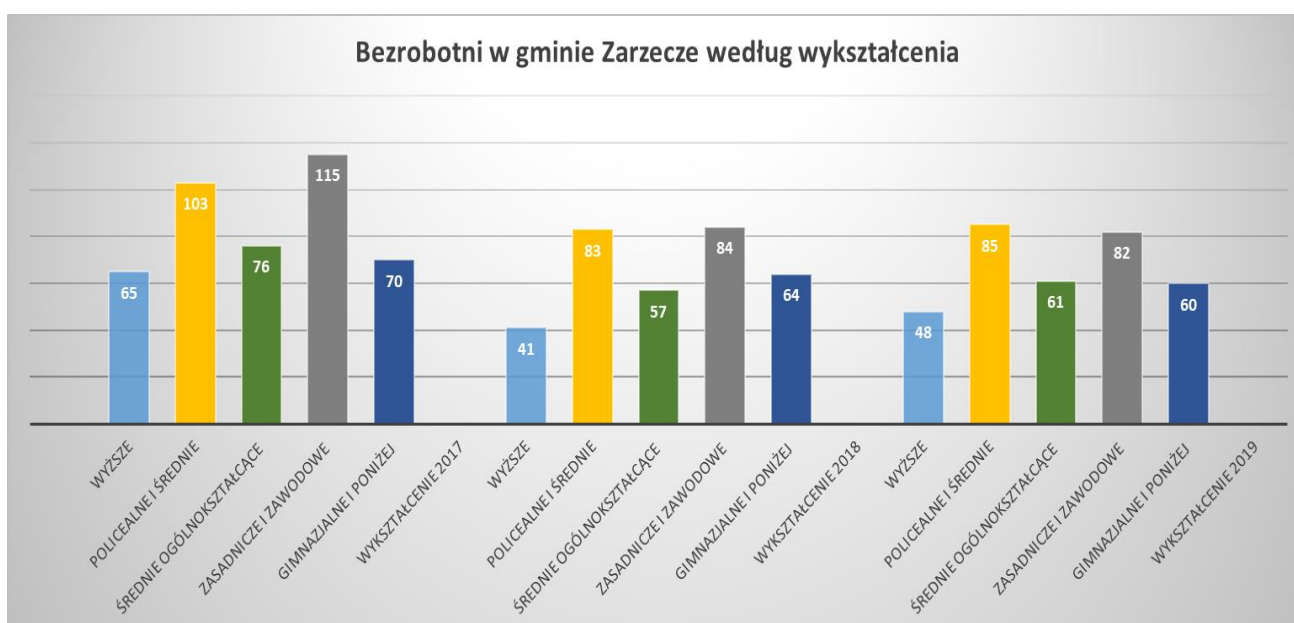
Tabela 21. Bezrobotni w gminie Zarzecze wg wykształcenia

Wykształcenie	Bezrobotni w gminie Zarzecze wg wykształcenia		
	2017	2018	2019
wyższe	65	41	48
policealne i średnie	103	83	85
średnie ogólnokształcące	76	57	61
zasadnicze i zawodowe	115	84	82
gimnazjalne i poniżej	70	64	60
Razem	429	329	336

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych zawartych w tabeli powyżej jak również z wykresu umieszczonego poniżej wynika, że wśród bezrobotnych z terenu gminy Zarzecze w analizowanym okresie biorąc pod uwagę wykształcenie najwięcej osób posiadało wykształcenie policealne i średnie oraz zasadnicze zawodowe. W 2019 roku osoby z wykształceniem policealnym i średnim stanowiły 25% zarejestrowanych, z wykształceniem zasadniczym i zawodowym również 25%. Najmniejszą liczbę wśród osób zarejestrowanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, tj. 14% ogólnej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Wykres 22. Bezrobotni w gminie Zarzecze wg wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejnym ważnym czynnikiem w kwestii bezrobocia jest staż pracy osób bezrobotnych.

Tabela 22. Osoby bezrobotne z terenu gminy Zarzecze wg stażu pracy w latach 2017-2019

Staż pracy	Lata		
	2017	2018	2019
Do 1-go roku	80	69	75
1 – 5	121	99	101
5 - 10	46	40	36
10 – 20	49	42	45
20 – 30	26	23	20
30 lat i więcej	2	5	4
bez stażu	105	89	92
razem	429	367	373

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych zawartych w tabeli powyżej wynika, że w 2019 roku, największą grupę wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych stanowiły osoby ze stażem pracy 1-5 lat – tj. 27% ogólnej liczby bezrobotnych, następnie osoby bez stażu pracy – 25%. Najmniejszą liczbę osób stanowiły osoby ze stażem pracy 30 lat i więcej tj. 1% z ogólnej liczby bezrobotnych.

Istotnym wskaźnikiem w kwestii bezrobotnych jest także wiek osób bezrobotnych. Analizując dane zawarte w tabeli poniżej można zauważyć, że w roku 2019 największą grupę osób uwzględniając wiek osób pozostających bez pracy stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-35 lat, ich liczba wyniosła 136 osób, co w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych stanowi 36,46%. Kolejną grupę stanowią osoby w wieku 35-44, które stanowią 21,98% ogólnej liczby bezrobotnych. Najmniejszą grupę stanowią osoby w wieku 60-64 lat - tj. 3,22%. W przypadku tej grupy osób, bezrobocie niesie ze sobą niekorzystne skutki, ponieważ brak pracy w tym wieku odbiera tym ludziom szansę na godne życie ich oraz ich rodzin. W przeważającej części są to ludzie posiadający rodziny, uczące się dzieci często mają za sobą długoletni staż pracy.

Tabela 23. Bezrobotni w Gminie Zarzecze wg wieku

Wiek	Bezrobotni w Gminie Zarzecze wg wieku					
	2017		2018		2019	
	Ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety
18-24	86	42	56	32	74	34
25-35	157	92	137	79	136	75
35-44	90	63	85	58	82	58
45-54	57	29	54	24	40	19
55-59	31	17	29	17	29	14
60-64	8	0	6	0	12	0
Razem	429	243	367	210	373	200

Źródło: Opracowanie własne.

Dokonując analizy powyższych danych można również zauważyć, iż sporą grupę stanowią osoby w wieku 18-24. W roku 2019 liczba ta wyniosła 74 osoby co do ogólnej liczby bezrobotnych stanowi 19,84%. Jest to niepokojące zjawisko. Podjęcie pracy tuż po zakończeniu edukacji sprzyja wykształceniu w młodych ludziach zdolności adaptacyjnych i wzrostowi ich wartości na rynku pracy. Brak takich możliwości rodzi skutki negatywne, potęguje poczucie bezradności i spycha w bierność młodego człowieka, który nie dąży do kontynuacji edukacji i zwiększania swojej atrakcyjności na rynku pracy.

Z obserwacji wynika, że bezpośrednim i najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co skutkuje nierzadko koniecznością ubiegania się o świadczenia finansowe z pomocy społecznej. Mniej widoczne i zarazem badane są skutki psychologiczne, jakie niesie za sobą bezrobocie.

Długotrwałe okresy pozostawania bez pracy powodują zmianę sytuacji materialnej i emocjonalnej całej rodziny, a w konsekwencji prowadzi to do izolacji społecznej. Należy zaznaczyć, że bezrobocie mężczyzn ma znacznie bardziej negatywne skutki dla rodziny niż bezrobocie kobiet. Bezrobotny mężczyzna doświadcza obniżenia własnej pozycji w rodzinie, traci autorytet szczególnie jako głowa rodziny, co z kolei jest powodem wielu frustracji, zaburzeń psychologicznych, a czasami psychicznych, niejednokrotnie kończących się

sięganiem po alkohol. Długotrwałe nadużywanie alkoholu z kolei może prowadzić i niejednokrotnie prowadzi do przemocy w rodzinie.

➤ **Powody udzielania pomocy – długotrwała lub ciężka choroba**

Jako trzeci najważniejszy powód przyznawania świadczeń z pomocy społecznej na podstawie posiadanych danych była długotrwała lub ciężka choroba. Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka.

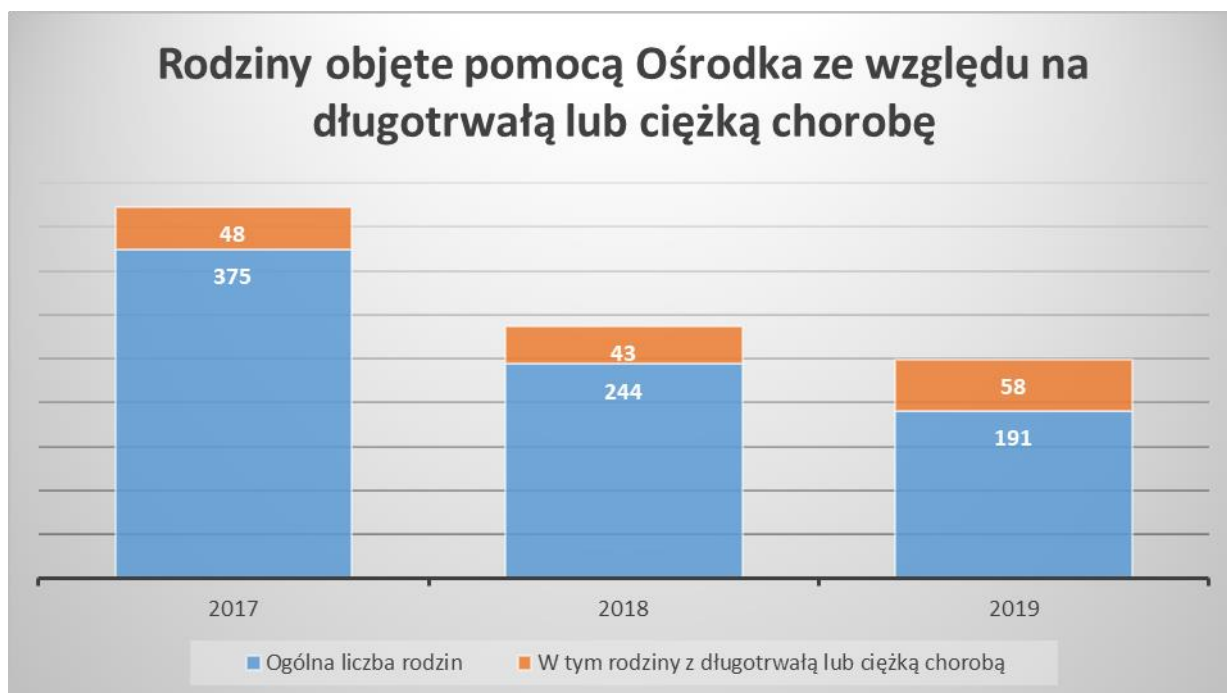
Tabela 24. Rodziny objęte pomocą Ośrodka ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę

Lata	2017	2018	2019
Ogólna liczba rodzin	375	244	191
W tym rodziny z długotrwałą lub ciężką chorobą	48	43	58

Źródło: Sprawozdanie GOPS w Zarzeczcu

Dokonując analizy danych zawartych w tabeli powyżej oraz na wykresie poniżej wynika, że wzrasta liczba rodzin, które zostały objęte wsparciem ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę. W roku 2019 liczba ta wyniosła 58 rodzin, co stanowiło 30,37% ogólnej liczby rodzin. Liczba rodzin w roku 2019 wzrosła o 15 w stosunku do roku poprzedniego, jest to wzrost o 6,15%.

Wykres 23. Rodziny objęte pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę

Źródło: Opracowanie własne.

➤ Powody udzielania pomocy - ubóstwo

Kolejnym powodem przyznawania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo, czyli zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Kwestia ubóstwa określana jest w kategoriach absolutnych lub względnych.

Przy podejściu absolutnym jako kryterium ubóstwa przyjmuje się warunki materialne, nie zapewniające zaspokojenia minimalnych potrzeb człowieka. Przy pojęciu względnym ubóstwo utożsamia się z nadmiernymi różnicami w poziomie życia.

Ubóstwo jest traktowane jako główna przyczyna sytuacji wymagających pomocy społecznej, dlatego ustawa o pomocy społecznej precyzuje je w art. 8 kryterium dochodowego. Ubóstwo ma znaczący wpływ na poziom bezpieczeństwa socjalnego. Rodziny żyjące na pograniczu ubóstwa nie są w stanie zabezpieczyć swoich nawet najbardziej podstawowych potrzeb, co powoduje, że rodzina nie pełni swoich najważniejszych funkcji, a przede wszystkim nie umożliwia startu życiowego młodszemu pokoleniu.

Tabela 25. Rodziny objęte pomocą Ośrodka ze względu na ubóstwo w latach 2017 – 2019

Lata	2017	2018	2019
Ogólna liczba rodzin	375	244	191
Ubóstwo	67	47	49

Źródło: sprawozdanie GOPS w Zarzeczcu

Wykres 24. Rodziny objęte pomocą Ośrodka ze względu na ubóstwo w latach 2017 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

Z analizy danych zawartych w tabeli oraz na wykresie powyżej wynika, że w okresie badawczym w dwóch ostatnich latach poziom ubóstwa utrzymywał się na podobnym poziomie. W roku 2019 liczba rodzin z problemem ubóstwa wyniosła 49 co stanowiło 25% ogólnej liczby rodzin krzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu. Jednocześnie można zauważyć, że liczba rodzin z problemem ubóstwa w roku 2019 jest mniejsza o 18 rodzin, co stanowi spadek o 4,8% w stosunku do roku 2017.

1.2. Dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu o udzielanej pomocy dla mieszkańców Gminy Zarzeczce

Aby uzyskać pomoc z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczcu (GOPS) osoby składają wnioski o przyznanie pomocy.

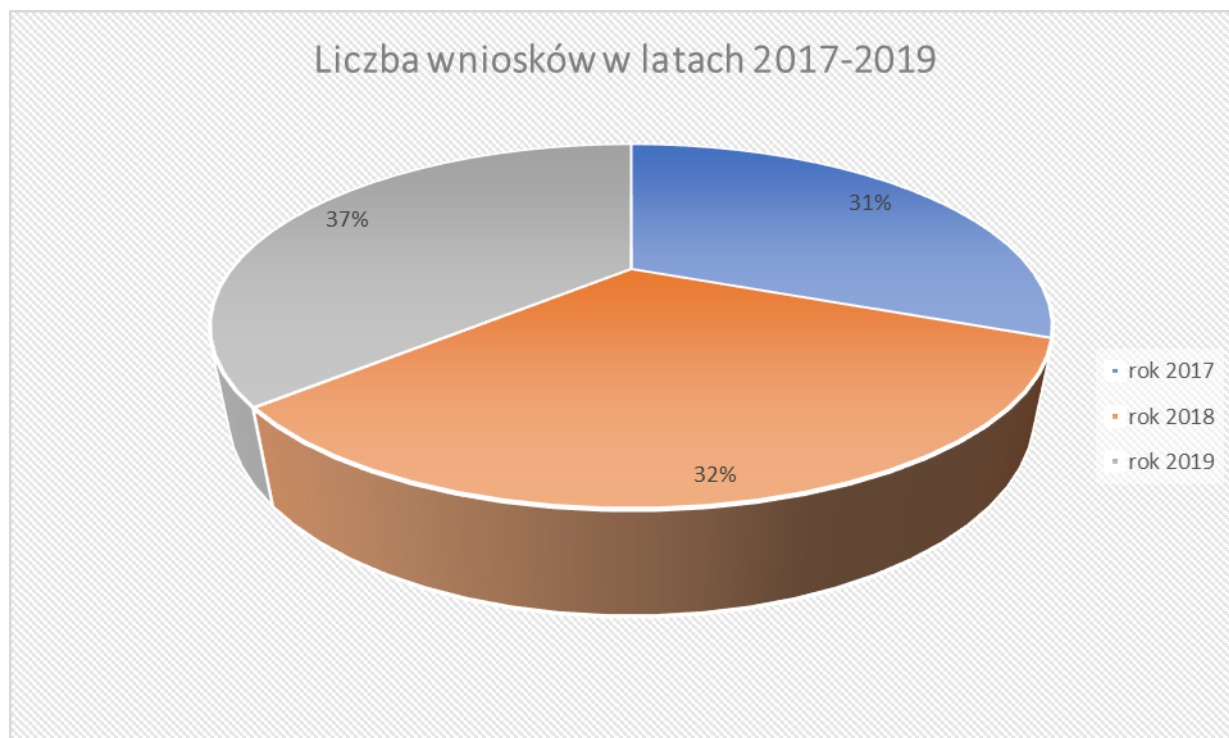
Tabela 26. Liczba wniosków w poszczególnych latach

Rok:	2017	2018	2019
Liczba złożonych wniosków	390	406	460

Źródło: Opracowanie własne.

Według danych przedstawionych powyżej wynika, że z roku na rok zwiększa się liczba wniosków, które składane są do GOPS w Zarzeczcu.

Wykres 25. Liczba wniosków w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Pracownicy socjalni GOPS w Zarzeczcu przeprowadzają z rodzinami wywiady środowiskowe w celu sporządzenia diagnozy lub aktualizacji sytuacji danej rodziny.

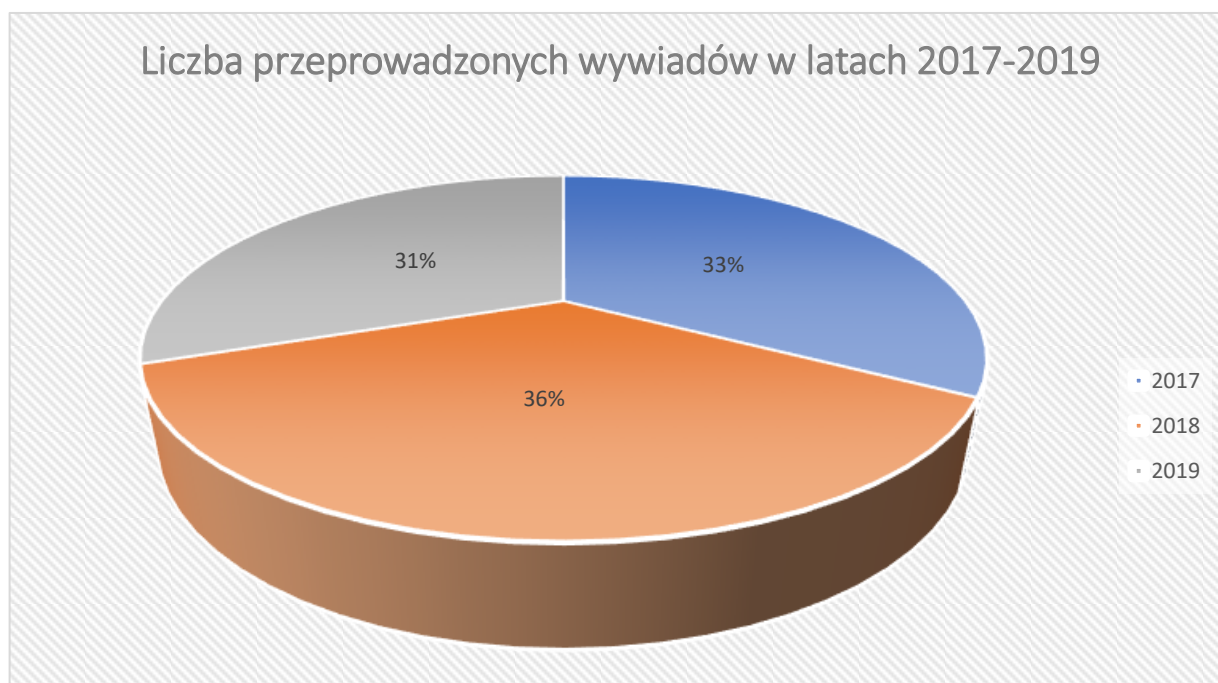
Tabela 27. Liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych w latach 2017-2019.

Rok:	2017	2018	2019
Liczba przeprowadzonych wywiadów	542	590	498

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie wyżej przedstawionych danych wynika, że liczba przeprowadzanych wywiadów środowiskowych przez pracowników socjalnych zmniejszyła się.

Wykres 26. Liczba przeprowadzonych wywiadów w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Pracownicy socjalni prowadzą pracę socjalną, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.

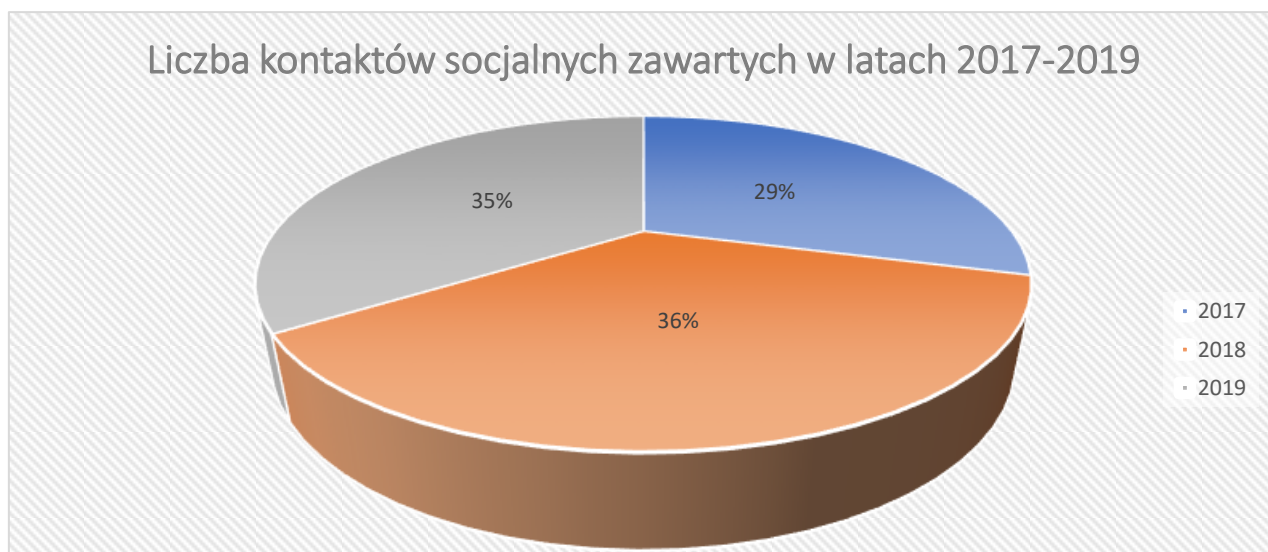
Tabela 28. Liczba kontaktów socjalnych zawartych w latach 2017-2019

Rok:	2017	2018	2019
Liczba zawartych kontraktów socjalnych	17	21	20

Źródło: Opracowanie własne

Liczba kontraktów socjalnych w roku 2019 i 2018 utrzymuje się na podobnym poziomie.

Wykres 27. Liczba kontaktów socjalnych zawartych w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie tabeli zamieszczonych poniżej wynika, że zwiększyła się liczba osób korzystających z pomocy w ramach zadań zleconych, natomiast zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy w ramach zadań własnych.

Tabela 29. Rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą.

Wyszczególnienie	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych ogółem bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę oraz źródło finansowania.	239	188	188	166	138	144	489	381	373
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę.	7	8	8	6	7	8	26	30	34
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę.	234	181	181	161	131	137	468	351	343
Pomoc udzielana w ramach pracy socjalnej	x	x	x	375	186	191	964	436	496
Wylącznie w postaci pracy socjalnej	x	x	x	209	106	47	475	247	123

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 30. Szczegółowa informacja na temat wypłacanych świadczeń z pomocy społecznej

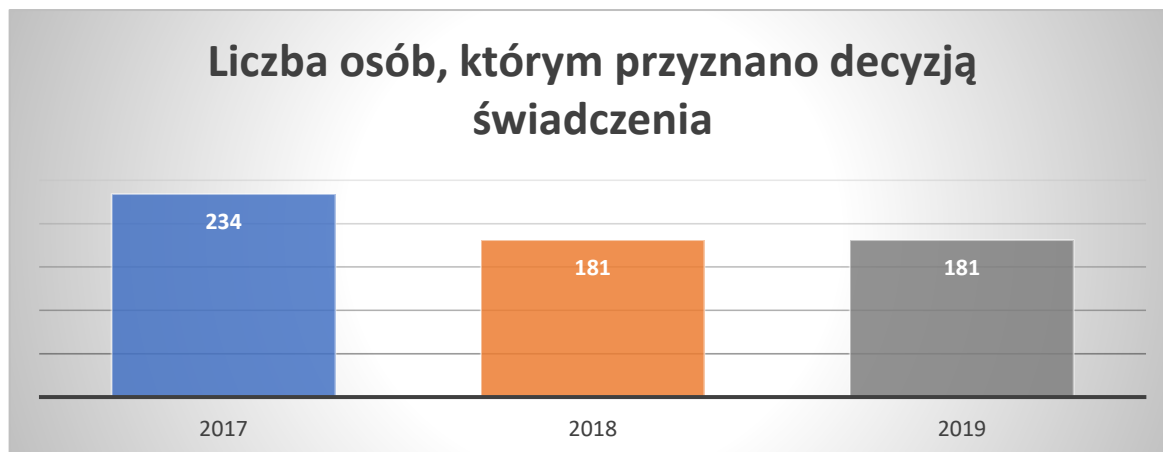
<i>Formy pomocy</i>	<i>liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia</i>			<i>liczba rodzin</i>			<i>liczba osób w rodzinach</i>		
	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Razem:	234	181	181	161	131	137	468	351	343
zasilki stałe	28	24	28	28	24	28	44	31	35
zasilki okresowe	26	21	25	26	20	25	88	60	76
posilek	87	67	55	47	38	31	217	178	147
usługi opiekuńcze	8	9	27	8	9	27	8	9	59
w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	7	8	18	6	7	18	26	30	50
inne zasilki celowe i w naturze	0	1	106	0	1	104	0	3	235
w tym specjalne zasilki celowe	120	94	22	116	92	21	317	214	48
specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	27	19	8	27	19	8	62	39	34
wynagrodzenie należne opiekunowi w tytule sprawowania opieki przyznane przez sąd	4	3	5	x	x	x	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli powyżej oraz na wykresach poniżej możemy zauważyć, że liczba osób i rodzin korzystających z wyszczególnionych form pomocy jest różna, liczba niektórych wypłaconych świadczeń zmniejszyła się, innych wzrosła.

Szczegółowe dane dotyczące liczby wypłaconych świadczeń znajdują się na wykresach poniżej.

Wykres 28. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia

Źródło: Opracowanie własne.

Jak możemy zauważyć na wykresie powyżej liczba osób, którym przyznano świadczenia decyzją w roku 2019 nie uległa zmianie w stosunku do roku 2018, natomiast zmniejszyła się w stosunku do roku 2017.

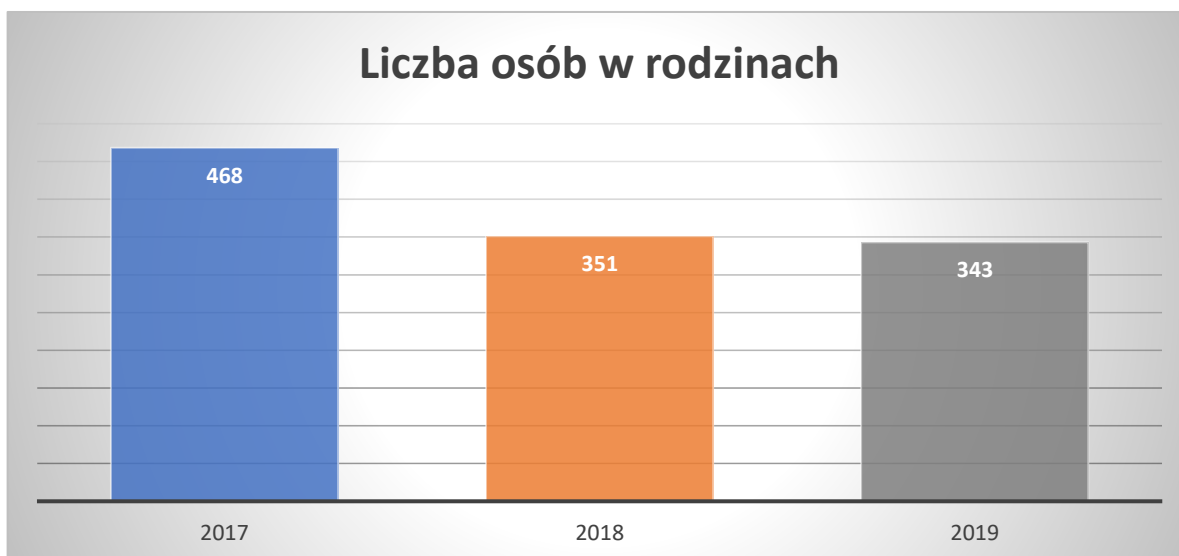
Wykres 29. Liczba rodzin, którym wypłacono świadczenia w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

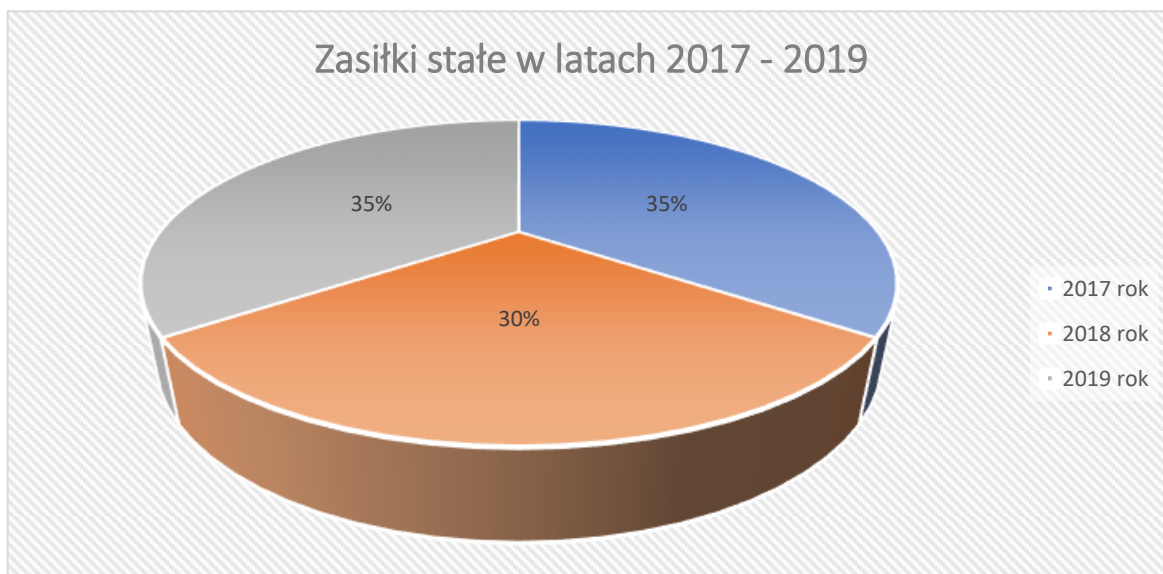
Jeżeli chodzi o liczbę rodzin, to w 2019 roku liczba rodzin w stosunku do roku 2018 utrzymuje się na podobnym poziomie, jedynie nieznacznie wzrosła. Szczegółowe dane liczbowe, znajdują się na wykresie poniżej.

Wykres 30. Liczba osób w rodzinach w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

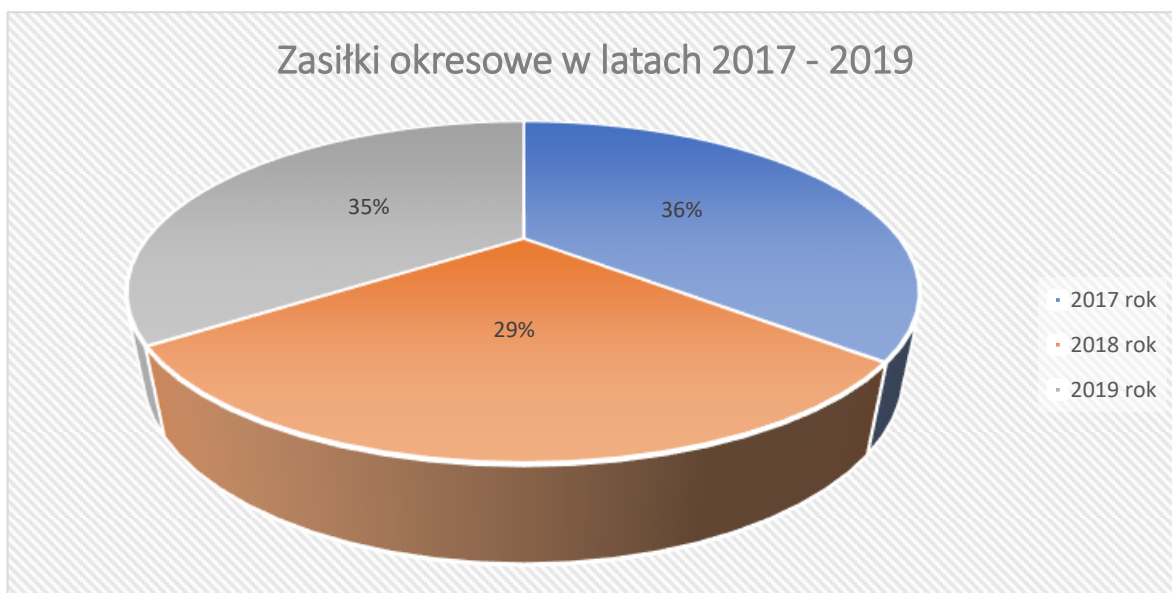
Wykres 31. Zasiłki stałe przyznane w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

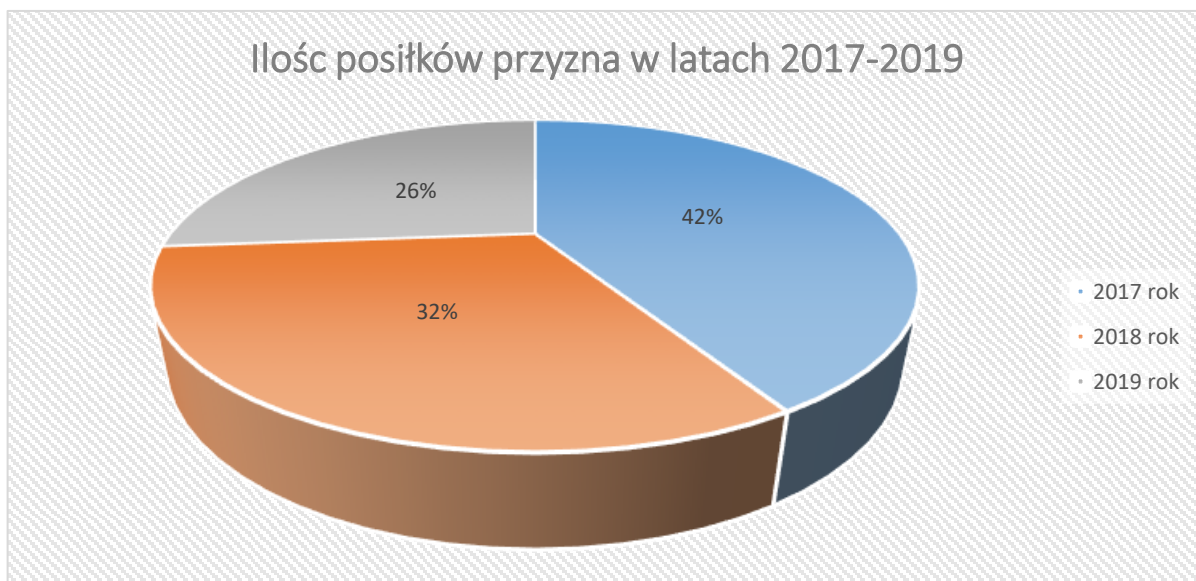
Liczba wypłaconych zasiłków stałych na przestrzeni trzech ostatnich lat utrzymywała się na podobnym poziomie, dotyczy to również przyznanych i wypłaconych zasiłków okresowych.

Wykres 32. Zasiłki okresowe przyznane w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 33. Posiłki przyznane w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych na powyższym wykresie, liczba posiłków na przestrzeni ostatnich trzech lat uległa zmniejszeniu. W 2017 roku przyznano 87 posiłków, w roku 2018 – 67 posiłków, natomiast w 2019 roku już tylko 55 posiłków.

Liczba przyznanych zasiłków celowych oraz w naturze wzrosła o 99%, w stosunku do poprzednich lat, tj. roku 2018 oraz roku 2017, co przedstawiono na wykresie poniżej.

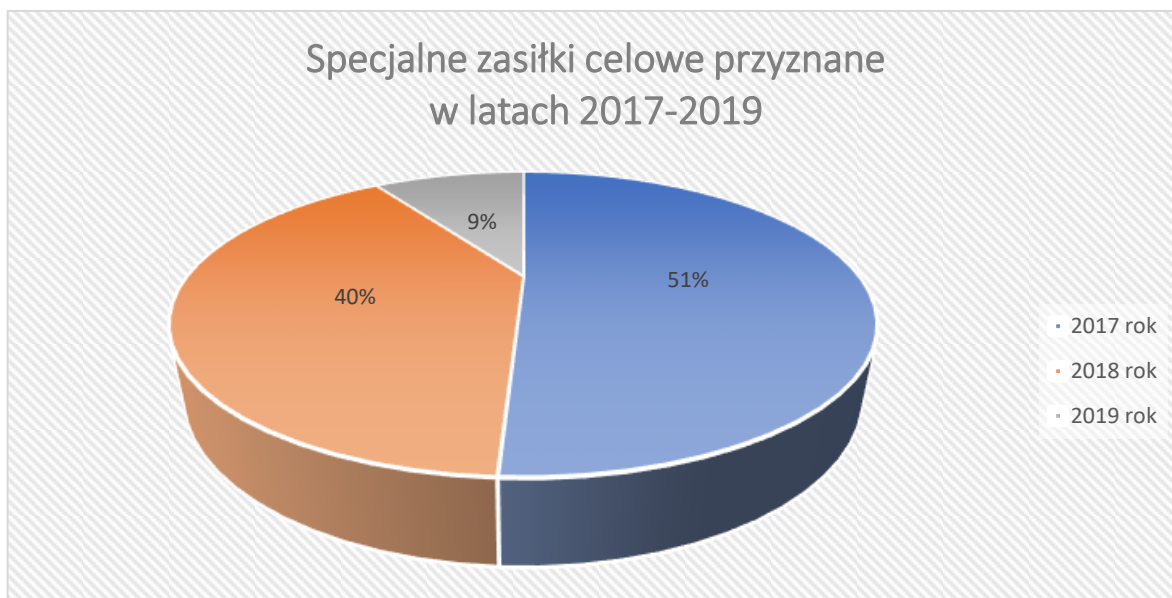
Wykres 34. Zasiłki celowe i w naturze przyznane w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z wykresu poniżej na przestrzeni trzech ostatnich lat zmniejszyła się pomoc w formie specjalnego zasiłku celowego, w 2017 roku przyznano 120 specjalnych zasiłków celowych, w roku 2018 – 94, natomiast 2019 roku przyznano jedynie 22 specjalne zasiłki celowe.

Wykres 35. Specjalne zasiłki celowe przyznane w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.1. Domy Pomocy Społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

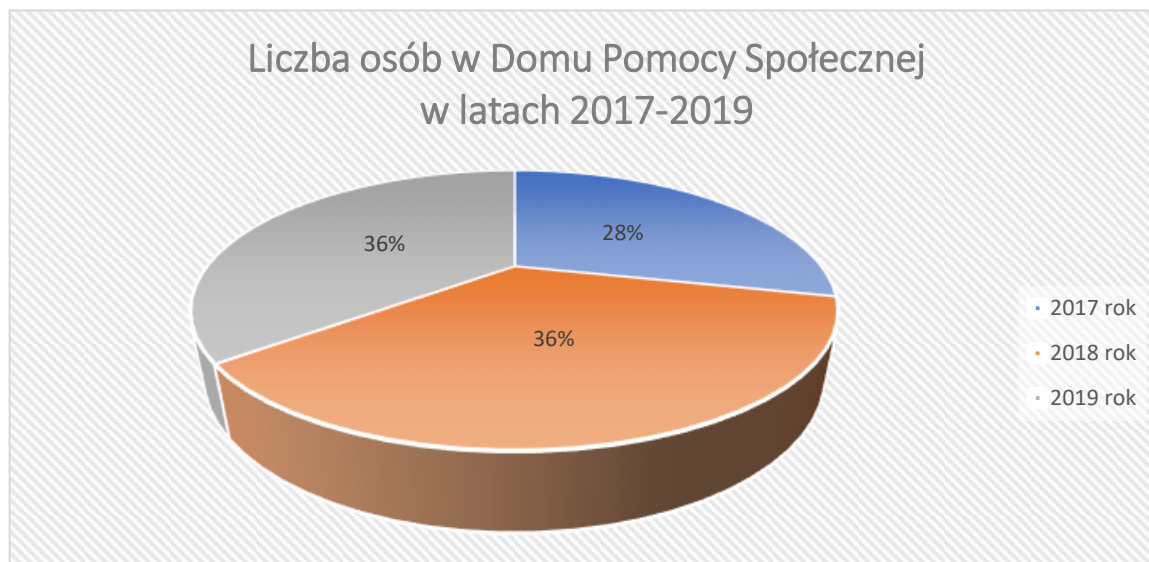
Tabela 31. Liczba osób umieszczonych w Domu Pomocy Społecznej w latach 2017 – 2019

Rok	2017	2018	2019
Liczba osób w Domu Pomocy Społecznej, za które gmina ponosiła odpłatność	4	5	5

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej w latach 2017 - 2019 utrzymywała się na podobnym poziomie, jedynie nieznacznie wzrosła.

Wykres 36. Liczba osób umieszczonych w Domu Pomocy Społecznej w latach 2017 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.2. Środowiskowy Domy Samopomocy z filią w Łapajówce (ŚDS)

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu wydaje decyzje administracyjne kierujące osoby do Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce (pierwsza decyzja wydawana jest na okres 3 m-cy, kolejna zgodnie z propozycjami Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce, tj. najczęściej na okres 3 lat).

Środowiskowy Dom Samopomocy /ŚDS/ w Zalesiu z filią w Łapajówce przeznaczony jest dla 53 osób zaburzonych psychicznie tj. przewlekłe psychicznie chorych, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym, osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, jeżeli jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne oraz osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych, z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych. Budynek główny w Zalesiu przewidziany jest dla 28 osób, filia w Łapajówce zaś dla 25 osób.

Tabela 32. Liczba wydanych decyzji do Środowiskowego Domu Samopomocy

Rok:	2017	2018	2019
Liczba wydanych decyzji do ŚDS	34	34	16

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.3. Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłki stałe, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek dla opiekuna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu opłaca składki zdrowotne za osoby pobierające zasiłki stałe, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz zasiłek dla opiekuna.

Tabela 33. Opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne w latach 2017-2019

Rok:	2017	2018	2019
Liczba opłaconych składek – razem,	64	64	60
w tym:			
z tytułu pobierania zasiłku stałego	28	19	20
w tytułu pobierania świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego, zasiłku dla opiekuna	36	45	40

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli powyżej liczba opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2019 roku w porównaniu do roku 2018 i 2017 roku zmieniły się o 4 opłacone składki.

1.1.4. Usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze

Jednym z celów polityki społecznej realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu jest ułatwienie funkcjonowania w środowisku lokalnym osób starszych umożliwiające zaspokojenie podstawowych potrzeb oraz łagodzenie trudności związanych

z wiekiem. Jest to szczególnie ważne zadanie ze względu na fakt, iż starość jest okresem życia charakteryzującym się dużą niestabilnością biologiczną, psychiczną i socjalną.

Sytuacja ludzi starszych w okresie szybkich zmian gospodarczych jest uwarunkowana takimi czynnikami jak: pogorszenie stanu zdrowia, niekorzystne warunki życia i pogorszenie sytuacji materialnej. Występuje mniejsza zdolność przystosowywania się do nowych sytuacji, pogorszenie pamięci, zainteresowania innymi osobami, zmienność nastrojów, płaczliwość, skłonność do depresji, wzrost podejrzliwości i poczucia zagrożenia. Szczególną uwagę należy zwrócić na pomoc i aktywizację osób „złotego wieku” oraz dołożyć wszelkich starań, aby ograniczyć marginalizację i wykluczenie tej kategorii mieszkańców z życia społecznego. Działania w głównej mierze należy ukierunkować na wsparcie osób starszych w środowisku zamieszkania, oferując szeroki wachlarz usług socjalnych, gdyż zmiany związane z wiekiem prowadzą do ograniczenia samodzielności, utraty poczucia bezpieczeństwa i wynikającej z niej niemożności podejmowania samodzielnych decyzji. Zawęża się własny horyzont patrzenia na świat, zmniejsza się sprawność intelektualna, starszy człowiek czuje się zagubiony.

Osoby starsze powinny znaleźć wsparcie w rodzinie i własnym środowisku czyli w swoim miejscu zamieszkania. Współczesna rodzina uległa jednak licznym modyfikacjom, które powodują, że rodzina często nie może, a czasem po prostu nie chce zapewnić takiego wsparcia i opieki. Obowiązek zapewnienia pomocy spoczywa zatem na państwie, a w konsekwencji zgodnie z ustawą o pomocy społecznej na gminie. Jednym z podstawowych zadań pomocy społecznej jest więc organizowanie takich form pomocy, które ułatwiłyby samodzielne bytowanie ludzi starszych.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

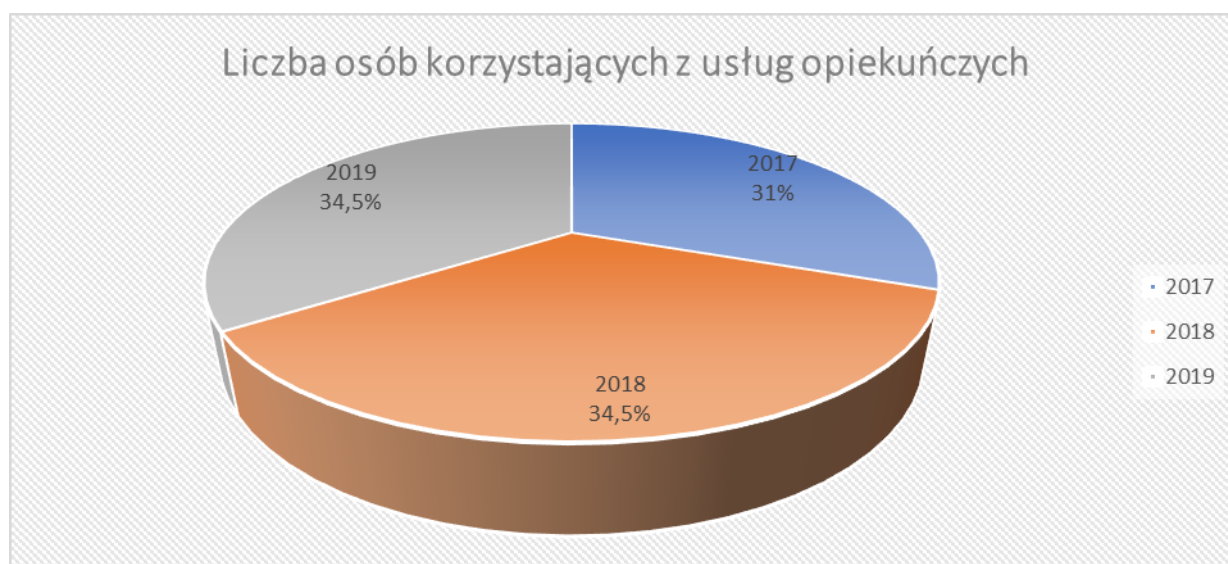
Tabela 34. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2017 – 2019

Rok	Liczba osób
2017	8
2018	9
2019	9

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych znajdujących się w tabeli powyżej oraz na wykresie poniżej liczba osób korzystających ze wsparcia w formie usług opiekuńczych utrzymuje się na podobnym poziomie.

Wykres 37. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2017 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

W roku 2019 w gminie Zarzecze realizowane były usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych – edycja 2019 – specjalistyczne usługi opiekuńcze w ramach ustawy o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Z usług skorzystać mogły dzieci do 16 roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności ze szczególnymi wskazaniem, jak również osoby dorosłe ze znacznym stopniem niepełnosprawności do 75 roku życia. W gminie Zarzecze w roku 2019 z usług skorzystało 18 osób, w tym 7 dzieci, liczba zrealizowanych godzin wyniosła 309.

Oprócz pomocy w formie usług opiekuńczych dla osób wymagających częściowego wsparcia innych osób w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek i chorobę w gminie

Zarzecze świadczone są także usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w porównaniu z rokiem 2018 utrzymały się na podobnym poziomie. W roku 2019 z tego typu usług korzystało 8 osób - dzieci.

Tabela 35. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017 – 2019

Lata	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych	Liczba osób korzystających z usług z zaburzeniami psychicznymi
2017	-	7
2018	-	8
2019	18	8

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 38. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017 – 2019

Źródło: Opracowanie własne.

Zarówno usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, jak również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, mogą wykazywać w przyszłości tendencje wzrostowe, ponieważ są niezbędne dla osób wymagających takiej pomocy.

1.1.5. Świadczenia rodzinne

System udzielanych świadczeń rodzinnych działa w oparciu o ustawę o świadczeniach rodzinnych, która w swej treści reguluje warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady przyznawania i wypłacania tych świadczeń. Świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne, jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka oraz świadczenie rodzicielskie.

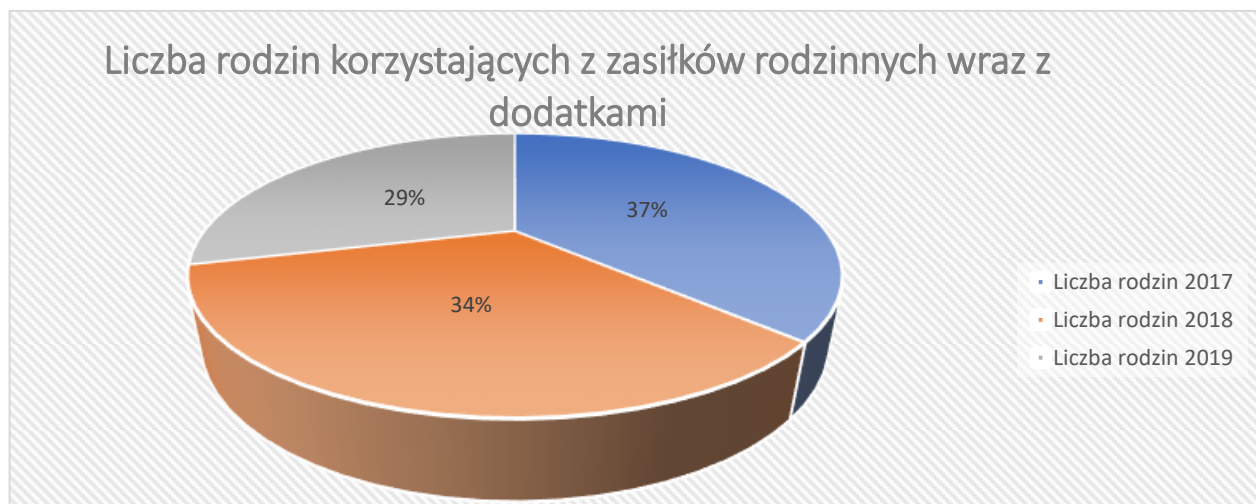
Kryterium uprawniające do świadczeń rodzinnych w latach 2017- 2019 to: 674,00 zł na osobę w rodzinie, 764,00 zł – w przypadku dziecka niepełnosprawnego w rodzinie.

Tabela 36. Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami

Liczba rodzin			
Rok:	2017	2018	2019
Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami	390	360	305

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 39. Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując dane zawarte w tabeli oraz na wykresie powyżej można zauważyć, że liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w badanych okresie 2017-2019 stopniowo maleje. W roku 2019 liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

z dodatkami wyniosła 305, w stosunku do roku poprzedniego liczba ta zmalała o 55 rodzin (co stanowi spadek o 5% w stosunku do roku poprzedniego).

Tabela 37. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego:

<i>Rodzaj świadczeń rodzinnych uzależnionych od kryterium</i>	<i>Liczba świadczeń wypłaconych w poszczególnych latach:</i>		
	2017	2018	2019
zasiłki rodzinne - do 5r.ż – 95zł - od 5r.ż do 18 r.ż. – 124zł - powyżej 18 r.ż. – 135zł	9.211 w tym „zł za zł” - 727 (średnio dla ok. 766 dzieci m-cznie, w tym zł za zł – 60 dzieci)	8.384 w tym „zł za zł” - 798 (średnio dla ok. 699 dzieci m-cznie, w tym zł za zł – 67 dzieci)	7.536 w tym „zł za zł” - 762 (średnio dla ok. 768 dzieci m-cznie, w tym zł za zł – 64 dzieci)
dodatki do zasiłku rodzinnego:			
z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – 100zł jednorazowo	545, w tym „zł za zł” - 43	507, w tym „zł za zł” - 59	431, w tym „zł za zł” - 51
z tytułu urodzenia dziecka -1.000zł jednorazowo	48 w tym „zł za zł” - 3	55 w tym „zł za zł” - 7	30 w tym „zł za zł” - 1
z tytułu kształcenia i rehabilitacji: - do 5r.ż – 90zł - od 5r.ż. – 110zł	648, w tym „zł za zł” - 4 (średnio dla ok. 52 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 2)	555, w tym „zł za zł” - 41 (średnio dla ok. 46 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 4)	552, w tym „zł za zł” - 38 (średnio dla ok. 55 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 4)
z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – 400zł m-cznie	132, w tym „zł za zł” - 1 (dla 11 osób, w tym „zł za zł” - 1)	93, w tym „zł za zł” - 1 (dla 6 osób, w tym „zł za zł” - 2)	45, w tym „zł za zł” - 7 (dla 7 osób, w tym „zł za zł” - 1)
z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej na trzecie dziecko: 95zł miesięcznie	1537, w tym „zł za zł” - 112 (średnio dla ok. 128 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 9)	1355, w tym „zł za zł” - 87 (średnio dla ok. 113 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 7)	1299, w tym „zł za zł” - 101 (średnio dla ok. 131 dzieci m-cznie, w tym „zł za zł” - 9)
z tytułu podjęcia dziecka nauki w szkole poza miejscem zamieszkania: 1. dojazd – 69zł miesięcznie 2. internat – 113zł miesięcznie	1.232, w tym „zł za zł” - 139 w tym: dojazd – 1.209 świadczeń, internat – 23 świadczeń (średnio dla ok. 103 dzieci m-cznie)	1.082, w tym „zł za zł” - 181 w tym: dojazd – 1.070 świadczeń, internat – 12 świadczeń (średnio dla ok. 90 dzieci m-cznie)	966, w tym „zł za zł” - 134 w tym: dojazd – 966 świadczeń, internat – 0 świadczeń (średnio dla ok. 97 dzieci m-cznie)
z tytułu samotnego wychowywania dziecka - 193zł miesięcznie nie więcej niż 386zł na wszystkie dzieci	308, w tym „zł za zł” - 43 (średnio dla ok. 25 osób m-cznie, w tym „zł za zł” - 3)	256, w tym „zł za zł” - 34 (średnio dla ok. 21 osób m-cznie, w tym „zł za zł” - 3)	279, w tym „zł za zł” - 36 (średnio dla ok. 28 osób m-cznie, w tym „zł za zł” - 3)

Źródło: Opracowanie własne.

Z analizy szczegółowych danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że liczba zasiłków rodzinnych, oraz dodatków do zasiłków rodzinnych maleje, analogicznie maleją również kwoty miesięcznych wypłat realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu.

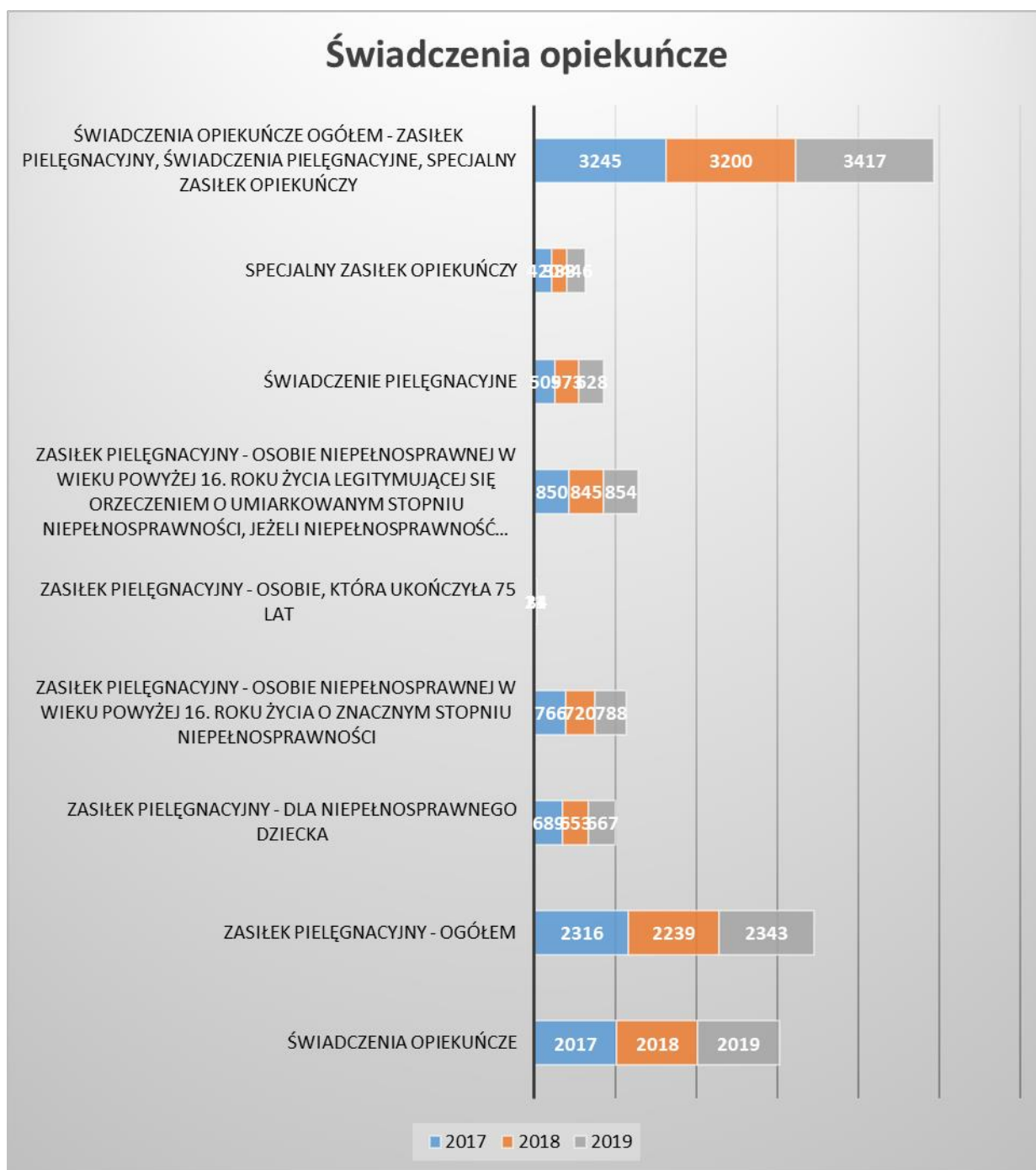
1.1.6. Świadczenia opiekuńcze – zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy

Tabela 38. Świadczenia opiekuńcze – liczba wypłaconych świadczeń

Świadczenia opiekuńcze – liczba wypłaconych świadczeń	2017	2018	2019
1. Zasiłek pielęgnacyjny – liczba wypłaconych świadczeń	2316	2239	2343
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	689	653	667
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	766	720	788
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	11	21	34
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	850	845	854
2. Świadczenie pielęgnacyjne	509	573	628
3. Specjalny zasiłek opiekuńczy	420	388	446
4. Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy.	3245	3200	3417

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 40. Świadczenia opiekuńcze

Źródło: Opracowanie własne.

Z analizowanych danych zawartych w tabeli oraz na wykresie powyżej wynika, że z roku na rok wzrasta natomiast liczba osób uprawnionych do świadczeń opiekuńczych takich jak: zasilek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasilek opiekuńczy.

1.1.7. Zasiłek dla opiekuna

Zasiłek dla opiekuna – przysługuje osobom, które sprawują opiekę nad osobami niepełnosprawnymi (znaczny stopień). Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. Z dniem 1 lipca 2013 roku świadczenie to było przyznawane niezależnie od dochodu i wynosi od 01.11.2018 roku - 620,00 zł miesięcznie.

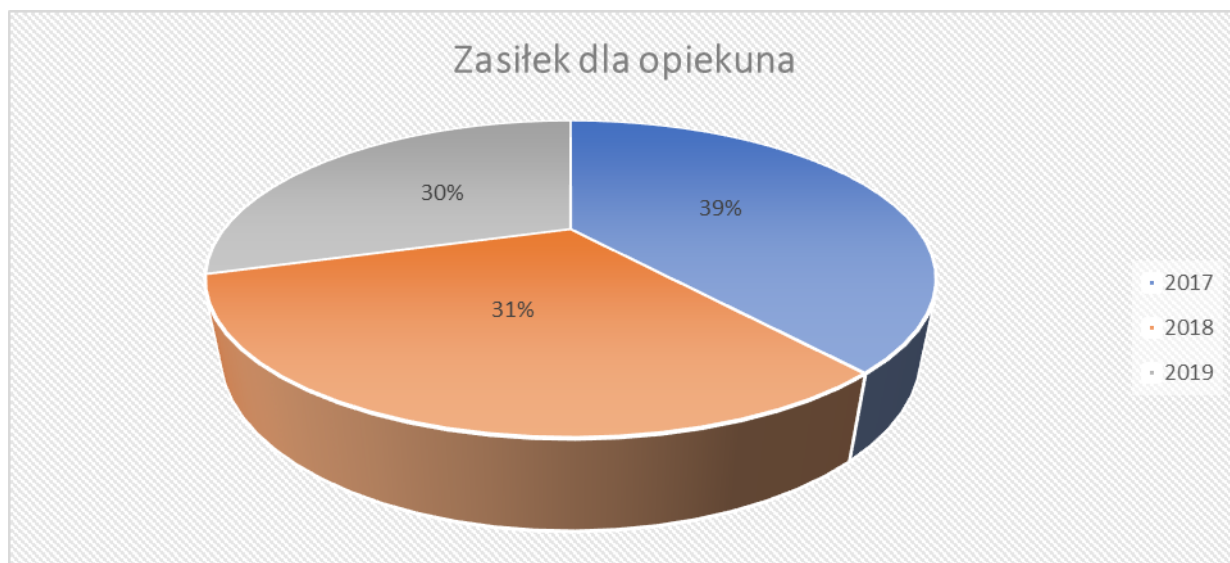
Tabela 39. Zasiłek dla opiekuna wypłacony w latach 2017-2019

Rodzaj świadczenia	2017	2018	2019
zasiłek dla opiekuna	21	17	16

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba wypłacanych zasiłków dla opiekunów będzie się zmniejszać, ponieważ osoby, nad którymi sprawowana jest opieka to osoby starsze, niepełnosprawne, posiadające znaczny stopień niepełnosprawności. Świadczenie w chwili obecnej nie jest przyznawane dla nowych osób, wypłacane jest jedynie na podstawie wcześniej wydanych decyzji.

Wykres 41. Zasiłek dla opiekuna wypłacony w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.8. Składki emerytalno-rentowe

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu opłaca składki emerytalno-rentowe za osoby w związku z pobieraniem przez nie świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku dla opiekuna.

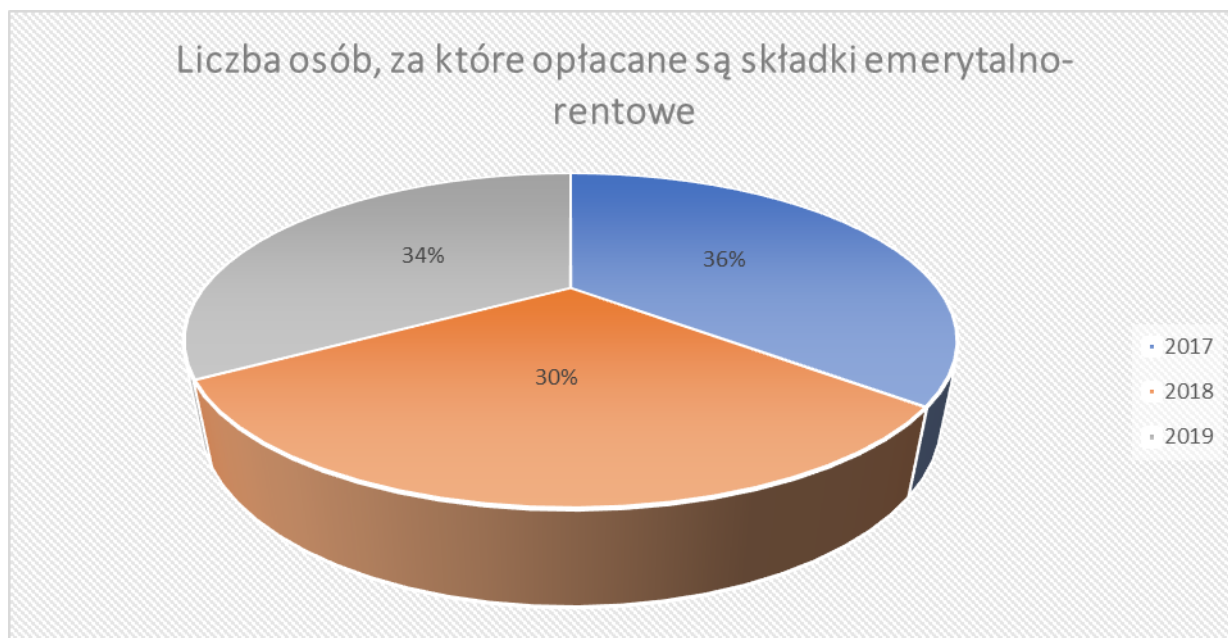
Tabela 40. Liczba opłacanych składek emerytalno-rentowych w latach 2017-2019

<i>Rok/liczba opłacanych składek</i>	2017	2018	2019
Liczba osób, za które opłacane są składki emerytalno-rentowe	107	91	100

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba opłacanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu składek ulega zmianie, najwięcej było w roku 2017- 107 opłaconych składek. W roku 2019 opłacono składkę emerytalno – rentową 100 osobom.

Wykres 42. Liczba opłacanych składek emerytalno-rentowych w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.9. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, tj. 1 000,00 zł przyznawana jest osobom, których dochód nie przekracza 1 922,00 zł.

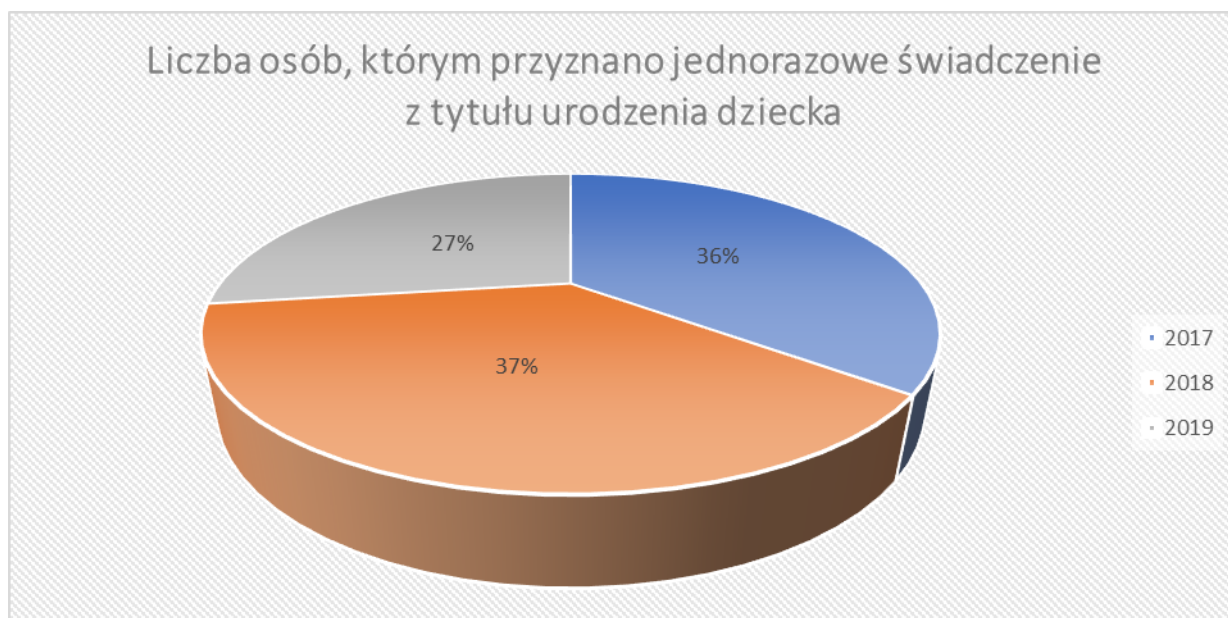
Tabela 41. Liczba przyznanych jednorazowych świadczeń z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2019

Rok/liczba osób	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia dziecka	75	78	57

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba osób, którym przyznano i wypłacono świadczenie w roku 2019 znacznie zmniejszyła się w porównaniu do roku 2018 (78 osób uprawnionych), oraz roku 2017 (75 osób uprawnionych).

Wykres 43. Liczba przyznanych jednorazowych świadczeń z tytułu urodzenia dziecka w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.10. Świadczenie rodzicielskie

Świadczenie rodzicielskie w wysokości 1 000,00 zł przysługuje miesięcznie następującym osobom:

- 1) matce albo ojcu dziecka;
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10. roku życia;
- 3) rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10. roku życia;
- 4) osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10. roku życia.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje przez okres:

- 52 tygodni - w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie, przysposobienia jednego dziecka lub objęcia opieką jednego dziecka;
- 65 tygodni - w przypadku urodzenia dwojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia dwojga dzieci lub objęcia opieką dwojga dzieci;
- 67 tygodni - w przypadku urodzenia trojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia trojga dzieci lub objęcia opieką trojga dzieci;
- 69 tygodni - w przypadku urodzenia czworga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia czworga dzieci lub objęcia opieką czworga dzieci;
- 71 tygodni - w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia pięciorga i więcej dzieci lub objęcia opieką pięciorga i więcej dzieci.

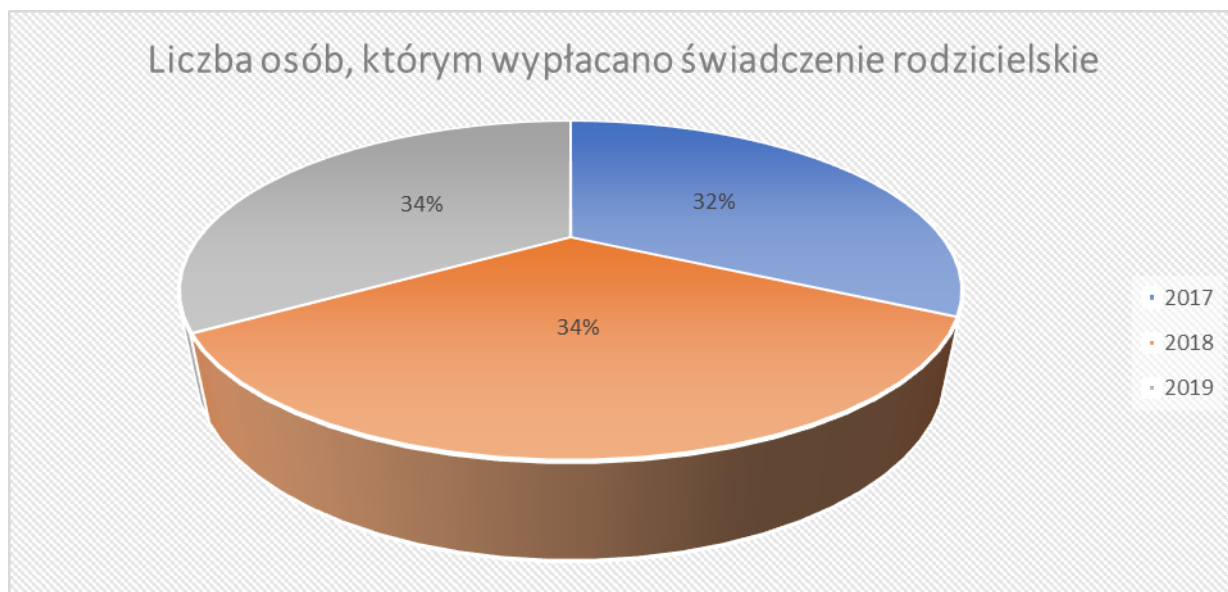
Tabela 42. Liczba osób, którym wypłacono świadczenie rodzicielskie

Liczba osób			
Rok:	2017	2018	2019
Liczba osób, którym wypłacano świadczenie rodzicielskie	46	48	48

Źródło: Opracowanie własne.

Aby objąć wsparciem jak największą grupę osób i zapewnić rodzicom jak największe wsparcie materialne w pierwszym okresie życia dziecka, świadczenie rodzicielskie w wysokości 1 000,00 zł miesięcznie nie jest uzależnione od kryterium dochodowego (jest to kwota netto, gdyż świadczenie rodzicielskie nie podlega opodatkowaniu, ani innym obciążeniom).

Wykres 44. Liczba osób, którym wypłacono świadczenie rodzicielskie

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.11. Świadczenie wychowawcze - Program 500+

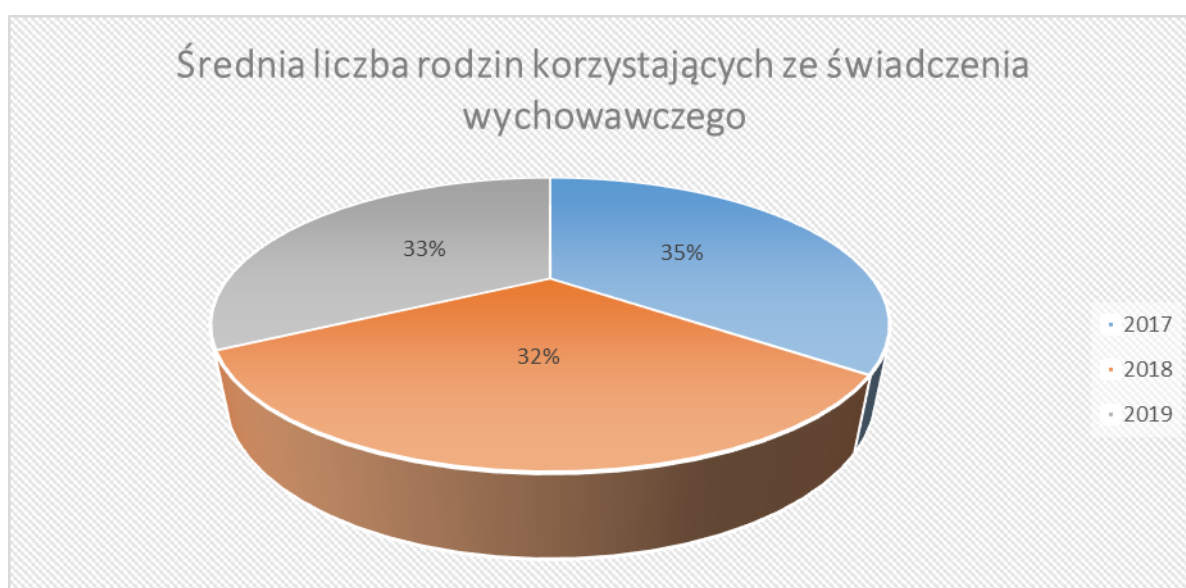
Dużym wsparciem dla rodzin jest realizowane świadczenie wychowawcze, które wprowadzone zostało 1 kwietnia 2016 roku. Program 500+ z zakresu polityki społecznej, ma na celu pomoc rodzinom w wychowaniu dzieci poprzez comiesięczne świadczenia wychowawcze w wysokości 500,00 złotych. W początkowym okresie realizacji świadczenie przyznawane było na drugie i kolejne dziecko bez kryterium dochodowego. Z kolei na pierwsze dziecko, tylko po spełnieniu kryteriów dochodowych, tj.: 800,00 zł netto miesięcznie na osobę w rodzinie lub 1 200,00 zł netto w rodzinie, której członkiem jest dziecko z niepełnosprawnością. Od 1 lipca 2019 roku w wyniku nowych uregulowań prawnych o świadczenie wychowawcze na wszystkie dzieci do 18 lat można ubiegać się bez względu na dochód rodziny.

Tabela 43. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego

Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2017	563	960
2018	517	1068
2019	524	1367

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 45. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego

Źródło: Opracowanie własne.

Średnia liczba rodzin, którym przyznano w 2019 roku świadczenie wychowawcze wyniosła 524 rodziny. W stosunku do roku poprzedniego liczba ta wzrosła o 7 rodzin (co stanowi wzrost o 1% w stosunku do roku poprzedniego).

1.1.12. Program Dobry Start

Mieszkańcy gminy Zarzecze korzystają również z programu „Dobry Start”, tj. 300,00 zł jednorazowego wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny.

Uwarunkowaniem prawnym do jego realizacji stanowi rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu

„Dobry start”. „Dobry Start” jest jednym z elementów kompleksowej i długofalowej polityki rodzinnej. Głównym celem programu jest wyrównywanie szans, dlatego jednorazowe świadczenie w wysokości 300,00 złotych przysługuje na każde uczące się dziecko, niezależnie od dochodów. Świadczenie Dobry Start przysługuje raz w roku na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20 roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymają świadczenie do ukończenia przez nie 24. roku życia, niezależnie od dochodu. Od 1 sierpnia 2019 roku świadczenie przysługuje również uczniom szkół dla dorosłych i policealnych.

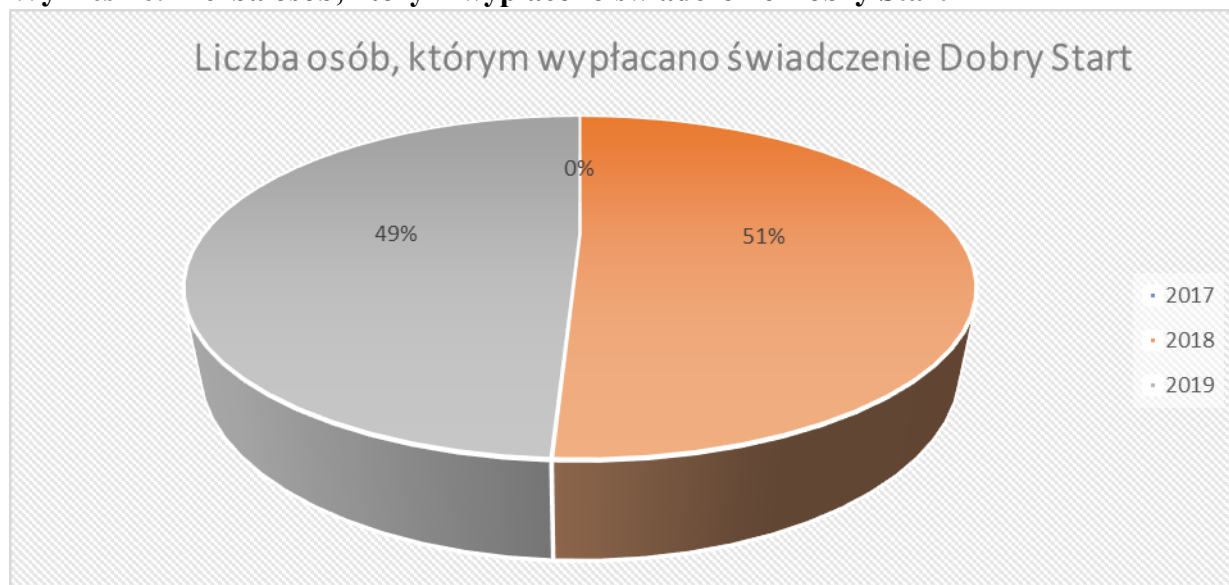
Tabela 44. Liczba osób, którym wypłacono świadczenie Dobry Start

Liczba osób			
Rok:	2017	2018	2019
liczba osób, którym wypłacono świadczenie Dobry Start	0	956	925

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych umieszczonych w powyższej tabeli liczba osób, którym wypłacono świadczenie Dobry Start tzw. 300+ w roku 2019 zmniejszyła się w stosunku do roku 2018.

Wykres 46. Liczba osób, którym wypłacono świadczenie Dobry Start

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.13. Fundusz Alimentacyjny

Kolejną formę pomocy udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu stanowią świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje na dziecko, na które zasądzone są alimenty, a ich egzekucja jest bezskuteczna: do ukończenia 18 roku życia; lub do ukończenia 25 roku życia, jeśli uczy się w szkole lub szkole wyżej, powyżej 25. roku życia bezterminowo, gdy dziecko ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. O świadczenie z funduszu alimentacyjnego można się ubiegać po dwóch miesiącach bezskutecznej egzekucji i przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże w kwocie nie wyższej niż 500,00 zł miesięcznie. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

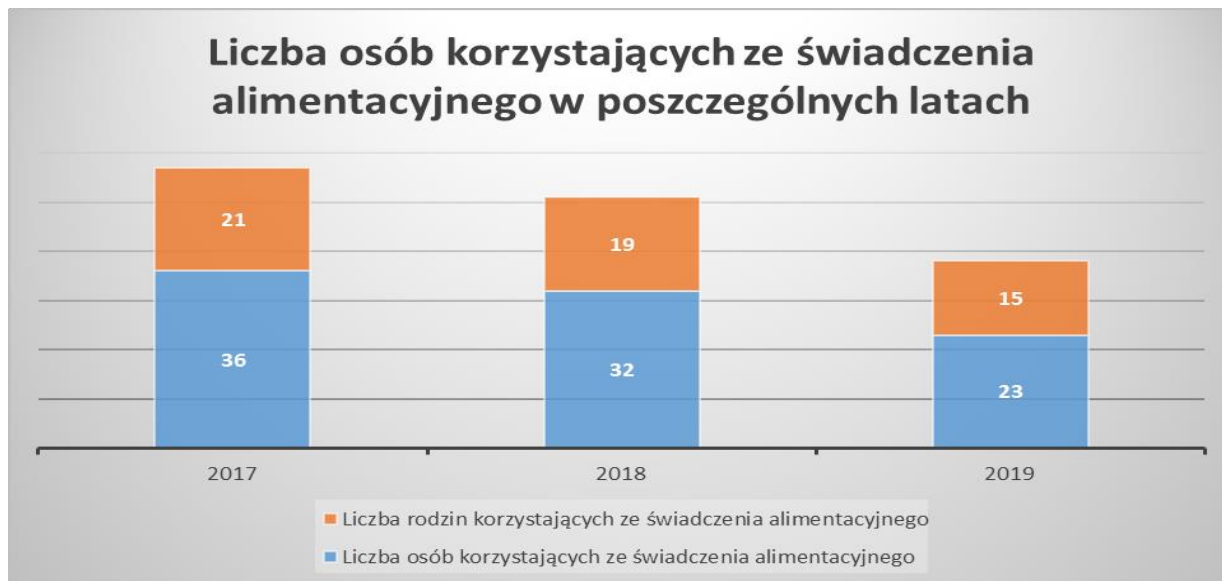
Tabela 45. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2017-2019

Liczba osób			
Rok:	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	36	32	23
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	21	19	15

Źródło: Opracowanie własne.

W analizowanym okresie na podstawie danych zawartych w tabeli powyżej oraz wykresu poniżej wynika, że zarówno liczba osób, jak i rodzin uprawnionych do tego typu świadczenia systematycznie spada.

Wykres 47. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w poszczególnych latach

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.14. Świadczenie „Za życiem”

Świadczenie „Za życiem” przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Jest to jednorazowe świadczenie w wysokości 4 000,00 zł.

Tabela 46. Liczba osób którym przyznano świadczenie „Za życiem” w poszczególnych latach

Liczba osób			
Rok:	2017	2018	2019
Liczba osób którym przyznano świadczenie Za życiem	0	3	2

Źródło: Opracowanie własne.

Powyższa tabela przedstawia liczbę osób, którym przyznano świadczenie „Za życiem” w 2018 roku oraz 2019 roku.

1.1.15. Pomoc materialna dla uczniów

Do ubiegania się o stypendium szkolne uprawnieni są uczniowie, którzy spełniają łącznie następujące kryteria:

- posiadają miejsce zamieszkania na terenie gminy Zarzecze,
- rozpoczynają lub kontynuują naukę w placówkach, o których mowa w ustawie o systemie oświaty,
- miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może przekroczyć od 01.10.2018 roku kwoty 528,00 zł na osobę w rodzinie.

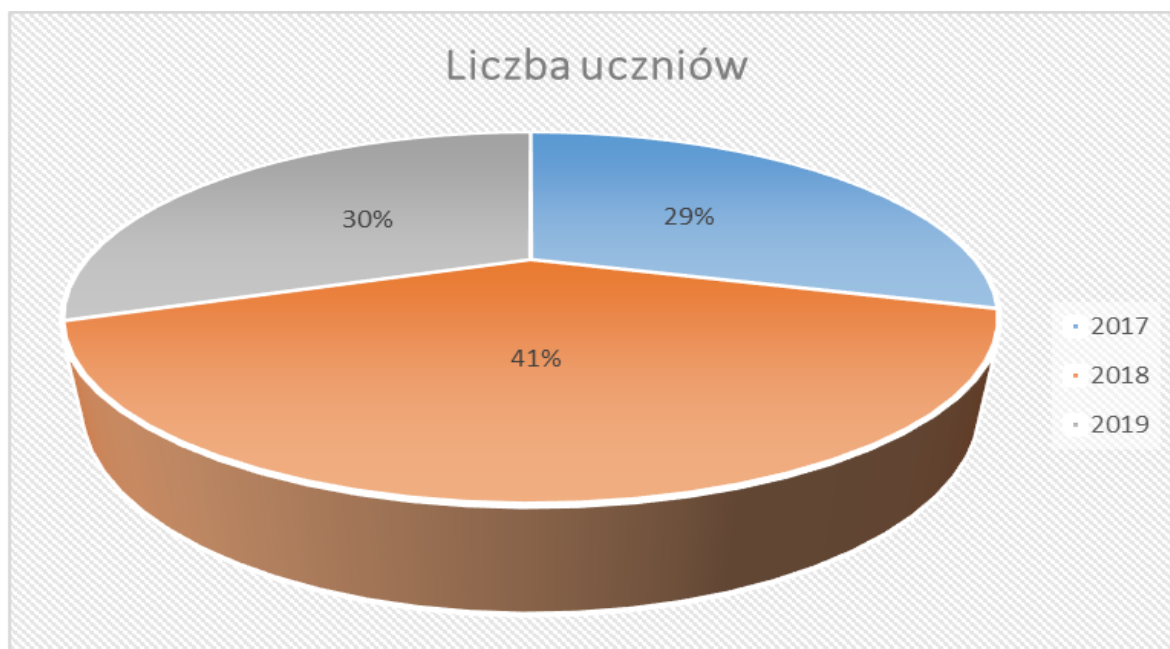
Tabela 47. Liczba uczniów na terenie gminy Zarzecze korzystająca z pomocy w formie stypendium szkolnego.

Rok	Liczba uczniów
2017	117
2018	161
2019	121

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie danych umieszczonych w tabeli powyżej oraz na wykresie poniżej można zauważyć, że liczba uczniów korzystających z tej pomocy różni się w poszczególnych latach. Jednak w stosunku do roku 2018, gdzie 161 uczniów skorzystało ze wsparcia w formie stypendium liczba uczniów zmniejszyła się do 121 w roku 2019.

Wykres 48. Liczba uczniów na terenie gminy Zarzecze korzystająca z pomocy w formie stypendium szkolnego.

Źródło: Opracowanie własne.

1.1.16. Karta Dużej Rodziny

Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny to program dla rodzin wielodzietnych, który oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. W/w program wspierający rodziny wielodzietne wszedł w życie 16 czerwca 2014 roku na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 27 maja 2014 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla rodzin wielodzietnych. Od 1 stycznia 2015 roku program jest realizowany na podstawie Ustawy z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mają możliwość korzystania z katalogu ofert kulturalnych, rekreacyjnych czy sportowych na terenie całego kraju. Zniżki oferują nie tylko instytucje publiczne, ale również przedsiębiorcy prywatni.

Prawo do posiadania karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje także dzieciom:

- w wieku do 18 roku życia;

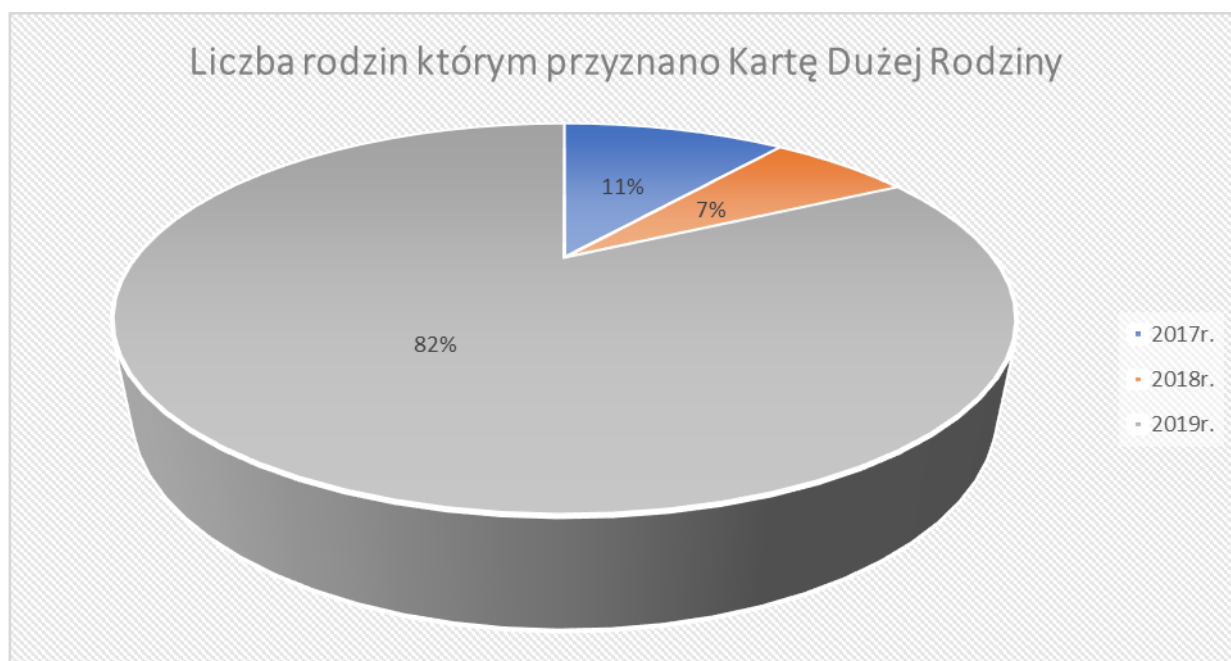
- w wieku do ukończenia 25 roku życia - w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej;
- bez ograniczeń wiekowych - w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Tabela 48. Liczba rodzin którym przyznano Kartę Dużej Rodziny

LATA			
Rok:	2017	2018	2019
Liczba rodzin	21	13	161
Liczba kart dostarczonych do gminy	83	86	396

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 49. Liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny

Źródło: Opracowanie własne.

Od roku 2014 do końca 2019 roku łącznie wydano Kartę Dużej Rodziny dla 319 rodzin z terenu gminy Zarzecze.

1.1.17. Dodatki mieszkaniowe i zryczałtowany dodatek energetyczny

Mieszkańcy gminy Zarzecze mają możliwość korzystania ze wsparcia w formie dodatku mieszkaniowego i zryczałtowanego dodatku energetycznego.

Dodatek mieszkaniowy jest formą pomocy państwa dla osób, które nie są w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. Umożliwia opłacenie czynszu oraz innych wydatków mieszkaniowych. Z kolei zryczałtowany dodatek energetyczny jest formą pomocy przeznaczoną dla osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy mającą na celu częściową rekompensatę kosztów zakupu energii elektrycznej.

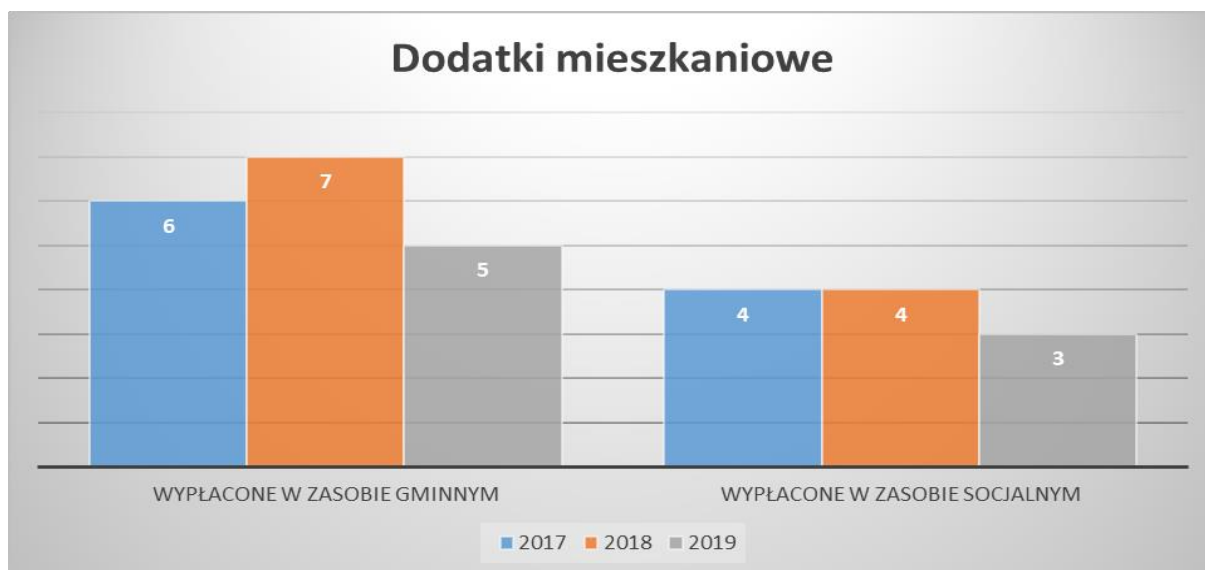
Tabela 49. Dodatki mieszkaniowe i zryczałtowany dodatek energetyczny

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
DODATKI MIESZKANIOWE			
Wyplacone w zasobie gminnym	6	7	5
Wyplacone w zasobie socjalnym	4	4	3
ZRYCZAŁTOWANY DODATEK ENERGETYCZNY			
Wyplacone w zasobie gminnym	5	5	2
Wyplacone w zasobie socjalnym	3	3	3

Źródło: Opracowanie własne.

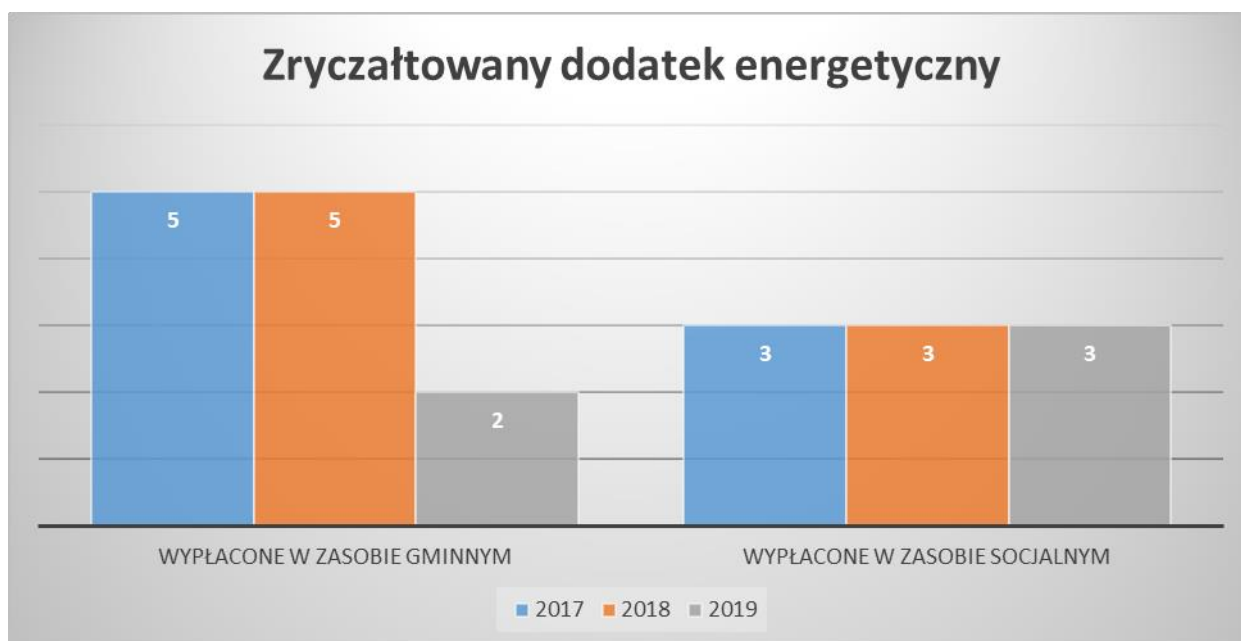
Jak wynika z powyższej tabeli, w roku 2019 z dodatku mieszkaniowego skorzystało 8 osób natomiast ze zryczałtowanego dodatku energetycznego 5 osób. W stosunku do roku 2018, gdzie z dodatku mieszkaniowego skorzystało 11 osób a ze zryczałtowanego dodatku energetycznego 8 osób, widać tendencję spadkową – coraz mniej osób korzysta z tego rodzaju wsparcia. Szczegółowe dane w formie graficznej przedstawiono na wykresach poniżej.

Wykres 50. Dodatki mieszkaniowe

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 51. Zryczałtowany dodatek energetyczny

Źródło: Opracowanie własne.

2. Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie:

- pracy z rodziną, w tym prowadzoną przez asystenta rodziny,
- pomocy w opiece i wychowaniu, w tym w placówkach wsparcia dziennego i przez rodziny wspierające.

Zadaniem asystenta rodziny jest pomoc rodzinie przy wdrażaniu prawidłowych postaw życiowych wszystkich jej członków. Współpraca z asystentem odbywa się za zgodą rodziny i przy aktywnym jej udziale. Asystent wspólnie z rodziną określa sposób wyjścia z trudnej sytuacji życiowej, prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Głównym celem asystentury jest podniesienie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci.

Asystent rodziny zatrudniony w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w latach 2017 – 2019 pracował z następującą liczbą rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych:

- w 2017 roku z 11 rodzinami,
- w 2018 roku z 6 rodzinami,
- w 2019 roku z 6 rodzinami.

Asystent na bieżąco kontaktował się z pracownikami socjalnymi, dyrektorami szkół a także z kuratorami. Trudności występujące w rodzinach objętych asystenturą były na bieżąco rozwiązywane i monitorowane.

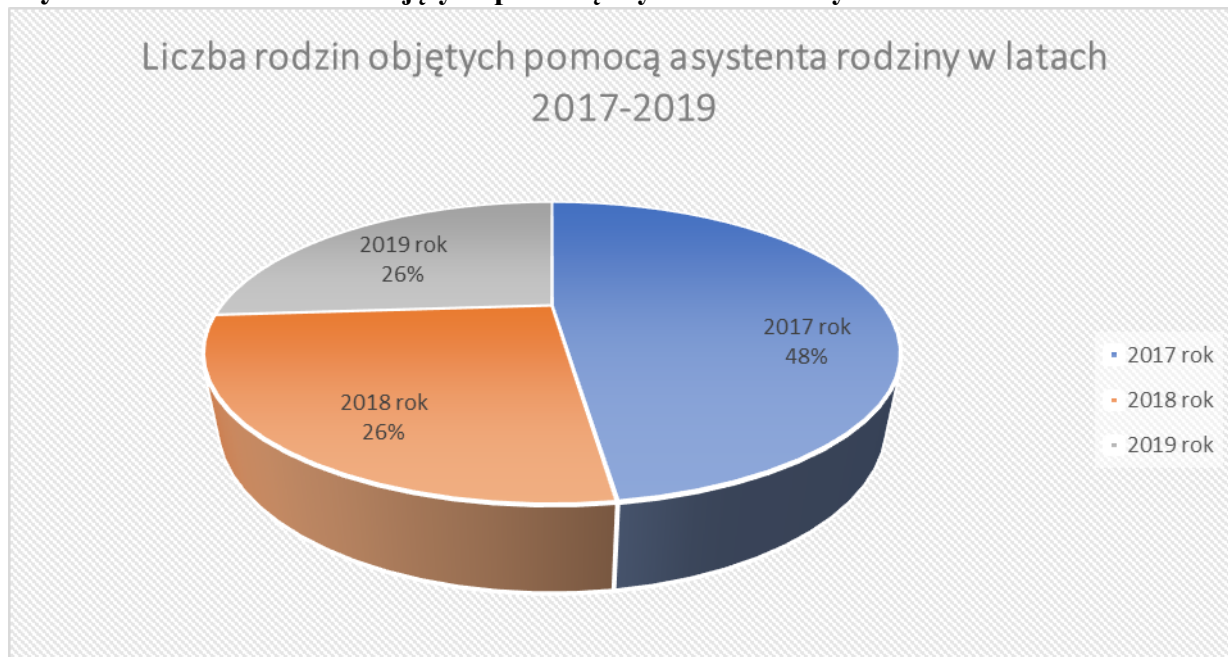
Tabela 50. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.

Rok:	2017	2018	2019
Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny	11	6	6

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z danych umieszczonych w tabeli powyżej oraz na wykresie poniżej, w 2019 roku asystent rodziny współpracował z 6 rodzinami, tak jak i w roku 2018. W stosunku do roku 2017 jest to o 5 rodzin mniej.

Wykres 52. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne.

W dniu 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która określa m.in:

- 1) zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- 2) zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- 3) zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 4) zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 5) zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

System ma za zadanie wzmocnić wsparcie dysfunkcyjnej rodziny biologicznej dziecka, przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a w konsekwencji w przyszłości ograniczyć liczbę dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc dotyczyć ma również rodzin, które sprawują pieczę zastępczą nad dziećmi, pozbawionymi opieki rodzicielskiej.

W myśl w/w ustawy na jednostki samorządu terytorialnego nałożony został obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami

i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Zgodnie z art. 176 cytowanej wyżej ustawy działania realizowane przez samorząd gminny to:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez: zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie: podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny, kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Założenia ustawy kładą szczególny nacisk na profilaktykę oraz pracę z rodziną biologiczną poprzez lokalny system wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminy wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej.

„System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku wynika, że liczba rodzin z terenu gminy Zarzecze:

- w roku 2017 wynosiła 3, w tym 1 – spokrewniona oraz 2 – niezawodowe;
- w roku 2018 wynosiła 3, w tym 1 – spokrewniona i 2 niezawodowe;

- w roku 2019 wynosiła 3, w tym 1 – spokrewniona i 2 niezawodowe.

Gmina Zarzecze ponosi koszty za pobyt dzieci w rodzinie zastępczej, jak również w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela 51. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i w rodzinach zastępczych w latach 2017-2019

Rok	2017	2018	2019
liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	1	5	5
liczba dzieci w rodzinie zastępczej	3	3	3

Źródło: Opracowanie własne.

3. Przemoc w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, (tj. członków rodziny czyli osób najbliższych w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeksu karnego, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących) w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Wyróżniamy pięć podstawowych form i rodzajów przemocy w rodzinie:

- **przemoc fizyczna** to naruszanie nietykalności fizycznej, czyli intencjonalne zachowanie powodujące uszkodzenie ciała lub niosące takie ryzyko. To wszelkiego rodzaju bezpośrednie działanie z użyciem siły, którego rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie;
- **przemoc psychiczna** to naruszenie godności osobistej, czyli działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby. Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia, zawiera przymus i groźby;

- **przemoc seksualna** to naruszenie intymności, czyli wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu;
- **przemoc ekonomiczna** to naruszenie własności, czyli działanie mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy jak również wiąże się z celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby;
- **zaniedbanie** to niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, to też naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich, czyli niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Często jest formą przemocy ekonomicznej.

Dla zrozumienia, dlaczego tak trudno osobom doznającym przemocy zmienić swoją sytuację ważne jest, aby przyjrzeć się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość ofiar nie doświadcza przemocy w sposób ciągły. Przemoc ma bowiem charakter cykliczny. Obecność tych cykli lepiej wyjaśnia proces wiktyimizacji osób doznających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności. W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- **Faza narastania napięcia**, to pierwsza faza cyklu, tj. tworzenia i budowania napięcia.
- **Faza gwałtownej/ostrej przemocy**, to druga faza cyklu, tj. wybuchu, incydentów bicia.
- **Faza „miodowego miesiąca”**, to trzecia faza cyklu, tj. uspokojenia i miłości.

Faza „miodowego miesiąca” nie trwa długo, jest przemijająca, po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy powtarza się.

Analizując „Niebieskie Karty” wynika, że:

- w 2017 roku założono 16 procedur „Niebieskie Karty”, w tym: 12 zostało założonych przez Policję, 4 założonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu. W 11 przypadkach w rodzinie występował problem nadużywania alkoholu;
- w 2018 roku założono 42 procedury „Niebieskie Karty”, w tym: 34 zostały założone przez Policję, 7 założonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu, 1 założona przez służbę zdrowia. W 20 przypadkach w rodzinie występował problem nadużywania alkoholu;

- w 2019 roku założono 35 procedury „Niebieskie Karty”, w tym: 26 zostało założonych przez Policję, 8 założonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu, 1 założona przez Oświatę. W 8 przypadkach w rodzinie występował problem nadużywania alkoholu.

Tabela 52. Liczba procedur Niebieskich Kart w poszczególnych latach.

Rok:	2017	2018	2019
Liczba procedur „Niebieskie Karty”	16	42	35

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że:

- w 2017 roku członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadzili rozmowy z 31 osobami, skierowano do sądu 13 spraw, 9 osób uczestniczyło w rekolekcjach trzeźwościowych;
- w 2018 roku członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadzili rozmowy z 40 osobami, skierowano do sądu 18 spraw, 3 osoby uczestniczyły w rekolekcjach trzeźwościowych;
- w 2019 roku członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadzili rozmowy z 35 osobami, skierowano do sądu 12 spraw, 1 osoba uczestniczyła w rekolekcjach trzeźwościowych.

Tabela 53. Dane dotyczące podejmowanych działań przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zarzeczcu.

Rok:	2017	2018	2019
Ilość przeprowadzonych rozmów przez członków GKRPA w Zarzeczcu	31	40	35
Ilość spraw skierowanych do sądu	13	18	12
Ilość osób uczestniczących w rekolekcjach trzeźwościowych	9	3	1

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych Komisariatu Policji w Kańczudze wynika, że:

- w 2017 roku przeprowadzono 307 interwencji policji, w tym 41 interwencji domowych, odnotowano 18 interwencje z założeniem procedury „Niebieskie Karty”;
- w 2018 roku przeprowadzono 367 interwencji policji, w tym 70 interwencji domowych, odnotowano 43 interwencje z założeniem procedury „Niebieskie Karty”;
- w 2019 roku przeprowadzono 351 interwencji policji, w tym 51 interwencji domowych, odnotowano 23 interwencje z założeniem procedury „Niebieskie Karty”.

Tabela 54. Dane dotyczące Interwencji podejmowanych przez Policję.

Rok:	2017	2018	2019
Liczba interwencji policji	307	367	351
Liczba interwencji domowych	41	70	51
Liczba interwencji z założeniem procedury „Niebieskie Karty”	18	43	23

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Przeworsku wynika, że:

- w 2017 roku było 17 rodzin objętych nadzorem kuratora w tym: we wszystkich rodzinach były małoletnie dzieci, w 8 występował problem alkoholowy a w 5 rodzinach występował problem przemocy;
- w 2018 roku było 17 rodzin objętych nadzorem kuratora w tym: we wszystkich rodzinach były małoletnie dzieci, w 8 występował problem alkoholowy a w 5 rodzinach występował problem przemocy;
- w 2019 roku było 10 rodzin objętych nadzorem kuratora w tym: we wszystkich rodzinach były małoletnie dzieci, w 7 występował problem alkoholowy a w 3 rodzinach występował problem przemocy.

Tabela 55. Dane dotyczące podejmowanych działań przez Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej.

Rok:	2017	2018	2019
Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora (w tym z małoletnimi dziećmi)	17	17	10
Liczba rodzin w których występował problem alkoholowy	8	8	7
Liczba rodzin w których występował problem przemocy	5	5	3

Źródło: Opracowanie własne.

W celu realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy Zarzecze został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Zarzecze. W uchwale określono tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Zarzecze, którego celem głównym jest tworzenie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dzięki któremu nastąpi zmniejszenie występowania zjawiska przemocy i zwiększy się skuteczność niesionej pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy.

4. Programy realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu

4.1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych określa strategię Gminy w zakresie:

- profilaktyki alkoholowej,

- minimalizacji skutków społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu,
- kształtowania właściwych postaw społecznych w zetknięciu z patologią alkoholizmu.

Głównym celem Programu jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych i/lub używania innych substancji psychoaktywnych oraz zachowań ryzykownych, podejmowanych w szczególności przez dzieci i młodzież.

Celami szczegółowymi Programu natomiast:

- rozpoznawanie specyfiki problemów alkoholowych na terenie Gminy oraz potrzeb lokalnego środowiska w zakresie pomocy w ich rozwiązywaniu,
- zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin,
- zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów alkoholowych oraz zapobieganie powstawaniu nowych,
- promowanie postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- działalność wychowawcza i informacyjna w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień.

4.2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla gminy Zarzecze

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W 2013 roku w gminie Zarzecze opracowano Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Zarzecze na lata 2014 – 2020. W związku z upływem terminu jego obowiązywania, został opracowany nowy program na kolejne lata, którego głównym celem jest:

Tworzenie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dzięki któremu nastąpi zmniejszenie występowania zjawiska przemocy i zwiększy się skuteczność niesionej pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy.

Natomiast cel główny realizowany jest poprzez następujące cele szczegółowe:

1. Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Zarzecze.
2. Zapewnienie ochrony i możliwości udzielenia wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą.
3. Zwiększenie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy i działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.
5. Zmniejszenie negatywnych następstw u osób dotkniętych przemocą w rodzinie i świadków przemocy w rodzinie.
6. Podnoszenie świadomości społecznej i wrażliwości na zjawiska związane z przemocą w rodzinie.
7. Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

Do przewidywanych efektów realizacji programu zaliczają się:

- Stworzenie zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Ograniczenie występowania zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Zarzecze.
- Świadczenie kompleksowej pomocy osobom i świadkom występowania przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie dostępności do profesjonalnej pomocy i specjalistycznego poradnictwa dla rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.
- Zmiana postaw w społeczności lokalnej wobec problemu występowania przemocy.

4.3. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii

Podstawą prawną działań związanych z rozwiązywaniem problemów narkomanii jest ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 roku.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomani określa strategię w zakresie narkomanii i związanych z nią problemów. Przeciwdziałanie narkomani realizuje się przez odpowiednie

kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo - wychowawczej i zdrowotnej. W szczególności poprzez: działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych, ograniczenie szkód zdrowotnych oraz społecznych.

Cele ogólne programu:

- ograniczenie używania narkotyków oraz związanych z tych problemów;
- zapobieganie wzrostowi i rozpowszechnianiu się problemów narkomani oraz zmniejszenie zainteresowania dzieci i młodzieży środkami odurzającymi;
- ograniczenie szkód związanych z narkomanią u osób uzależnionych ;
- reintegracja – powrót osób uzależnionych do otwartego społeczeństwa.

Cele szczegółowe:

- osłabienie ryzyka sięgania po narkotyki wśród dzieci i młodzieży poprzez poznanie środowiska, przyczyn narkomanii;
- motywowanie do podjęcia abstynencji (podjęcie abstynencji);
- zapobieganie zjawisku recydywy i nawrotu choroby, poprawa funkcjonowania osób utrzymujących abstynencję, utrwalanie postaw abstynenckich.

4.4. Gminny Program Wspierania Rodziny

Celem głównym programu jest wypracowanie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w Gminie Zarzecze. Cel główny programu zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych takich jak:

- zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących;
- zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży;
- zapobieganie uzależnieniom od środków psychoaktywnych;
- wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin naturalnych;
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.

Adresatami programu są rodziny na terenie gminy Zarzecze wychowujące dzieci, dotknięte przemocą, problemem uzależnień, zagrożone ubóstwem, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

5. Projekty realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w latach 2018 – 2019

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu aktywnie sięga po środki finansowe i włącza się w realizację licznych projektów. W latach 2018-2019 realizowane były następujące projekty.

5.1. Liderzy Kooperacji

W 2018 roku Gmina Zarzecze włączyła się w realizację projektu Liderzy kooperacji. Gmina Zarzecze została wybrana spośród 40 gmin i 30 powiatów w Makroregionie (WOJ. PODKARPACKIE, ŚWIĘTOKRZYSKIE, PODLASKIE, MAZOWIECKIE, LUBELSKIE). Projekt Liderzy kooperacji realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna finansowanego ze środków EFS na lata 2014-2020. Projekt miał na celu współpracę jednostek gminnych i powiatowych, a jednocześnie wsparcie dla osób z terenu gminy Zarzecze. Powołano Partnerski Zespół Kooperacji, w skład którego weszli przedstawiciele jednostek gminnych i powiatowych.

W miesiącu czerwcu 2018 roku Gmina Zarzecze podpisała porozumienie o współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie dotyczące realizacji projektu Liderzy Kooperacji. W ramach tego porozumienia w gminie Zarzecze przedstawiciele różnych instytucji wypracowywali nowy model dotyczący pracy z rodziną, jak również uczestniczyli w szkoleniach i wymieniali doświadczenia. Grupę docelową w gminie Zarzecze stanowili przedstawiciele rodzin z osobami niepełnosprawnymi i rodziny wielodzietne w sumie 31 rodzin z osobą niepełnosprawną oraz 17 rodzin wielodzietnych. Rodziny otrzymały wsparcie w formie usług i drobnych upominków.

5.2. Projekt pt. „Dzieci i młodzież z terenu gminy Zarzecze przeciwko zjawiskom agresji i patologii”.

Gmina Zarzecze w roku 2018 roku realizowała projekt pt. „Dzieci i młodzież z terenu gminy Zarzecze przeciwko zjawiskom agresji i patologii”. W ramach projektu dzieci i młodzież z terenu gminy Zarzecze uczestniczyły w zajęciach z elementami treningu zastępowania agresji, warsztatach socjoterapeutycznych, zajęciach z robotyki, kursie karate. W szkołach odbyły się spektakle profilaktyczne, jak również zostało zorganizowane spotkanie z Mikołajem oraz wycieczka. Zajęcia z robotyki i kurs karate były przeprowadzane w Zespole Szkół w Zarzeczu i Szkole Podstawowej w Żurawiczkach. Warsztaty z elementami Treningu zastępowania agresji oraz warsztaty socjoterapeutyczne prowadzone były w Zespole Szkół w Zarzeczu. Z terenu województwa podkarpackiego do realizacji programu zostało wytypowanych 11 projektów, w tym projekt z Gminy Zarzecze. Projekt realizowany był w ramach PROGRAMU OGRANICZANIA PRZESTĘPCZOŚCI I ASPOŁECZNYCH ZACHOWAŃ RAZEM BEZPIECZNIEJ im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020 w edycji 2018.

5.3. Projekt pt. „Dowiedz się i działaj – profilaktyka dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Zarzecze”.

Projekt pt. „Dowiedz się i działaj – profilaktyka dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Zarzecze”, realizowany był przez Gminę Zarzecze w 2019 roku w ramach rządowego Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018 – 2020. W ramach realizacji projektu podjęto następujące działania:

- Warsztaty mobilne robotyki: w Zespole Szkół w Zarzeczu oraz w Szkole Podstawowej w Żurawiczkach, w których uczestniczyło łącznie 20 dzieci.
- Widowiska artystyczne w szkołach na terenie gminy Zarzecze. W sześciu szkołach na terenie gminy Zarzecze odbyły się widowiska artystyczne z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania przemocy.
- Zajęcia z samoobrony Alfa Street Fight. W zajęciach tych uczestniczyli uczniowie z terenu gminy Zarzecze, tj. 2 grupy po 20 uczniów. Zajęcia odbywały się w Zarzeczu i w Żurawiczkach.

- Wsparcie psychologa w szkołach na terenie gminy Zarzecze. W ramach projektu został zatrudniony psycholog, który świadczył usługi w szkołach na terenie gminy Zarzecze dla dzieci, rodziców oraz nauczycieli.
- Zajęcia socjoterapeutyczne - w ramach projektu zorganizowano 10 spotkań z grupą 10 dzieci.
- Program profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów. Na terenie gminy Zarzecze odbywały się warsztaty i spotkania profilaktyczne w ramach programu profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów, w których wzięli udział uczniowie, nauczyciele i rodzice z czterech szkół z terenu gminy Zarzecze.
- Konkurs plastyczny pt. Świat bez przemocy oraz konferencja podsumowująca realizację projektu.

5.4. Projekt pt. „Ekonomia społeczna w twórczości artystycznej osób chorych, niepełnosprawnych”.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w 2019 roku realizował projekt pt. „Ekonomia społeczna w twórczości artystycznej osób chorych, niepełnosprawnych”. W ramach realizacji w/w projektu odbyły się wykłady nt. ekonomii społecznej i warsztaty nt. uzależnień. W wykładach i warsztatach uczestniczyło 20 osób. Uczestnicy mieli możliwość poznać tematykę ekonomii społecznej, w tym podmioty ekonomii społecznej, jak również zgłębić wiedzę nt. uzależnień.

Głównym celem projektu była promocja ekonomii społecznej wśród mieszkańców gminy Zarzecze.

W miesiącu czerwcu 2019 roku w Zespole Pałacowo Parkowym w Zarzeczcu odbył się Przegląd Twórczości Artystycznej Osób Chorych, Niepełnosprawnych z terenu powiatu przeworskiego. Osoby niepełnosprawne, chore zaprezentowały się podczas występów artystycznych. Przedstawiona została również działalność podmiotów ekonomii społecznej, tj. działalność spółdzielni socjalnej, warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy. W przeglądzie uczestniczyły również dzieci i młodzież z terenu gminy Zarzecze.

Projekt pt. „Ekonomia społeczna w twórczości artystycznej osób chorych, niepełnosprawnych” realizowany był przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczcu – w ramach „NAWIGATOR – KOMPLEKSOWY PROGRAM WSPIERANIA ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa

Podkarpackiego na lata 2014-2020 Oś PRIORYTETOWA VIII Integracja społeczna Działanie 8.5 Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.

6. Punkt Interwencji Kryzysowej

Interwencja kryzysowa - jest umiejętnym wkroczeniem w sytuację osobistą ofiary kryzysu. Rozumiemy ją jako metodę systemowego interdyscyplinarnego, wielowątkowego oddziaływania na osobę w kryzysie, dostarczającą wszechstronnego wsparcia i wielostronnej pomocy psychologicznej, prawnej, terapeutycznej, informacyjnej i innej.

Celem interwencji kryzysowej jest spowodowanie odzyskania przez osobę w kryzysie zdolności do samodzielnego pokonania lub złagodzenia objawów reakcji kryzysowej, zapobieżeniu przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny, przywrócenie umiejętności samodzielnego radzenia sobie. Pomoc Punktu Interwencji Kryzysowej oferowana jest bezpłatnie.

W ramach usług Punkt Interwencji Kryzysowej w Zarzeczu osoby mogą skorzystać z bezpłatnych usług:

- pomocy psychologicznej,
- pomocy terapeutycznej – której udziela instruktor terapii uzależnień,
- pomocy prawnej.

Tabela 56. Liczba rodzin/ osób, którym udzielono porad w ramach PIK

Lata	2017	2018	2019
pomoc psychologiczna	9	11	10
pomoc terapeutyczna	-	-	-
pomoc prawna	-	-	-
Razem:	9	11	10

Źródło: Opracowanie własne.

Z analizy danych zawartych w tabeli powyżej, dotyczących liczby osób/rodzin, którym udzielono pomocy w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej wynika, że zapotrzebowanie na

tego typu pomoc maleje, może to wynikać z faktu, dostępu do fachowej pomocy w ramach innych projektów realizowanych na terenie gminy.

7. Dodatkowa działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu prowadzi również dodatkową działalność, tj.:

- ♦ Współorganizuje ferie zimowe dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Zarzecze. W roku 2019 z tej formy wsparcia skorzystało 1139 dzieci z terenu gminy Zarzecze, uczestnicząc w: wyjeździe na lodowisko do Jarosławia, wyjeździe na narty do Puław, wyjeździe do Parku Trampolin FLY-PARK w Rzeszowie oraz kina, wyjeździe do Bajlandii w Przeworsku oraz Kina, wyjeździe na basen do Jarosławia, warsztatach mydlarskich, turnieju piłki nożnej Dzikich drużyn, zajęciach dla dzieci - Robienie koszulek, grach i zabawach na świeżym powietrzu, warsztatach wykonywania magnesów, Turnieju gier zręcznościowych, Balu karnawałowym, grach i zabawach ruchowych, Turnieju Fifa na X-boksie.
- ♦ Współorganizuje Gminny Dzień Dziecka w Zarzeczu. W roku 2019 uczestniczyło w nim ok. 500 dzieci i młodzieży oraz ich rodziny.
- ♦ Organizuje spotkania z osobami bezrobotnymi, niepełnosprawnymi, które mogą skorzystać ze wsparcia w ramach projektów.
- ♦ Współorganizuje wraz ze Środowiskowym Domem Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce spotkanie opłatkowe oraz Wielkanocne dla osób starszych, samotnych z terenu gminy Zarzecze.
- ♦ Współpracował z PCK w Przeworsku w związku z realizacją Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020. Pracownicy socjalni wydawali skierowania do pomocy żywnościowej w ramach POPŻ, kontaktowali się z osobami informując o terminie wydawania żywności, zapraszali osoby na działania towarzyszące. Pokrywany był również koszt transportu żywności. W roku 2019 z tej formy wsparcia skorzystało 599 rodzin. Szczegółowe dane znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 57. Liczba rodzin korzystających z pomocy żywnościowej.

Lata	2017	2018	2019
Liczba rodzin, która korzystała z pomocy	568	574	599

Źródło: Opracowanie własne.

- ♦ Współpracował ze Stowarzyszeniem Przeworsk-Powiat Bezpieczny.
- ♦ Współpracował z Caritas Archidiecezji Przemyskiej.
- ♦ Od 2009 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu dołączył do akcji „Pomóż dzieciom przetrwać zimę”, w ramach akcji przy współpracy ze szkołami z terenu gminy Zarzecze zbierana była żywność, słodycze, odzież, zabawki, książki, z których następnie przygotowano paczki dla rodzin wielodzietnych, niepełnych i znajdujących się w szczególnej sytuacji życiowej.

Tabela 58. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w ramach akcji „Pomóż dzieciom przetrwać zimę.”

Lata	2017	2018	2019
Liczba rodzin, która korzystała z wsparcia	58	51	akcja nie była prowadzona
liczba dzieci w rodzinach	115	123	0

Źródło: Opracowanie własne.

- ♦ Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarzeczu niosą pomoc osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, poprzez przekazywanie nieodpłatnie używanej odzieży i obuwia. W ramach tej formy pomocy na rzecz rodzin potrzebujących przekazywane są także meble, drobny sprzęt AGD. W roku 2019 taką pomoc otrzymały 4 rodziny z terenu gminy Zarzecze.

8. Projekty realizowane na terenie gminy Zarzecze przez organizacje pozarządowe współpracujące z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Zarzeczcu w latach 2019 – 2020

1. Klub Seniora „Wesołe jest życie staruszka”

Projekt Klub Seniora „Wesołe jest życie staruszka” realizowany jest przez Fundację im. Braci Sołuńskich - Cyryla i Metodego. Do Klubu uczęszcza 30 osób, które ukończyły 60 rok życia. Celem projektu jest zagospodarowanie czasu wolnego seniorom, którzy spotykają się 2 razy w tygodniu. Seniorzy uczestniczą m.in. w zajęciach rękodzielniczych, muzycznych, spotkaniach ze specjalistami z różnych dziedzin np. z lekarzami, dietetykami. Seniorzy również wyjeżdżają na wycieczki, jak również do kina i do teatru. Projekt będzie realizowany przez 35 miesięcy.

2. Projekt „Mobilne usługi w gminie Zarzecze”

Projekt „Mobilne usługi w gminie Zarzecze” realizowany jest przez Fundację im. Braci Sołuńskich - Cyryla i Metodego. Projekt kierowany jest do 33 osób po 60 roku życia, które ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

3. Projekt „Aktywni Niepełnosprawni”

Projekt „Aktywni Niepełnosprawni” realizowany jest przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Celem głównym projektu jest usamodzielnienie życiowe 32 osób niepełnosprawnych z terenu Gminy Zarzecze w okresie od 01.04.2019 roku do 31.03.2022 roku poprzez udział w zajęciach prowadzonych w mieszkaniu treningowym w Zboiskach. 29 osób uczestniczących w projekcie jest również uczestnikami Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z Filią w Łapajówce. Oferowane formy wsparcia w ramach projektu to treningi: czynności samoobsługowych, aktywności w życiu codziennym, organizowania czasu wolnego. Uczestnicy korzystają również ze wsparcia pracownika socjalnego, psychologa oraz prawnika.

4. Aktywni na rynku pracy - Centrum Integracji Społecznej w Zarzeczcu

Centrum Integracji Społecznej w Zarzeczcu to kolejny projekt realizowany przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej na terenie gminy Zarzecze. W miesiącu lutym 2020 roku rozpoczęło działalność Centrum Integracji Społecznej w Zarzeczcu (CIS), które przeznaczone jest dla 30 osób z terenu gminy. Celem głównym projektu jest zmniejszenie wykluczenia społecznego

uczestników, co ma przyczynić się do łagodzenia barier powodujących oddalenie od rynku pracy i zwiększenia szans na zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez zatrudnienie socjalne w CIS. W projekcie biorą udział bezrobotni mieszkańcy gminy Zarzecze, poszukujący pracy, w wieku aktywności zawodowej, osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym powodowanym m.in. przez długotrwałe bezrobocie, niepełnosprawność, uzależnienia.

W ramach CENTRUM wszyscy mogą skorzystać z kompleksowego wsparcia, które obejmuje:

- reintegrację społeczną, indywidualne i grupowe poradnictwo psychologa, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego i innych specjalistów,
- reintegrację zawodową teoretyczne i praktyczne przygotowanie do zawodu w jednym z trzech warsztatów: hotelarskim, ogrodniczo- porządkowym oraz gastronomicznym.

Czas realizacji projektu to 18 miesięcy .

III. Analiza SWOT

1. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Nazwa „SWOT” jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne, silne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse, możliwości w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest też efektywną metodą identyfikacji słabych i mocnych a także badaniem szans i zagrożeń jakie stoją przed polityką społeczną Gminy. Analiza SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

- Uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią mocne strony polityki społecznej i które należy wykorzystywać sprzyjając będą jej wzmocnieniu.
- Uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią słabe strony polityki społecznej a które jeżeli nie będą wyeliminowane to będą ją osłabiać.
- Uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, jednak mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednich działaniach mogą być wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych.
- Uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, jednak mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych gminy.

Zebranie materiałów i przeprowadzenie szeregu konsultacji pozwoliło na sporządzenie diagnozy problemów społecznych w Gminie Zarzecze i opracowanie analizy SWOT.

1.1. Analiza SWOT w obszarze rodziny

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Potencjał jednostek pomocy społecznej oraz instytucji współdziałających w zakresie pomocy rodzinom. 2. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny. 3. Oferta współpracy z asystentem rodziny. 4. Wsparcie finansowe rodzin w ramach realizacji różnych programów Ministerialnych. 5. Sieć placówek oświatowych, w tym przedszkola, żłobek. 6. Organizowanie imprez okolicznościowych w gminie skierowanych do rodziny. 7. Infrastruktura rekreacyjno – sportowa – Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji. 8. Wykwalifikowana kadra pedagogiczna. 9. Centrum Kultury w Zarzeczcu. 10. Gminna Biblioteka Publiczna w Zarzeczcu. 11. Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych. 12. Podtrzymanie tradycji lokalnych. 13. Interdyscyplinarność działań. 14. Realizacja projektów skierowanych do rodzin wielodzietnych. 15. Wsparcie psychologiczne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spadek liczby urodzeń. 2. Spadek liczby uczniów w szkołach. 3. Ujemne saldo migracji. 4. Niedostateczna ilość środków finansowych. 5. Nieadekwatna ilość zatrudnionych pracowników w stosunku do potrzeb. 6. Niedostateczna liczba specjalistów pracujących z dziećmi, młodzieżą oraz rodziną. 7. Brak zintegrowanych działań na rzecz rodziny oraz niedostateczna współpraca między instytucjami a także niedostateczna koordynacja działań pomiędzy instytucjami. 8. Brak współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i nieformalnymi grupami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży. 9. Osłabienie więzi rodzinnych. 10. Rozkład funkcji rodziny. 11. Ograniczona możliwość nabywania nowych mieszkań przez młode rodziny, wysoki koszt mieszkań. 12. Niedostateczna ilość lokali socjalnych w stosunku do potrzeb. 13. Niewystarczające kompetencje wychowawcze rodziców. 14. Brak ulg dla rodzin wielodzietnych.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none">1. Zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia dla zagrożonych rodzin.2. Wzrost świadomości społecznej o istniejących zagrożeniach.3. Budowanie lokalnych systemów wsparcia dla dzieci i rodzin.4. Zwiększenie aktywności społecznej w podejmowaniu działalności gospodarczej i samozatrudnienia.5. Możliwość pozyskiwania środków z UE na zadania pomocy społecznej związanych ze wspieraniem rodzin.6. Działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i z prowadzeniem procedury „Niebieskie karty”.	<ol style="list-style-type: none">1. Wysokie koszty związane z zatrudnieniem pracowników.2. Korzystanie z pomocy społecznej i kształtowanie pasywnej postawy wobec poszukiwania pracy.3. Rozwój szarej strefy zatrudniania.4. Brak czasu na indywidualną pracę z rodziną i kompleksowe podejście do rodziny związany z wielością zadań pomocy społecznej.5. Ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej.6. Brak gwarancji zapewnienia bezpieczeństwa dla osób doświadczających przemocy.7. Postępująca degradacja wartości rodziny oraz postępujący zanik wzorców wychowawczych, a co za tym idzie osłabienie więzi rodzinnych i społecznych.8. Rozbicie rodzin poprzez przymusowe wyjazdy za granicą do pracy.

1.2. Analiza SWOT w obszarze bezrobocia

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Malejące zjawisko bezrobocia na terenie gminy Zarzecze.2. Miejsca pracy istniejące na terenie gminy i w gminach ościennych.3. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Przeworsku.4. Tworzenie nowych miejsc pracy np. w postaci spółdzielni socjalnych, Centrum Integracji Społecznej a także w ramach innych projektów realizowanych na terenie gminy Zarzecze.	<ol style="list-style-type: none">1. Nieodpowiednie wykształcenie wśród bezrobotnych mieszkańców.2. Długotrwałe bezrobocie i występowanie tzw. bezrobocia dziedzicznego.3. Mała ilość przedsiębiorstw na terenie gminy Zarzecze.4. Zwolnienia z pracy.5. Przyjęcie postawy roszczeniowej oraz ograniczenie motywacji do podjęcia aktywności zawodowej.6. Niska motywacja do podjęcia pracy przez osoby bezrobotne

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none">1. Spadek bezrobocia w gminie Zarzecze.2. Tworzenie nowych miejsc pracy, np. przy wykorzystaniu dofinansowania z zewnątrz.	<ol style="list-style-type: none">1. Niewielki i mało atrakcyjny rynek pracy.

1.3. Analiza SWOT w obszarze przemocy

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie 2. Praca interdyscyplinarna w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Zarzeczu oraz praca grup roboczych. 3. Działalność profilaktyczna prowadzona przez Instytucje na terenie gminy Zarzecze. 4. Dostępność do służb działających na rzecz osób pokrzywdzonych zjawiskiem przemocy. 5. Działania w ramach PIK – Punktu Interwencji Kryzysowej w tym dostęp do psychologa. 6. Organizacja projektów skierowanych do dzieci i rodzin, u których występuje zjawisko przemocy. 7. Działania profilaktyczne kierowane do dzieci, młodzieży i rodziców. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak możliwości odizolowania osoby agresywnej od pozostałych członków rodziny. 2. Ograniczony dostęp do specjalistycznej pomocy, np. terapeutycznej. 3. Brak placówek resocjalizacyjnych na terenie gminy. 4. Niewłaściwe spędzanie/zagospodarowanie czasu wolnego przez dzieci i młodzież. 5. Niedostateczne wykorzystanie przez ograny ścigania i wymiaru sprawiedliwości istniejących przepisów prawa. 6. Brak mieszkań chronionych.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja zadań wynikających z przyjętego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży. 2. Ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej.

1.4. Analiza SWOT w obszarze ludzi starszych

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie imprez integracyjnych. 2. Dostęp do lekarza pierwszego kontaktu. 3. Realizacja projektu - Klub Seniora „Wesołe jest życie staruszka”. 4. Realizacja projektu „Mobilne usługi opiekuńcze w gminie Zarzecze”. 5. Występowanie pomocy sąsiedzkiej. 6. Istnienie rodzin wielopokoleniowych. 7. Realizacja projektów dla osób starszych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zarzeczu. 8. Wsparcie osób starszych poprzez realizowane projekty przez organizacje pozarządowe. 9. Usługi opiekuńcze na terenie gminy. 10. Praca socjalna i poradnictwo socjalne dla osób starszych lub ich rodzin. 11. Możliwość zapewnienia opieki w placówkach całodobowych, np. Domach Pomocy Społecznej (DPS). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększająca się liczba osób potrzebujących pomocy. 2. Starzenie się ludności gminy - wzrost liczby osób 60- 65+. 3. Wzrost ludzi starszych mieszkających samotnie, bez rodzin. 4. Słaby dostęp do lekarzy specjalistów i długie okresy oczekiwania na rehabilitację. 5. Brak wolontariatu. 6. Brak pałoczek dla osób starszych, np. Dzielne Domy Seniora.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość organizacji festynów, imprez, wycieczek dla seniorów. 2. Pozyskiwanie środków z zewnątrz na realizację projektów skierowanych dla seniorów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zjawisko starzejącego się społeczeństwa. 2. Zmniejszenie się pomocy ze strony rodziny i sąsiedztwa. Mniej rodzin wielopokoleniowych. 3. Wzrost liczby osób wymagających wsparcia w ramach usług opiekuńczych. 4. Pogarszający się ogólny stan zdrowia społeczeństwa. 5. Wzrost nakładów finansowych w związku z kierowaniem osób do DPS.

1.5. Analiza SWOT w obszarze niepełnosprawności

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi. 2. Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce. 3. Dostęp do lekarza pierwszego kontaktu. 4. Dostęp dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do możliwości korzystania z placówek w pobliskich miejscowościach. 5. Wzrost świadomości osób niepełnosprawnych i ich rodzin. 6. Realizacja projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin, np. realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych. 7. Wsparcie finansowe dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. 8. Gabinety świadczące usługi rehabilitacyjne na terenie gminy. 9. Świadczenie usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności. 10. Współpraca jednostek gminnych i powiatowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych na terenie gminy Zarzecze. 2. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy . 3. Niewystarczająca świadomość osób wymagających pomocy o możliwości uzyskania opieki i wsparcia. 4. Bariery architektoniczne w instytucjach użyteczności publicznej. 5. Brak osób chętnych do świadczenia pracy jako opiekun dla osób niepełnosprawnych.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozyskiwanie środków zewnętrznych przeznaczonych na wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin. 2. Likwidacja barier architektonicznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych. 2. Brak zainteresowania lokalnego rynku pracy w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

1.6. Analiza SWOT w obszarze uzależnień

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zarzeczu.2. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.4. Stałe środki finansowe na działania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi.5. Prowadzenie działań profilaktycznych na terenie gminy Zarzecze.	<ol style="list-style-type: none">1. Brak organizacji pozarządowych, które wspierają osoby uzależnione.2. Brak placówek wsparcia, świetlic socjoterapeutycznych na terenie gminy Zarzecze.3. Duża liczba osób nadużywających alkohol.4. Brak na terenie gminy terapeutów świadczących pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none">1. Istnienie odpowiednich ośrodków leczenia uzależnień w powiecie.2. Powstanie grup wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych.	<ol style="list-style-type: none">1. Konieczność dobrowolnych deklaracji leczenia.

1.7. Analiza SWOT w obszarze ubóstwa i bezdomności

Mocne Strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Brak obecnie zjawiska bezdomności na terenie gminy Zarzecze.2. Wsparcie finansowe i rzeczowe dla osób ze względu na ubóstwo.3. Lokale socjalne na terenie gminy Zarzecze.4. Praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych.	<ol style="list-style-type: none">1. Brak schronisk, noclegowni na terenie gminy Zarzecze.2. Brak jadłodajni na terenie gminy Zarzecze.3. Brak nowych mieszkań socjalnych.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none">1. Zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na udzielenie pomocy.2. Podpisanie umów ze schroniskami.	<ol style="list-style-type: none">1. Konieczność skierowania osób do schronisk, noclegowni.2. Koszty finansowe dla gminy.

IV. Prognoza problemów społecznych

Gmina Zarzecze w najbliższym czasie może zmierzyć się z koniecznością rozwiązywania nowych problemów społecznych, które wynikają zarówno z uwarunkowań lokalnych, jak i zewnętrznej sytuacji społeczno – gospodarczej. Rozwój sytuacji społecznej gminy będzie ściśle zależny od rozwoju ekonomiczno – społecznego lokalnej społeczności. Czynniki zewnętrznymi, mającymi wpływ na pojawianie się nowych problemów społecznych są przede wszystkim: niekorzystne zmiany demograficzne, problem starzenia się społeczeństwa oraz migracje ludności. Uwzględnić należy również zmiany w strukturze rodziny, zmianę systemu wartości i utratę podstawowych wartości rodzinnych, powiększający się obszar zagrożenia funkcjonowania jednostki i rodziny, a także inne nieznanne lub nierozpoznane dotąd zagrożenia. Zmiany zachodzące we współczesnych rodzinach mogą prowadzić do zastosowania nowego aparatu pojęciowego, rozwinięcia umiejętności wczesnego rozpoznawania problemów jak również przeciwdziałania im. W związku z powyższym pomoc społeczna będzie podlegać dużym przekształceniom, zarówno w układzie instytucjonalnym, jak i zadaniowym.

Skala i znaczenie ujawniających się problemów społecznych gminy Zarzecze pozwala na wyodrębnienie obszarów merytorycznych wymagających planowania i podjęcia działań z zakresu pomocy społecznej. Obszary te uwzględniają problemy społeczne i zagrożenia wynikające z uwarunkowań lokalnych oraz sytuacji zewnętrznej.

Obszar I – Rodzina

Grupą, na którą należy zwrócić szczególną uwagę jest rodzina. Z powodu niekorzystnych tendencji demograficznych przewiduje się spadek liczby rodzin zakładanych przez mieszkańców gminy, co ma związek ze zmniejszaniem się liczby osób będących w wieku odpowiednim do zawierania małżeństw i posiadania dzieci. Z tego też powodu należy podejmować działania zmierzające do wsparcia rodziny poprzez np. podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, pomoc rodzinom dysfunkcyjnym, wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, rozwój mieszkalnictwa i tworzenie dogodnych warunków życia dla rodzin. Ważnym aspektem jest zapewnienie młodym ludziom miejsc pracy w gminie lub w jej niedalekim sąsiedztwie, aby ograniczyć skalę migracji z gminy Zarzecze osób młodych. Niekorzystnym zjawiskiem, które może się pogłębiać w perspektywie kolejnych lat jest zmniejszanie się liczby urodzeń w gminie Zarzecze, spowodowane czynnikami

ekonomicznymi oraz współczesnym stylem życia. Podkreślić należy, że istnieje ścisły związek pomiędzy spadkiem liczby zawieranych małżeństw i ograniczaniem dzietności, dlatego można przyjąć, że działania zmierzające do stymulowania wzrostu liczby zakładanych rodzin pozytywnie wpłyną na skalę urodzeń w gminie. Dodatkowo, należy także zadbać o rozbudowę systemu usług wspierających rodzinę w wypełnianiu przez nią roli opiekuńczo-wychowawczej. Utrzymanie dostępności żłobka, przedszkoli oraz szkół a także infrastruktury przyjaznej dzieciom może pozytywnie wpłynąć na decyzję o posiadaniu dzieci. Promowanie elastycznych form zatrudnienia, pozwalających na godzenie ról zawodowych i rodzinnych także mogłoby wpłynąć na zwiększenie liczby dzieci w rodzinach.

Analizując zachodzące zmiany prognozuje się, że w ciągu następnych kilku lat nastąpi wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo. Wynika to przede wszystkim z niewłaściwego przygotowania rodziców do pełnienia swoich ról, problemów materialnych rodzin i dotyczących je patologii społecznych, takich jak: alkoholizm, długotrwała choroba, ubóstwo, przestępczość, czy też przemoc domowa. W związku z tym należy, kłaść nacisk na wzmacnianie wydolności rodzin biologicznych poprzez pomoc i wspieranie ich w nabywaniu umiejętności zaspokajania różnorodnych potrzeb i funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości przez asystentów rodziny, pracowników socjalnych, terapeutów i innych specjalistów. Istotna w tym aspekcie jest rola aktywnych form pomocy, programów, usług oraz profilaktyki w systemie pomocy dziecku i rodzinie oraz rozwój współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Należy również dodać, że wzmacnianie rodziny, wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, przełoży się w przyszłości na ograniczenie rozwoju zachowań aspołecznych i patologicznych oraz postępowania dezintegracji rodziny.

W tym kontekście ważna jest również rola placówek oświatowych i pomocy pedagogicznej, których zadaniem jest wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Wieloaspektowa diagnoza potrzeb uczniów oraz współpraca szkoły z rodzicami umożliwi realizację pełniejszego procesu socjalizacji, zaś prowadzone działania o charakterze interdyscyplinarnym przyczynią się do efektywniejszego rozwiązywania problemów środowisk uczniowskich i rodzinnych. Niezwykle istotny jest także rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, która jest najlepszą alternatywą dla wychowania w rodzinie biologicznej. Pomimo to, że wpłynie to na wzrost wydatków gminy na ten cel, warto mieć na uwadze fakt, że skutki zaniechania działań w kwestii objęcia wsparciem i pomocą dziecka oraz rodziny będą generować w przyszłości dla samorządu lokalnego znacznie wyższe koszty.

Obszar II – Bezrobocie

Bezrobocie oraz jego społeczne i ekonomiczne konsekwencje jest jednym z dominujących problemów społecznych na terenie gminy Zarzecze. Wpływ na poziom zatrudnienia i stopę bezrobocia ma kondycja gospodarki krajowej i europejskiej, a indywidualna sytuacja poszczególnych osób na rynku pracy uzależniona jest od ich kompetencji społecznych, posiadanych kwalifikacji i poziomu wykształcenia. Podniesienie kwalifikacji w przyszłości wpłynie na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem. Przewiduje się, że na brak pracy nadal szczególnie narażone będą kobiety przede wszystkim ze względu na mniejszą mobilność, młodzież ze względu na małe doświadczenie zawodowe oraz osoby po 45 roku życia, które cechują się zmniejszoną wydajnością spowodowaną zmianami biologicznymi w organizmie. W związku z powyższym działania w obszarze bezrobocia powinny być ukierunkowane na ograniczenie skali zjawiska bezrobocia i jego zwalczanie a także aktywizowanie osób bezrobotnych.

Wspierając osoby bezrobotne oraz ich rodziny niezwykle istotne jest zabezpieczenie ich potrzeb egzystencjalnych, ponieważ bezrobocie przekłada się na funkcjonowanie danej osoby oraz rodziny. W związku z tym niezbędnym elementem wsparcia jest udzielenie pomocy materialnej w formie zasiłków, pomocy rzeczowej w formie żywności, a także odzieży, środków czystości czy podstawowego sprzętu gospodarstwa domowego. Kwestia bezrobocia w dalszym ciągu wymagać będzie stałego doskonalenia form wsparcia umożliwiających usamodzielnienie i odzyskanie przez beneficjentów niezależności ekonomicznej. Jedną z takich form wsparcia jest ekonomia społeczna, a w szczególności spółdzielczość socjalna. Rekomendowanym kierunkiem wsparcia jest też szersze stosowanie narzędzi aktywizacji bezrobotnych, np. w formie kontraktu socjalnego, który może służyć do pobudzenia motywacji do samodzielnego zaspakajania potrzeb życiowych przez beneficjentów pomocy społecznej i motywowania ich do nieustannego poszukiwania wyjścia z trudnej sytuacji życiowej. Niezwykle ważne jest również wzmacnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy (PUP) przez instytucje działające w gminie w celu propagowania wśród bezrobotnych efektywnych form wsparcia, inicjowanie staży zawodowych oraz intensyfikacja współpracy GOPS z PUP w celu aktywizacji osób bezrobotnych.

Obszar III – Przemoc

Analiza występowania przemocy w rodzinie wskazuje, że w najbliższych latach poprzez możliwość zwiększenia świadomości społecznej mieszkańców gminy Zarzecze ujawni się coraz więcej przypadków przemocy domowej. Konieczne jest zatem dalsze podnoszenie świadomości społecznej w obszarze przyczyn i skutków przemocy oraz rozpowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia w środowisku lokalnym.

Wdrażanie procedury „Niebieskie Karty” oraz podjęcie w jej ramach działań przez Zespół Interdyscyplinarny oraz Grupy Robocze nadal będzie podstawową formą pomocy dla rodzin doświadczających przemocy domowej. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych pozwalają na objęcie rodziny szeroką i kompleksową pomocą. Konsekwencją takiego działania jest podział zadań, co zwiększa dostępność do usług poza system pomocy społecznej dla rodzin doświadczających przemocy. Należy zaznaczyć, że osoby i rodziny doświadczające przemocy domowej oraz nią zagrożone potrzebują także mniej formalnego wsparcia psychospołecznego. Często oczekują możliwości kontaktu i wymiany doświadczeń z osobami o podobnych problemach, czy podzielenia się własnymi przeżyciami. Zasadnym byłoby więc utworzenie grupy wsparcia, oferującej osobom doświadczającym przemocy pomoc w ramach wsparcia grupowego. Istotnym jest też wspieranie i promowanie działalności Punktu Interwencji Kryzysowej lub utworzenie Punktu Konsultacyjnego, gdzie osoby uwikłane w przemoc będą mogły uzyskać bezpłatnie pomoc w formie indywidualnej porady psychologicznej, pedagogicznej czy też prawnej.

Obszar IV – Osoby starsze

Zmieniająca się sytuacja demograficzna w gminie Zarzecze może doprowadzić w najbliższych latach do spadku liczby dzieci oraz młodzieży i wzrostu liczby osób w wieku starszym. W związku z tym konieczna jest modernizacja istniejącej infrastruktury a w tym powstawanie nowych placówek z obszaru opieki, adresowanych do seniorów. Ważnym aspektem w zakresie pomocy osobom starszym jest zwrócenie uwagi na poprawę jakości i poziomu ich życia, aktywizowanie tych osób a także zapewnienie im właściwej opieki. W zakresie opieki istotne jest umożliwienie osobom starszym jak najdłuższe pozostanie w dotychczasowym środowisku, tym samym należy skupić się na rozwoju usług opiekuńczych, ich jakości i dostępności. Ważną kwestią jest również powstanie ośrodka wsparcia dziennego

(domu dziennego pobytu) oraz dostosowanie do potrzeb mieszkańców infrastruktury ochrony zdrowia.

Z kolei dla wciąż rosnącej liczby osób, które z powodu wieku, niepełnosprawności czy stanu zdrowia nie mogą pozostać w miejscu zamieszkania, należy zabezpieczyć możliwość umieszczenia ich w placówkach całodobowej opieki, dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb. W zakresie aktywizacji trzeba zadbać o wyrównanie dostępu do usług społecznych takich jak m.in. kluby seniora, placówki edukacyjne, placówki kulturalne czy rekreacyjno – sportowe.

Kolejną ważną kwestią jest potrzeba wspierania rodzin seniorów, które przez rozwijające się choroby otępienne osób w podeszłym wieku oraz konieczność łączenia opieki nad starszym członkiem rodziny z własną aktywnością zawodową mogą skutecznie ograniczać swoją wydolność opiekuńczą.

Obszar V – Niepełnosprawność

Na podstawie przedstawionych w niniejszej Strategii danych wynika, że główną przyczyną udzielania pomocy jest niepełnosprawność. Na terenie gminy Zarzecze z roku na rok wzrasta liczba osób niepełnosprawnych. W związku z powyższym należy podjąć działania zmierzające do ograniczania skutków niepełnosprawności, jednocześnie wprowadzając aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne to różnorodna grupa, dlatego niezbędne jest prowadzenie polityki respektującej tę różnorodność. Należy zaznaczyć, że rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi wymagają szczególnej pomocy w zakresie edukacji szkolnej i udziału w życiu społecznym. Ważnym elementem jest także rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi oraz funkcjonowanie systemu wsparcia dla tej grupy osób, jak również wzmocnienie inicjatyw zmierzających do podniesienia partycypacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez różne programy. Istotne jest też wspieranie nieformalnych – rodzinnych i pozarodzinnych sieci wsparcia oraz propagowanie organizacji pozarządowych działających w imieniu i na rzecz osób chorych, niepełnosprawnych.

Zakładając, że w najbliższych latach liczba osób niepełnosprawnych i ciężko chorych może wzrosnąć, niezbędnym jest dostosowanie gminy Zarzecze do potrzeb tej grupy społecznej. Dlatego kluczowe jest systematyczne diagnozowanie jej potrzeb oraz likwidowanie barier architektonicznych, technicznych, komunikacyjnych i mentalnych tkwiących w środowisku lokalnym.

Obszar VI – Uzależnienie od alkoholu

Jednym z najtrudniejszych i wciąż pogłębiających się problemów społecznych w gminie Zarzecze jest alkoholizm. Przez społeczne przyzwolenie i akceptację spożywania alkoholu zjawisko to w strategicznej perspektywie będzie wzrastać bądź co najmniej utrzymywać się na dotychczasowym poziomie. Mając to na uwadze należy położyć większy nacisk na działalność informacyjną i promocyjną, realizowaną przez samorząd lokalny i projekty ogólnokrajowe, co doprowadzi do zwiększenia świadomości mieszkańców gminy w zakresie uzależnień.

W gminie Zarzecze widoczne jest zwiększenie zapotrzebowania na infrastrukturę leczniczą, łatwiejszy dostęp do pomocy terapeutycznej i odwykowej dla osób uzależnionych, pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób współuzależnionych, oraz powstanie grup wsparcia przeznaczonych dla osób z problemem alkoholu.

Zaobserwowany w ostatnich latach obniżający się wiek inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży sprawia, że grupa ta powinna zostać objęta szczególną troską oraz działaniami profilaktycznymi, przede wszystkim przez promowanie zdrowego stylu życia bez uzależnień. Obecność profilaktyki w szkołach oraz istnienie wyspecjalizowanych organizacji działających na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia stwarzają szansę na sukcesywne ograniczenie rozmiarów i dotkliwości problemów związanych z alkoholizmem. Istotna jest również współpraca instytucji samorządowych i pozarządowych, która podniesie skuteczność funkcjonowania lokalnego systemu działającego na rzecz rozwiązywania problemu uzależnień.

Obszar VII – Ubóstwo i bezdomność

Ubóstwo to zjawisko, które nieodzownie powiązane jest z innymi problemami społecznymi, takimi jak: bezrobocie, choroba, niepełnosprawność, alkoholizm czy przemoc. Obserwuje się, że największy odsetek doświadczających biedy występuje w grupie osób, które nie pracują. Warto zaznaczyć w tym miejscu, że indywidualna sytuacja poszczególnych osób na rynku pracy będzie uzależniona od ich kompetencji społecznych, posiadanych kwalifikacji i poziomu wykształcenia. Co za tym idzie, podniesienie kwalifikacji wpłynie na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem. W ostatnich latach jednak zauważalne staje się systematyczne zwiększanie się kategorii „biednych pracujących”, czyli osób, które mimo zatrudnienia nie osiągają dochodów pozwalających na zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych ich rodziny.

Nastąpił również wzrost grupy osób starszych i niepełnosprawnych o bardzo niskich świadczeniach emerytalnych, co również doprowadza do zjawiska ubóstwa. W związku z tym istotne jest wspieranie osób lub rodzin znajdujących się w ubóstwie poprzez zabezpieczenie ich potrzeb egzystencjalnych. Z tego też powodu niezbędnym elementem wsparcia nadal będzie udzielenie pomocy materialnej w formie zasiłków, tj. udzielanie pomocy finansowej oraz pomocy rzeczowej. Ponadto kwestia ubóstwa wymagać będzie stałego doskonalenia form wsparcia umożliwiających usamodzielnienie i odzyskanie przez beneficjentów niezależności ekonomicznej.

Mając na uwadze sytuację społeczno – gospodarczą kraju i regionu należy zauważyć, że skala ubóstwa w perspektywie najbliższych lat będzie wzrastać. Konieczne są zatem działania uprzedzające te sytuacje, np. wdrażanie programów oddłużeniowych, naukę gospodarowania posiadanymi zasobami finansowymi czy naukę prowadzenia gospodarstwa domowego. Na terenie gminy Zarzecze w ostatnim czasie nie odnotowano problemu osób bezdomnych. Jednak ważnym zadaniem na przyszłość byłoby rozważenie utworzenia zasobów mieszkań socjalnych, mieszkań chronionych. Istotna jest również współpraca ze schroniskami, które zapewniają osobom bezdomnym schronienie.

V. Cele operacyjne

Na podstawie szczegółowo przeprowadzonej analizy SWOT oraz po zapoznaniu się z sytuacją w gminie Zarzecze przyjęto zadania priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. W obszarze przeciwdziałania problemom społecznym, głównymi działaniami w gminie Zarzecze powinno być: wzmocnienie roli rodziny, tj. pomaganie rodzinom w wypełnianiu ich obowiązków rodzicielskich i społecznych, wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie bezrobociu oraz jego następstwom, organizacja systemu pomocowego dla osób starszych, stworzenie możliwości sprzyjających aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych, wspieranie działań na rzecz zmniejszenia występowania zjawiska przemocy oraz rozwijanie kapitału społecznego mieszkańców.

Priorytetowa misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze na lata 2021-2030 brzmi:

MISJA:

***PODNIESIENIE POZIOMU I JAKOŚCI ŻYCIA
MIESZKAŃCOM GMINY ZARZECZE ORAZ AKTYWNE
PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU
SPOŁECZNEMU POPRZEZ STWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU
WSPIERANIA OSÓB W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ.***

Priorytetowa misja Strategii skupia się na utrzymaniu i rozwoju funkcjonującego systemu społecznego, opartego na współpracy wielu instytucji a także realizacji profesjonalnych rozwiązań problemów społecznych, aktywizacji środowisk i osób marginalizowanych, zagrożonych lub dotkniętych wyłączeniem społecznym oraz edukacji społecznej.

W niniejszym dokumencie zostały również wyznaczone cele strategiczne, cele operacyjne oraz zaplanowany kierunek ich działań:

W obszarze rodziny:

Cel strategiczny:

1. Kształtowanie skutecznego systemu wsparcia rodziny.

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
1.1 Wzmocnienie rodziny poprzez poniesienie kompetencji wychowawczych rodziców.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizowanie szkoleń podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze. 2. Współpraca rodziny z asystentem rodziny. 3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo – wychowawczą. 4. Wsparcie rodzin w zakresie potrzeb życiowych. 5. Rozwój systemu ulg dla rodzin wielodzietnych. 6. Promowanie rodzicielstwa zastępczego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość szkoleń podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze. 2. Ilość rodzin współpracujących z asystentem rodziny. 3. Ilość rodzin ze zintensyfikowaną pracą socjalną. 4. Ilość rodzin objętych wsparciem. 5. Ilość rodzin wielodzietnych korzystających z ulg. 6. Ilość spotkań promujących rodzicielstwo zastępcze. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny w wypełnianiu swoich funkcji poprzez kształtowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny. – Tworzenie nowych form pomocy rodzinie, jak również pomoc w opiece i wychowaniu dzieci.
1.2 Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rodziny poprzez pracę socjalną oraz pracę asystenta rodziny. 2. Warsztaty i szkolenia podnoszące kompetencje rodziców w zakresie wychowywania dzieci. 3. Zwiększanie dostępności poradnictwa specjalistycznego w tym pomocy: pedagogiczno – psychologicznej, terapeutycznej, prawnej. 4. Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 5. Wsparcie rzeczowe i finansowe rodzin. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość rodzin objętych pracą socjalną oraz pracą asystenta rodziny. 2. Ilość warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje rodziców w zakresie wychowywania dzieci. 3. Ilość udzielonego poradnictwa specjalistycznego w tym pomocy: pedagogiczno – psychologicznej, terapeutycznej, prawnej. 4. Ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 5. Ilość udzielonego wsparcia rzeczowego i finansowego rodzinom. 	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa funkcjonowania rodzin z dziećmi. – Stworzenie środowiska przyjaznego dziecku. – Zwiększenie wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień. – Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie społecznie pożądanego modelu rodziny.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

<p>1.3 Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Objęcie dożywianiem dzieci i młodzież szkolną potrzebującą tej formy pomocy. 2. Zapewnienie wypoczynku dzieciom i młodzieży z rodzin najuboższych i zagrożonych patologią społeczną. 3. Rozwój oferty sportowo – kulturowej dla dzieci i młodzieży, szczególnie w czasie wolnym od lekcji. 4. Organizowanie zajęć pozalekcyjnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość dzieci i młodzieży objętej dożywianiem. 2. Liczba dzieci i młodzieży zagrożonych patologią społeczną korzystająca z wypoczynku. 3. Ilość ofert sportowo – kulturowych dla dzieci i młodzieży, szczególnie w czasie wolnym od lekcji. 4. Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach sportowych, kulturalnych, w czasie wolnym od lekcji. 5. Ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych. 6. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych 	
<p>1.4 Rozwój mieszkalnictwa i tworzenie dogodnych warunków życia dla rodzin</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój struktury mieszkaniowej wielorodzinnej. 2. Utrzymanie dostępności infrastruktury opiekuńczej (żłobki, przedszkola). 3. Utrzymanie infrastruktury edukacyjnej (szkoły). 4. Upowszechnienie Karty Dużej Rodziny, rozważenie wprowadzenia Gminnej Karty Dużej Rodziny. 5. Wsparcie finansowe dla rodzin z dziećmi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość mieszkań dla rodzin. 2. Ilość żłobków i przedszkoli. 3. Liczba dzieci w żłobkach, przedszkolach. 4. Ilość szkół. 5. Ilość wydanych Kart Dużej Rodziny. 6. Liczba rodzin, która otrzyma Kartę Dużej Rodziny. 7. Liczba rodzin z dziećmi, którym przyznano wsparcie finansowe. 	
<p>1.5 Podniesienie kwalifikacji i umiejętności kadr zajmujących się pomocą rodzinie</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Umożliwienie odbycia kursów, szkoleń, specjalizacji dla osób zajmujących się wsparciem rodziny. 2. Wsparcie organizowania konferencji, szkoleń, seminariów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość odbytych kursów, szkoleń, specjalizacji dla osób zajmujących się wsparciem rodziny. 2. Liczba osób uczestniczących w kursach, szkoleniach. 3. Ilość zorganizowanych konferencji, szkoleń, seminariów. 	

W obszarze bezrobocia:

Cel strategiczny:

2. Wsparcie na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
2.1 Ograniczenie skali bezrobocia i zwalczanie zjawiska bezrobocia.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne, pomoc finansowa. 2. Podejmowanie działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców. 3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i bezrobociem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość udzielonej pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego, pomocy finansowej. 2. Ilość podjętych działań pobudzających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców. 3. Ilość podjętych współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i bezrobociem. 	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa funkcjonowania osób bezrobotnych i ich rodzin. – Korzystanie z możliwych form wsparcia. – Poprawa warunków życia osób bezrobotnych i ich rodzin.
2.2 Aktywizacja osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji życiowej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozyskiwanie środków zewnętrznych, na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych. 2. Aktywizacja osób bezrobotnych w ramach prac społeczno - użytecznych, zatrudnieniu w Centrum Integracji Społecznej. 3. Właściwy dobór form wsparcia adekwatny do sytuacji i potrzeby osoby bezrobotnej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość pozyskanych środków zewnętrznych, na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych. 2. Ilość zaktywizowanych osób bezrobotnych w ramach prac społeczno - użytecznych, zatrudnionych w Centrum Integracji Społecznej. 3. Ilość form wsparcia adekwatnie dobranych do sytuacji i potrzeb osoby bezrobotnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – Aktywizacja osób bezrobotnych.

W obszarze przemocy:

Cel strategiczny:

3. Tworzenie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
<p>3.1 Zmniejszenie skali występowania przemocy w rodzinie i podejmowanie skutecznych interwencji</p>	<p>1. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.</p> <p>2. Realizacja programów, warsztatów i prelekcji tematycznych w szkołach dla dzieci, młodzieży i rodziców dotyczących przeciwdziałania przemocy.</p> <p>3. Interweniowanie i podejmowanie w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku.</p>	<p>1. Ilość działań podjętych w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.</p> <p>2. Ilość zrealizowanych programów, warsztatów i prelekcji tematycznych w szkołach dla dzieci, młodzieży i rodziców dotyczących przeciwdziałania przemocy.</p> <p>3. Liczba dzieci, młodzieży uczestniczących w programach, warsztatach.</p> <p>4. Ilość interwencji i podejmowanych działań w środowisku zagrożonym przemocą.</p> <p>5. Liczba osób wymagająca interwencji.</p>	<p>– Stworzenie zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>– Ograniczenie występowania zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Zarzecze.</p> <p>– Świadczenie kompleksowej pomocy osobom i świadkom występowania przemocy w rodzinie.</p>
<p>3.2 Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie, a także prowadzenie zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p>	<p>1. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne.</p> <p>2. Edukowanie ofiar w zakresie przysługujących im praw.</p> <p>3. Opracowywanie i realizowanie planu pomocy rodzinom dotkniętym problemem przemocy.</p> <p>4. Monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych problemem przemocy.</p> <p>5. Realizacja procedury „Niebieskie karty”.</p> <p>6. Ścisła współpraca między instytucjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy</p>	<p>1. Ilość udzielonej pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego.</p> <p>2. Ilość porad edukacyjnych udzielonych ofiarom w zakresie przysługujących im praw.</p> <p>3. Liczba osób, którym udzielono wsparcia, pomocy</p> <p>4. Ilość opracowywanych i zrealizowanych planów pomocy rodzinom dotkniętym problemem przemocy.</p> <p>5. Ilość przeprowadzonych</p>	<p>– Zwiększenie dostępności do profesjonalnej pomocy i specjalistycznego poradnictwa dla rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.</p> <p>– Zmiana postaw w społeczności lokalnej wobec problemu</p>

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

	<p>w rodzinie.</p> <p>7. Rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, osób i możliwości uzyskania pomocy w środowisku lokalnym.</p> <p>8. Pozyskiwanie środków z innych źródeł, w tym z Unii Europejskiej.</p>	<p>monitoringów sytuacji rodzin dotkniętych problemem przemocy.</p> <p>6. Ilość realizowanych procedur „Niebieskie karty”.</p> <p>7. Liczba podjętych współpracy między instytucjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.</p> <p>8. Ilość rozpowszechnionych informacji na temat instytucji, osób i możliwości uzyskania pomocy w środowisku lokalnym.</p> <p>9. Ilość pozyskanych środków z innych źródeł, w tym z Unii Europejskiej.</p>	<p>występowania przemocy.</p>
--	---	--	-------------------------------

W obszarze ludzi starszych:

Cel strategiczny:

4. Poprawa jakości i poziomu życia oraz wzmacnianie samodzielności osób starszych

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
4.1 Poprawa jakości i poziomu życia osób starszych	<p>1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi, ich rodzinami.</p> <p>2. Świadczenie usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb.</p> <p>3. Pozyskiwanie środków na realizację projektów i programów skierowanych do osób starszych, ich rodzin.</p> <p>4. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze w życiu codziennym.</p> <p>5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.</p>	<p>1. Ilość prowadzonej pracy socjalnej z osobami starszymi, ich rodzinami.</p> <p>2. Ilość świadczonych usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb.</p> <p>3. Ilość pozyskanych środków na realizację projektów i programów skierowanych do osób starszych, ich rodzin.</p> <p>4. Ilość pozyskanych wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze w życiu</p>	<p>– Poprawa warunków życia osób starszych.</p> <p>– Poprawa funkcjonowania osób starszych.</p> <p>– Aktywizacja i integracja osób starszych.</p>

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

	6. Umieszczanie osób w Domach Pomocy Społecznej, które ze względu na wiek, stan zdrowia czy niepełnosprawność wymagają całodobowej opieki.	codziennym. 5. Ilość nawiązanych współpracy z organizacjami pozarządowymi. 6. Ilość osób umieszczonych w Domach Pomocy Społecznej.	
4.2 Aktywizowanie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki	1. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze, zaspokajanie ich potrzeb kulturalno – społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych. 2. Tworzenie dziennych ośrodków wsparcia pobytu dziennego dla osób starszych. 3. Utworzenie i działalność Zarzeckiej Rady Seniorów.	1. Ilość zorganizowanych aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego 2. Ilość utworzonych dziennych ośrodków wsparcia pobytu dziennego dla osób starszych. 3. Liczba osób, która zostanie objęta wsparciem 4. Liczba utworzonych i działających Zarzeckich Rad Seniorów.	

W obszarze niepełnosprawności:

Cel strategiczny:

5. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
5.1 Ograniczanie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.	1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi. 2. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych. 3. Informowanie o możliwościach uzyskania pomocy z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku (PCPR), Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Powiatowego Urzędu Pracy w Przeworsku (PUP) itp. 4. Wspieranie działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce. 5. Pozyskiwanie środków na realizację	1. Ilość prowadzonej pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi. 2. Ilość dostępnej rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych. 3. Ilość udzielonych informacji o możliwościach uzyskania pomocy z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku (PCPR), Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Powiatowego Urzędu Pracy w Przeworsku (PUP) itp. 4. Liczba osób korzystająca ze wsparcia Środowiskowego	– Aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych. – Poprawa warunków życia osób niepełnosprawnych. – Poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych. – Podniesienie poziomu oraz jakości życia osób niepełnosprawnych.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

	<p>projektów i programów skierowanych do osób niepełnosprawnych.</p> <p>6. Organizowanie imprez kulturalno – sportowych, zajęć o charakterze rekreacyjnym, i rehabilitacyjnym dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>7. Podnoszenie jakości usług skierowanych dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>8. Wspieranie finansowania osób z niepełnosprawnościami przy likwidacji barier architektonicznych.</p> <p>9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działających na rzecz osób niepełnosprawnych.</p> <p>10. Podejmowanie współpracy z PCPR, PUP i PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.</p> <p>11. Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.</p>	<p>Domu Samopomocy w Zalesiu z filią w Łapajówce.</p> <p>5. Ilość pozyskanych środków na realizację projektów i programów skierowanych do osób niepełnosprawnych.</p> <p>6. Ilość realizowanych projektów.</p> <p>7. Liczba osób uczestnicząca w projektach.</p> <p>8. Ilość zorganizowanych imprez kulturalno – sportowych, zajęć o charakterze rekreacyjnym, i rehabilitacyjnym dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>9. Liczba usług skierowanych dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>10. Ilość środków przeznaczonych na likwidacji barier architektonicznych.</p> <p>11. Liczba organizacji pozarządowych o zasięgu ponadgminnym działających na rzecz osób niepełnosprawnych, z którymi podjęto współpracę.</p> <p>12. Ilość działań podjętych w ramach współpracy z PCPR, PUP i PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.</p> <p>13. Ilość utworzonych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.</p> <p>14. Ilość osób korzystających z wypożyczalni.</p>	
--	--	--	--

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ZARZECZE NA LATA 2021-2030**

W obszarze uzależnień:

Cel strategiczny:

6. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień i zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
6.1 Identyfikowanie i niwelowanie problemów uzależnień.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Zarzecze. 2. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. 3. Rozwój pomocy osobom i rodzinom z problemem uzależnienia, poprzez kompleksowe działania o charakterze interdyscyplinarnym. 4. Edukacja społeczna i promowanie trzeźwego stylu życia. 5. Podejmowanie przedsięwzięć skierowanych do rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe, w tym pomoc w dostępie do wsparcia psychologicznego i prawnego. 6. Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym. 7. Organizowanie i finansowanie we współpracy z placówkami leczenia uzależnień, różnych form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość działań podjętych w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Zarzecze. 2. Ilość działań podjętych w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. 3. Ilość podjętych działań o charakterze interdyscyplinarnym dla osób i rodzin z problemem uzależnienia. 4. Ilość przeprowadzonych działań o charakterze edukacyjnym i promującym trzeźwy styl życia. 5. Ilość podjętych przedsięwzięć skierowanych do rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe. 6. Ilość przeprowadzonych monitoringów punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym. 7. Liczba osób korzystających z form pracy uzupełniającej proces terapeutyczny. 	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa funkcjonowania osób i rodzin. – Korzystanie z możliwych form wsparcia i pomocy. – Zwiększenie wiedzy i świadomości w zakresie uzależnień. – Zmniejszenie problemu uzależnień.

W obszarze ubóstwa i bezdomności:

Cel strategiczny:

7. Przeciwdziałanie występowaniu problemu ubóstwa i bezdomności

Cel operacyjny:	Kierunki działania:	Wskaźniki realizacji działań w latach 2020-2030	Przewidziane efekty:
7.1 Pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, mieszkaniowej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej. 2. Wsparcie w formie zbiorów odzieży, sprzętu gospodarstwa domowego, mebli, które osoby chcą przekazać nieodpłatnie. 3. Pomoc żywnościowa. 4. Współpraca z instytucjami i organizacjami w zakresie pomocy osobom zagrożonym ubóstwem, bezdomnością. 5. Tworzenie zasobów mieszkań socjalnych, mieszkań chronionych. 6. Współpraca ze schroniskami, celem zapewnienia miejsc osobom bezdomnym. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość udzielonej pomocy finansowej, rzeczowej. 2. Ilość osób, którym przekazano nieodpłatnie odzież, sprzęt gospodarstwa domowego, meble. 3. Liczba osób korzystających z pomocy żywnościowej. 4. Ilość nawiązanych współpracy z instytucjami i organizacjami w zakresie pomocy osobom zagrożonym ubóstwem, bezdomnością. 5. Ilość stworzonych zasobów mieszkań socjalnych, mieszkań chronionych. 6. Ilość zawartych umów ze schroniskami, celem zapewnienia miejsc osobom bezdomnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa funkcjonowania osób i rodzin. – Korzystanie z możliwych form wsparcia i pomocy. – Zmniejszenie problemu ubóstwa

VI. Sposób realizacji i źródła finansowania

Strategia będzie realizowana na bieżąco przez jednostki działające na terenie gminy Zarzecze oraz w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Założenia zawarte w Strategii będą realizowane również poprzez programy i projekty wdrażane na bieżąco na terenie gminy Zarzecze.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zarzecze na lata 2021 -2030 będą:

- budżet gminy Zarzecze,
- budżet Państwa,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- inne źródła.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach budżetowych lub zaplanowane w wieloletniej prognozie finansowej.

Skuteczność działań zależy, zarówno od posiadanych środków finansowych jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu. Pomimo mnogości potencjalnych źródeł finansowania działań przewidzianych w niniejszej Strategii, większość projektów społecznych będzie realizowana ze środków własnych gminy Zarzecze. W związku z powyższym budżet gminy stanowi główne i podstawowe źródło finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jako uzupełnienie środków własnych należy wskazać aktywną współpracę z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, które niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe.

VII. Monitoring i ewaluacja

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powinna zostać poddana nie tylko monitoringowi, lecz przede wszystkim ewaluacji. Monitoring opiera się na bieżących sprawozdaniach z wdrażania strategii i ogranicza się do obserwacji postępów programowych i ewentualnego korygowania podejmowanych działań. Monitoring polega na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działań w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawiać się poprzez zmianę regulacji prawnych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. Główną rolą ewaluacji jest poprawa planowania, wdrażania, wzmocnienie odpowiedzialności, poszerzenie wiedzy, wspieranie procesów uczenia się, wzmacnianie instytucji oraz minimalizowanie negatywnych efektów. Celem ewaluacji jest przede wszystkim poprawa skuteczności i efektywności podjętych działań, jak również kształtowanie kierunków działania. Przeprowadzenie ewaluacji odbywa się poprzez przeanalizowanie następujących kryteriów:

- Skuteczności, tj. na ile rezultaty i wpływ programu przyczyniły się do osiągnięcia jego celów?
- Efektywności, tj. w jakim stopniu nakłady były proporcjonalne do produktów, rezultatów i wpływu?
- Trafności, tj. w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom jego adresatów?
- Użyteczności, tj. na ile rezultaty i wpływ programu zaspakajają potrzeby jego adresatów?
- Trwałości, tj. jak długo będą trwać pozytywne skutki programu po jego zakończeniu?

Do poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii mogą zostać przygotowane odrębne programy i projekty (dłuższe lub krótsze, w zależności od ich charakteru), a ich wdrażanie powinno być systematycznie monitorowane przez pracowników odpowiedzialnych za ich realizację.

Sporządzone programy i projekty realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z jej celami i przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować: efektywność, skuteczność oraz celowość.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie uzależniona od różnych czynników. Najważniejsze z nich to: sytuacja finansowa gminy, kreatywność i stopień zaangażowania we wspólne działania lokalnych zasobów instytucjonalnych oraz aktywność adresatów strategii, czyli mieszkańców Gminy Zarzecze.

VIII. Podstawy prawne opracowania strategii

Priorytetowe kierunki zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Zarzecze oraz planowane w ich ramach przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie kraju, na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Należą do nich przede wszystkim:

- Strategia Lizbońska;
- Strategia Europa 2020;
- Narodowa Strategia Spójności (NSS);
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023;
- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020;
- Strategia Rozwoju Powiatu Przeworskiego na lata 2014 – 2020;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013;
- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;
- Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej;
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 t.j.);
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.);
- Uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 (M. P. z 2018 r., poz. 1007);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r., poz. 2050);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r., poz. 218 t.j.), wraz z aktami wykonawczymi;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821 t.j.)

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 685 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1398 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53 późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. 2020 r. poz. 266 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1409 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 176 t.j.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r., poz. 1057 t.j.);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 111 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r., poz. 1575 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r., poz. 1740 t.j.);
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359 t.j.);
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 869 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2019 r., poz. 2215 t.j.);
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r., poz. 1327 t.j.).